מעריב
סופשבוע
כ"ט באלול, תשמ"ז 23.9.1987

גליון מיוחד לראש השנה תשמ"ח

CROMA
2000
כרומה 2000
מכונית הפאר האוטומטית,
היוקרתית ביותר של פיאט
בנפח 2000 סמ"ק.
כרומה 2000
עיצוב אווירודינמי חדשני
לשנות האלפיים. המילה
האחרונה של טכנולוגיה
מתקדמת במכונית איכותית.
כרומה 2000
המכונית שתעלה על כל
ציפיותיך:
יותר עוצמה, יותר תאוצה
ומהירות, יותר נוחות,
יותר הידור.
כרומה 2000
המכונית המשאירה את
כולן מאחור...
מכונית
שנות האלפיים
FIAT
פיאט.
מילת
מפתח
CROMA
רשת
כלי זמר
בית YAMAHA
מבצע הנחות
לפתיחת שנת הלימודים
תשלומים נוחים/אספקה מיידית
פסנתרים
אורגנים ביתיים
אורגנים ניידים
תופים
גיטרות
YAMAHA PSS-30
אורגן נייד עם 8 צלילים שונים 8 מקצבים מנגינה לחזנמה, הקלטה עצמית, מתאים במיוחד לילדים בגילאי 4-7.
רק 127 ש"ח.
YAMAHA PSS-130
רק 170 ש"ח
YAMAHA PSS-170
מתאים לכל סוגי מוסיקה, 100 צלילים בשיטת FM. 10 מקצבים אוטומטיים, PORTAMENTO, SUSTAIN, VIBRATO ועוד.
רק 297 ש"ח
YAMAHA PSS-270
100 כלים בכלי אחד
רק 407 ש"ח
YAMAHA PSS-360
רק 464 ש"ח
VISCOUNT BX-10
Digital
Midi
Pcm
רק 1,529 ש"ח
VISCOUNT BX-20
רק 1,699 ש"ח
VISCOUNT BX-30
Digital
Midi
Pcm
רק 2,188 ש"ח
GEM-MK-10RT
GENERAL ELECTRO MUSICL
רק 2,090 ש"ח
YAMAHA MC-460
רק 4,131 ש"ח
YAMAHA, TAMA, ASAMA, SAMICK, THUNDER, PAISTE, ISTANBUL, SABIAN, VIC-FIRTH
Thunder Junior
רק 380 ש"ח
החל מ- 943 ש"ח
רק 1034 ש"ח
S-108 S
החל מ- 3,990 ש"ח
C-108 S/AW
החל מ- 4,990 ש"ח
SG-140
החל מ- 9,526 ש"ח
YAMAHA ADMIRA, SAMICK
החל מ- 190 ש"ח
תל-אביב:
באר-שבע:
רמת גן:
נתניה:
חיפה:
הרצליה:
ירושלים:
רעננה:

סופשבוע

כ"ט באלול, תשמ"ז 23.9.1987

This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

קוראים יקרים,

מוסף החג לראש השנה תשמ"ח חורג גם הפעם, כמו אשתקד, ממתכונתו הרגילה. ערב ראש השנה החולפת, היתה הכותרת שלו "כל טוב ישראל". קוקטייל של מלח הארץ. כותרת השנה היא "אנשי 2,000". ניסיון נועז לחזות את האנשים המובילים ועושי החדשות בתחומי החיים השונים בישראל בפרוץ המאה ה־21. הימור מושב. לא שטר־חוב במדינה שבה אין דבר ישן יותר מהעיתון של היום.

כתבת הענק היא פרי מאמץ משותף של חברי המערכת, כתבים ועורכים. המבצע כולו נמשך מספר חודשים. חלקו הקשה היה בתהליך בחירת האנשים. לאחר שנקבעו התחומים, נתבקש כל כתב לגבש קבוצה של מומחים, כעין חבר שופטים, אשר ימליצו על הנבחרים. זה היה שדה מוקשים ומהמורות. רוב הכתבים לא נהנו משיתוף פעולה. במקרה הטוב התחמקו המומחים בתירוץ שאינם אסטרולוגים ולא מגידי עתידות. כמה מהם שמעו את הבקשה בנימוס וטרקו את הטלפון בגסות.

המומחים, רובם ככולם, נמצאים בשיא כוחם ויוקרתם. לא תמיד נאה להם להודיע על היורש. על צעירים מבטיחים שיככבו בסוף העשור הבא, כאשר כמה וכמה ממומחי ההווה יהיו בין גיל העמידה לגיל הזהב, אולי אפילו לקראת סוף הקריירה. להתנכר לחוקי הטבע זו חולשה אנושית מוכרת. נימוק שני לדחיה, אופייני למדענים, שכל ניחוש גורע מכבודו המקצועי של המנחש. שלא לדבר על המומחים בתחומי התרבות והאמנות. שדה נזיל ונתון למצבי־רוח חולפים, קנאה חולנית, אופנות זרות ויחסי־ציבור.

לאחר שיחה שניה ושלישית עם הכתבים, נעתרו מומחים מרוב התחומים לשתף פעולה ולשחק את המשחק (פרט לתחום העסקים. כאן, אי־אפשר היה להגיע אפילו לניחוש קלוש, ובלב כבד נמנענו מכל הימור ברולטה הזאת), תוך הדגשה מפורשת ומראש שאין הם מתחייבים בראשם שהאנשים המבטיחים גם יקיימו. רשימות המועמדים נדונו במערכת, עד שגובשה הנבחרת. ההבלטה, אחרי־הכל, היתה קצת שרירותית, ולכן בהקדמה לכל תחום מנינו שורה של אנשים מבטיחים נוספים. סלקציה אכזרית. בכל תחום היו הרבה כשרונות מבריקים.

אפילו אם העתיד יהתל בכל התחזיות – עצם ההתמודדות עם שפע החומר האנושי המשובח הזה עשתה טוב על הלב. נעים להיווכח בכובד משקלו של אוצר הטבע היקר הזה כאן ועכשיו, בארץ כה קטנה. יש עם מי לדבר ולעשות. רק שלא יברחו לנו. ובעיקר – שתהיה מנהיגות אשר תרכז ותכוון את המאמץ, כדי להפיק את המיטב מהמחצב. 13 שנה לפני 2,000 – מתלונן פרופ' ברוך רז ראש המרכז לחיזוי טכנולוגי באוניברסיטת ת"א – אין תכנון ויש הזנחה. יש הרבה מצפון. מצפן אין.

לכן, שתהיה תשמ"ח לא רק שנה שמחה לכולנו. גם שנה למחשבה.

צ. לביא

אנשי 2000

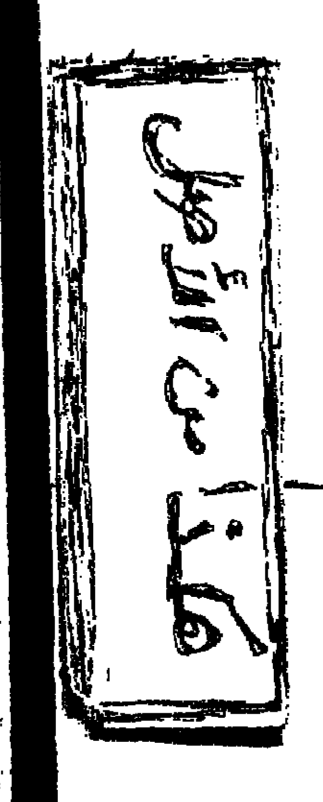

צלמי התמונות ל"אנשי 2000": שמואל רחמני, ראובן קסטרו, גרי אברמוביץ, חיים גולדשטיין, בני גלזר, יוני המנחם, יעל השכל, איריס זילברמן, יוסי זמיר ("סקופ 80"), צביקה ישראלי, נאור רהב.
איפור (לכתבת האופנה): מיקי קופרמן־יאנקו.

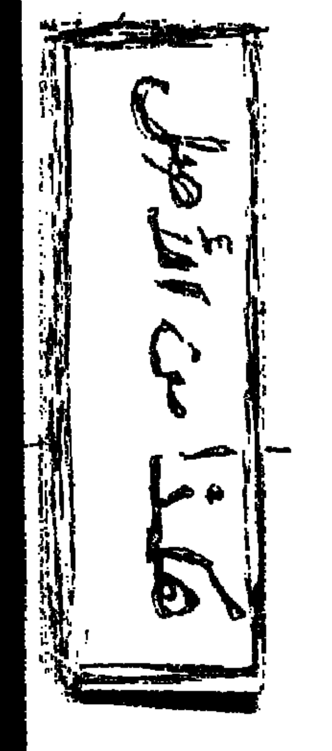
עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל תורן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

יומולדת לעולם, ואף אחד שלאירים אותו לכבוד המאורע

אפרים סידון השנה שלי

בסופו של דבר, והכל ענין של זמן, נחשף הקשר הגנטי בין הביזיון לבין מולידו, ואין הוא יכול להתכחש לו יותר. למרות שלא תמיד מביאה הוכחת האבהות גם לתשלום פיצוי, או לאימוץ רשמי.

האיידס היה עמנו, והגינו בו יומם ולילה, בעיקר לילה, ורבים רבים עשו את תורתם קרדום לחפור בה.

שנה עברה, שנה באה, אני כפי אריםה,
אגרוף אבנים, צמיג נצית,
ואז נפרוץ קרימה.
שנה טובה, שנה טובה.
(מפגין אלמוני תע"ש/בית גאון/ירושלים. תשמ"ז)

ב רגעים אלה ממש נעלמת לה תשמ"ז בתחום הנשיה ותשמ"ח הטריה מתדפקת לה בהיסוס קל על פתחנו. לפחות מבחינת השם היא מבטיחה רבות השנה הצעירה, אבל לא הייתי בונה הרבה על תשמ"ח – כמו שלא ירדתי למקלט בפתח תשמ"ד.

אז, לפני ארבע שנים, לא הושמדנו – והסיכויים שועלו ונגוז במשך חריסר החודשים הבאים עלינו לטובה, אני מקווה, גם הם קלושים ביותר. אלא אם מדובר בשמחה לאיד. וכיון שתשמחה לאיד היא שמחתו האמיתית של הישראלי (שמתם לב שאוהדים במשחקי ספורט, או בבחירות, או בכל מאורע תחרותי אחר, יותר משהם עולים לנצחון קבוצתם – הם שמחים להפסד זולתם? "הו הא מה קרה? הפועל/צ.אס.קא/המערך/דוד לוי – אכל אותה". לא מכבי ויצה, או הליכוד זכה, אלא "הם" אכלו אותה). הרי שנת תשמ"ח אמורה לספק לנו שמחות לאיד למכביר. מפסידים תמיד יהיו וישנם. אפילו שבתי הזוממים שלנו מלאים בכשלונות שאין להם אבא. ובתרבות משוטטים מהדלים שהוריהם נטשום בלא נקיפות מצפון. בסופו של דבר, והכל ענין של זמן, נחשף הקשר הגנטי בין הביזיון לבין מולידו, ואין הוא יכול להתכחש לו יותר. למרות שלא תמיד מביאה הוכחת האבהות גם לתשלום פיצוי, או לאימוץ רשמי.

מכל מקום, לא באתי להלל את תשמ"ז, אלא להספידה ולבכות לה. שכן, לבד אולי מן העובדה שבשנה זו חזל ד"ר בורג להיות שר – וגמן נתערער אמונגו בנצחיותו הכלונית – היתה השנה תחולפת בסך הכל שנת טובה. אמנם שנה משקממת והסרת ריגושים במעט. שנה שהוגדרה לה יחדיו לשנה תקודמת ויונקת ממנה את כל העצמומיה, אבל בכללותה היתה בסדר. שנת ווטציה שלא נשתנה בה דבר. שנת בה החליף איש ה"לא ולא" את איש ה"כן ולא" – ובכל זאת עמדה השנה בצילו של האחרון. שנה הדלת אישים משונה. לא מסמרת שיער, לא אופנת מיסתורין, לא סוערת – ומשום כך שנה טובה. להוציא פיזות אחד, שאף

הוא היה מטעמי מסורת יותר מאשר מטעמים כלכליים. מפרוייקט הלביא שיצאה נשמתו באחת, ארבלי אלמוזלינו שמה, ומוואנונו שנחשף לציבור ביום תחול הראשון לשנת השוטפת – היתה תשמ"ז שנה סולידית להפליא.

•

את פרשת תשב"כ, עיסקות הנשק עם איראן, פולארד ומשפחתו וספיחי הבנקים, ירשה תשמ"ז מקודמתה העליזה. גם את מודעי. ואם היה איזה הוט־שוט שעבר מראשה ועד שלהי אלולה, הריהו מודעי, יצחק המורמר שניסה לשוב ולהדחק לעמדה בכירה שלא על מנת לקבל פרס. מוטיב נוסף שאפיין את שנתנו החולפת היה נפילתה הבטוחה והמוחלטת תוך יום/יומיים/שבוע, של ממשלת האחדות. גוססת כרווית זו גילתה כושר חיות נפלא והצליחה לקבור את כל אותם שניבאו לה את קיצה – ואפילו לרקוד קצת על קברם.

וגם האיידס היה עמנו לאורך כל הדרך, והגינו בו יומם ולילה, בעיקר לילה. הכומתה ירדה אל כותפות החולצה – והכובעון עלה על ראש שמחתנו. בהשקט ובבטחה חדר לו הגוף הקטן אל תודעתנו הפרטית והלאומית. ורבים רבים עשו את תורתם קרדום לחפור בה. ומי יודע, אולי בשל אותה מחלה נוראה, נכובה תוחלתו של חבר הכנסת כהן־אבידוב להפוך את תשמ"ז לשנת פריה ורביה והגברת הילודה במיגזר היהודי. אפילו שראשי תיבותיה של זו – ת"ז, שי"ן, מ"ם, זי"ן – היו בהן יותר מרמז עבה לענין הריבוי. ואולי ימצא מר כהן־אבידוב נחמה פורתא בעובדה, כי במגזר הערבי קבלו את הצעתו בהתלהבות והפכו את תשמ"ז למחיל נוסף במבצע תזמן הדמוגרפיה.

•

שנה משעממת, לא תואר ולא הדר ז'בוטינסקאי לה. לא בשר ולא חלב, רק פרווה ארוך ומתמשך. להוציא את בית המשפט הגבוה לצדק, שהתגלה שוב כמבצר שמירת החוק הצרוף, השפיוּת והיגיון. כל התשמ"ז הזו כולה היא חזרה רוטינית של פרשיות תשב"כ כבר אמרנו), וגם השנה הראשונה בה הראתה חברה אל־על רווח בקפה, קרוב לוודאי בזכות טיסותיו של שריר.

תשמ"ז, מבט חטוף על השנה הצוקל"ת. ולוואי ולא יהיו רעות ממנה. ערב ראש השנה החדשה, יום הולדתו ה־5748 של העולם, ונקוות שאף אחד לא יתעקש להרים אותו לכבוד המאורע.

תשרי: אחות גדולה לנו

תשרי זהו חודש ממש נהדר,
חג ארוך שכמעט לא נגמר.
וכל העולם כולו הוא יום גשר צר מאד,
והעיקר והעיקר – לא לעבוד.
(עובד ישראל תשמ"ז)

אם ניסן הוא ראש השנה לחודשים ולרגלים, ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות, וא' תשרי הוא ראש השנה לשנים – הרי ג' תשרי תשמ"ז היה ראש השנה לוואנונו. ביום זה יצאו העיתונים כולם בכותרת גרעינית באותיות דימונה לאמור: "ישראל המעצמה ה־6 בעולם במצבור הנשק האטומי". לא בחמישיה הפותחת, אבל שחקנית ספסל ראשונה. בימים הראשונים של תשרי עדיין לא ידעו איך להתייחס לענין. להיות גאים בגרעינינו? להכחיש מכל בכל? ואנונו עדיין היה בחזקת נעלם בלונדון, הסיפור היה סיפור של "סנדיי טיימס" – ובכלל עדיין לא היתה אפילו הסכמה על כתיבת השם, ועונות ונונו?

•

האחיות נוטשות את בתי החולים, אולי כדי להגשים את הפסוק "תחל שנה וברכותיה – תחלה שנה וקללותיה". העם נושם הצעה. גיחות איורלוב מובאת מלונדון ומאימת לרשת מעל דפי הקהתים את יערי־גרנות. פרופסור משונה אחד, אריה גלוברזון שם, מפרסם נתונים על שכר הבכירים בבנקים. איש לא לוקח אותו ברצינות. יו"ר הדירקטוריון של בנק לאומי אפילו מודיע כי הבנק יגיש תביעה משפטית כנגד הפרופסור. ארנסט יפת ודאי יוזמן להעיד.

כשוק הגדה ועזה מאמצים את שיר השוק "על הסכין". עוד אשקלונאי נרצח בעזה. רעידת אדמה בסן־סלוודור 400 הרוגים, 4,000 פצועים, 20,000 נותרים ללא קורת גג. יומיים אחר תום הרעש, הוצאת ילדה בת 6 מבין ההריסות. אלוהים אוהב את ילדי העם, אם כי לא את כולם. פרס מתפטר מראשות הממשלה, אבל הרוטציה מתחילה ברגל שמאל – או במקרה של שמיר, ברגל ימין. הקריאה מודעי, יוסי ביילין, שגריר בארה"ב. האחיות נוטשות את בתי החולים. אחות גדולה לנו – ומשכורת אין לה. מה נעשה לאחותנו ביום שידבר בה דוראי.

•

סוף של תשרי מלא דרמה. במבצע חילוץ נועז חולץ טייס פאנטום ישראלי שהופל מדרום לצידון. הטייס נאחז צל מגלשי מסוק, הוצא מאזור הסכנה ורק או, עדיין בשטח לבנון, הועלה ונקשר. נווט הפאנטום נותר שבוי בידי אנשי "אמל". רימונים נזרקו על טירוני "גבעתי" בתום טכס השבעתם ליד הכותל. הרוג אחד ו־69 פצועים. משפט ומן קצר תילכד החוליה. ימים מספר לפני סוף השנה ימצאו חיילים ומעקבים ביחידה את מותם במארב מחבלים בדרום־לבנון.

מטל מסבך הרוטציה. מודעי שר בלי תיק אבל עם המון תוכן. שמואל גור מתפטר מן הממשלה, החל עידן אלמוזלינו. שיהיה לבריאות. שתי השתלות כבד בבית החולים רמב"ם בחיפה. בשכונת נוקה בירושלים מכים מתפללים אורתודוכסים מתפללים רפורמים, למרות שיר השם עושה חיל. לא ישא גוי אל גוי חרב, אבל יהודי אל יהודי – זה בסדר. הבריטים מנתקים את יחסיהם עם דמשק, אחרי שהוכחה מעורבותו של השגריר הסורי בלונדון בנסיון לפוצץ את מטוס "אל־על". כומר אוסטרלי מגיע לארץ לחפש את ואנונו. האיש נתעבה ואנו לא ידענו?

•

חודש קשה חודש תשרי. בחג סוכות, מילא טופס לוטו ב־7 שקלים וזכה ביותר ממיליון. הטיפ הגדול ביותר שקיבל בחייו.

חשוון

קנה כחול לבן

חשוון: כשר אבל מסריח

חשוון זה רוחות ויורה ושלכת.
חשוון הוא תוגה ועצבות מהלכת.
ואם גם לך צובט קצת בלב –
וכמו בשירים, בחזה די כואב.
ויש גם תחושת מחנק חריפה,
– זה לא הסתיו –
זו תחילת התקפה!
(ע"פ יוסי שריד, דן בן־אמוץ וחברים תשמ"ז)

הגיע החורף, הוא נראה מבטיח למדי. אפשר כבר להפסיק לאגור מים בברכיים. אבל אנחנו נשארים עם היד על המיפלס, וכל סנטימטר נוסף מוקיף את קומתנו. חסר לה לכנרת משהו בסביבות ה־2.20 מטר, בדיוק כמו למכבי ת"א.

הרצוג נוסע למזרח הרחוק רחוק, לבדוק אם יש חיים אחרי וושינגטון. מביא את דבר ישראל לאוסטרליה, ניו־זילנד, סינגפור, סרי־לנקה ושאר איי האזור. בחדשות מדברים כל הזמן על פיג'י ופאפואה. פעם ראשונה שפאפו לא כועס על אמצעי התקשורת.

•

ואנונו הובא לארץ! איך? כיצד? מתי? אנחנו שומעים על סינדי, הסינדירלה של "המוסד", כנראה אחת מאותם הבחורים המצויינים. בארץ משתוללת תרושת ואנונו, ידידים וחברים מזדרזים לנדב מידע. הומו, קרח, אימפוטנט, גמר, קומוניסט, סכיזופרן, אוהב ערבים, סובל מפלאטפוס, גרפומן, משתמד, מתגרד. למעשה, חוץ מלרצוח את ארלוזורוב, הוא עשה הכל. חושפים את יומניו האישיים, מצלמים ללא הרף את הוריו האומללים, מצטטים מרשימות המכולת שלו, סוחבים תחתונים ישנים מהמכבסה. אולי מבחינה תקשורתית זה כשר, אבל מסריח.

משלחת יוצאת לפגישה עם אנשי אש"ף ברומניה. מתוך ה־120 שהיו אמורים לצאת, טסים 29. במטוס הם מתאמנים איך לעקוף את החוק האוסר מפגשים כאלה. כלומר איך לדבר בלי לדבר ולשוחח בלי להחליף מלה. על־פי התוצאות הם די הצליחו.

בירושלים נעצרים הממונה על המוזה רפי לוי, הקבלן וחבר מועצת העיר מוריס רג'ואן, ואיש כמורה בכיר. ירושלים של זהב ושל נחושת ושל אור, שלושה כעת בפנים – ומי הבא בתור? שני מושתלי הכבד נפטרים אחרי מאבק הירואי. בזה תמה תקופת השתלות הכבד, ועוד מעט יחזור עידן הלב.

•

איראנגייט, הירדו פרשת משלוחי הנשק לטהרן צצה ועולה. מעתה יהפכו נימרודי, עמירם ניר, קמחי, לנכס צאן ברזל בכל בית בישראל. בת לשיראנסקי. לאות שמחה, כנראה, הועלה שכר החי"כים ב־40 אחוז. אליהו עמדי, בחור ישיבה וחוזר בתשובה, נרצח באכזריות בדקירות סכין בעיר העתיקה. התגובה אלימה. מיני־פוגרום בירושלים. מה אומר לכם השם קונטראס? ומה הוא אומר לפוינדקסטר, נורת', ניר, סקס, ושמיר? המשיבים נכונה יזכו בחשבון סגור בבנק שוויצרי. הצנזורה פסלה את המחזה "תחילוני האחרון".

(המשך בעמוד הבא)

העיתונים יצאו בכותרת גרעינית באותיות דימונה לאמור: "ישראל המעצמה ה־6 בעולם במצבור הנשק האטומי". לא בחמישיה הפותחת, אבל שחקנית ספסל ראשונה.

לא ישא גוי אל גוי חרב, אבל יהודי אל יהודי – זה בסדר.

חסר היה לה לכנרת משהו בסביבות ה־2.20 מטר, בדיוק כמו למכבי תל־אביב.

ירושלים של זהב ושל נחושת ושל אור, שלושה כעת בפנים – ומי הבא בתור?

(המשך מהעמוד הקודם)

כסלו: תרנגולת עירומה במרק

כסלו הוא חודש מלא אורות.
של עצי אשוח ושל נרות.
אנטיוכוס, סילבסטר, יוונים, יהודים,
נשיקה בחצות, מטביל ילדים.
סביבון סוב סוף סוף, לסידים, לחבות.
40 נתנכן מבליעת לביבות.
הבו במתיוונים! למען יראו וייראו.
מי בעצם נולד בבריסטמס
ישו, או מתתיהו?
(חוגג נבוך, דצמבר תשמ״ז)

אומה כולה עוצרת נשמתה לקראת פרסום ההוחלות על מחירי הרכב. גברת שריר מחליטה לא להסגיר את נקש. יצחק נבון מסכים כי הצגת הילדים "הפיצוץ ברחוב אהלן" מעוררת נישואי תערובת. עובדה, שעור הנישואים הללו בין תלמידי כתות ר"ה' עלה באופן מדהים. "החילוני האחרון" לא ייפסל אלא יקוצץ. גם פה, רק כשחותכים לך אתה יכול לבוא בקהל ישראל. שר האוצר מדליף את תוכנית הרפורמה הכלכלית, קיסר מתנגד – אין ניסים בענין. סופר השואה אלי ויזל חתן פרס נובל, יעקב אגם – הכלה. מגיפת שפעת משתוללת, מישהו שכח להזמין חיסונים. 89 איש, בעיקר קשישים, עוברים לעולם שכולו טוב. שהרי יותר גרוע מאשר לקשישים בישראל, לא יתכן. רשת חנויות מת"מ של תנועת המושבים פושטת את הרגל. מסתבר שהמושבניקים טובים בחקלאות ורעים במסחר... אופס סליחה, מתברר שגם בחקלאות הם לא מי יודע מה.

●

בירושלים עולות תחנות האוטובוסים בלהבות השמימה, אחת אחת ובאין רואה. והכל בשל שלטי הפרסומות. וכבר שנינו, שמי שגדול בתורה יצרו גדול משל חברו. לפי היצר המשתולל שם בירושלים, לפנינו גדולי התורה ממש. אחרי הכל, איזה בחור ישיבה יכול לעמוד מול פרסומת למרק עוף שבה מופיעה תרנגולת עירומה לגמרי? כך בפירוש, ללא נוצה אחת אפילו. על אחת כמה וכמה נערה בביקיני. ובעיקר כאלה המוכירות אולי את סוזי מילר, שגיורה הרפורמי מביא להתפטרותו של הרב פרץ ממשרד הפנים. פרץ איננו, ובמקומו מי כנן? מילוא.

ומה חדש אצל ואנונו? ובכן האיש מאמץ את סיסמת נעמ"ת: "היה גבר – תן לה יד". לא את כל היד, רק את כף היד, עליה רשומים פרטי הטיסה בה נחטף. ואם בטיסות עסקינן, טיסת בכורה ללביא. הוא יודע היטב שרוב זקיים כבר נוסק בעקבותיו.

טבת: צריך לנחש רק שש

בחודש טבת על ימיו הקרים,
סמתים בבתינו, אנו אומרים.
ריעו מסעילי תנורים בגליל,
אמתנו בכם, הוא אמן לא רגיל.
המעילו התנורים והעלו את המיפלס.
ואולי יורידו את תשדירי "יחסוך במים" –
האמת, זה נמאס.
(צופה טלוויזיה תשמ״ז)

שנת מס חדשה נפתחה ובה נקבע גורלנו. מי לניכוי ומי לקיזוז, מי לשומה ומי לפטור, מי להוצאות רכב ומי לקנס, מי לזיכוי ומי לעיקול. תשמ"ז, על־פי ציקון תפילתם של הנישומים, ראשי תיבות יתהא שנת מס הולה. סלוצקין בן ה־100, מוותיקי עין חרוד, נפטר כמה ימים אחר יום הולדתו. נחשפים מאות אלפי הדולרים אותם קיבל ארנסט יפת. והעם כולו עומד פעור פה מול יפת ותכויו, זה הם מגיש הכסף שאותו שילמה מדינת היהודים. סכומי הפנסיה והפיצויים מטריפים דעתו של כל שכיר ממוצע, בעיקר נוכח השאלה איך אפשר לבזבז כליכך הרבה, אם בכלל. חברי הדירקטוריון של בנק לאומי, אותם שהיו אחראים על ההסכם, מתפטרים אחרי היו"ר. בתוכם מיכה אפרתי, הקיבוצניק המיתמם מגבע, שחשב כנראה שמדובר בכוסנים ולא בדולרים.

פיתות 10 אחוז. מחיר האסימון עולה ל־20 אגורות, אבל גם אם השגת אסימון, זה לא בטוח שתשיג קו חיוג. מאסר עולם לחווה יערי ולאביבה גרנות. הן מפנות את הבמה לגיתית ולבאלס. שביתת עובדי המינהל בבתי החולים. זוהמה, כביסה מלוכלכת, אוכל קר, מים לחץ. אתה צריך להיות ממש בריא ובריון קשוח כדי לעבור בשלום שביתה שכזאת. מכות בכנסת, צ'רלי ביטון נגד גאולה כהן על גביע ארץ־ישראל היפה. נוק־אאוט טכני אחרי שני סיבובים. צ'רלי צועק, גאולה בוכה, שיגרה. מחזות זוועה בבתי־החולים. השרים מזועזעים נוכח המצב ומחליטים לנסוע לטיפול בחו"ל. ד"ר חת יו"רו החדש של בנק לאומי. בלאס מגלה כי נתן שעון יד מתנה לפרס. פרס משיב את השעון, אפילו שמתנה לא מחזירים. התקציב, 39294000000 שקל. יש למישהו להלוות לי לירה?

●

חשיפה ראשונה: החשבון האיראני ממנו הועברו כספים לקונטרס, מספרו 386430. צריך לנחש רק שש. בעיקר מי שילם ומי לקח.

שבט: משביתה ישחרר רק המוות

בט"ו בשבט שתלתי עץ, נטעתי לי אילן.
גדל העץ וגם פרח, גאה ניצב בגן.
בחג סוכות את ענפיו שברו בשביל הסכך.
בל"ג בעומר, מה שנותר – למדורה הלך.
בשבועות, בשביל זרים, ענף גדול נקטע.
וכל השאר נקטף, כדי לקשט את הביתה.
ורק השורשים נותרו, והם אומרים לי תרש,
כי האדם עץ השדה –
רוצה לומר, הוא קרש.
(ש. אקליפטוס, תשמ״ז)

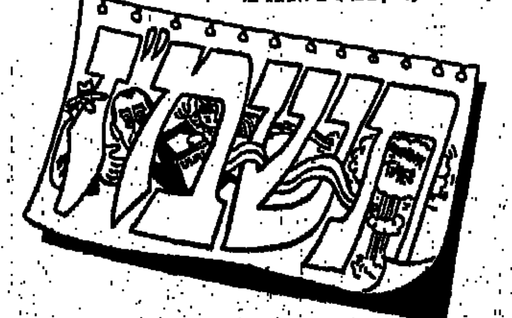
דן שומרון מוכרז כרמטכ"ל הבא, אהוד ברק סגנו. האלופים דרורי ואור פורשים מצה"ל. מת דיאב עלי ג'וברואן בן 105 מן הכפר ג'סר זרקא. קרוב לוודאי שהיה האיש הזקן ביותר בארץ. בניגוד לרבים אחרים, הוא לא כתב זכרונות. משבר הסיוע לקיבוצים מאיים להפיל את הממשלה. יודעי דבר מקציבים לה שבוע. היא לוקחת. אם אדם נופל ממטוס באמצע הלילה, זו ידיעה. אם זמרת נופלת עם מטוס באמצע הלילה, זו כותרת. עפרה חזה.

חואן קארלוס מלך ספרד משבח את הספרדית המעולה של יצחק נבון המבקר במדריד. לפי מיטב זכרוננו, זו המחמאה הראשונה לה זוכה מר נבון מזה שנים. שמיר יוצא לביקור בארצות הברית. מאיר יערי, הרועה הרוחני של מפ"ם, מת בשיבה טובה, כשהוא מותיר את יעקב חזן כמעט לבדו בעולם העויין. ללא אמא רוסיה ואבא יערי, נשארת מפ"ם יתומה מאד. פרס יוצא לביקור במצרים. שמיר מזהיר, הביקור בקהיר – הוא לא רק חרוז, אלא עילה לפרוק הממשלה. המומחים נותנים לה עוד שבוע בלבד. גם את זה היא לוקחת.

●

שוב שביתת עובדי המינהל בבתי החולים הממשלתיים. המגנון החולים: "משביתה ישחרר רק המוות". נפתרה בעיית חובות הקיבוצים. הבא אחריו – חובות המושבים. חנן אוולאי שחקן בית"ר ירושלים זכה בכ־600 אלף שקלים בטוטו. מסתבר שלא כל הסנדלרים הולכים יחפים. תנכה של ההתיישבות העוכרת – שלושה מיליארדי שקלים. מאז ומתמיד היתה תרומתה של ההתיישבות הרבה מעבר לכוחה המספרי. פרס ומובארך מצהירים על התחייבות לועידה בינלאומית ללא השתתפות אש"ף ושמיר.

נפתח משפט דמיאניוק, המשפט שיועבר בכל הגלים ובכל הרשתות. נהגי מוניות יחליפו את גל ג' בגל א' – ובאוטובוסים ידרשו הנוסעים מן הנהג להגביר את הקול כדי שלא יאבדו מלה. המדינה כולה תעצור נשמתה לנוכח עדויות הניצולים, והמשפט יוסיף לרתק גם כשיעסוק בפרטים הטכניים.

מה אומר לכם השם קונטראס? המשיבים נכונה, יזכו בחשבון סגור בבנק שוויצרי.

"החילוני האחרון". לא ייפסל אלא יקוצץ. גם פה, רק כשחותכים לך אתה יכול לבוא בקהל ישראל.

איזה בחור ישיבה יכול לעמוד מול פרסומת למרק עוף שבה מופיעה תרנגולת עירומה לגמרי?

מכות בכנסת, צ'רלי ביטון נגד גאולה כהן על גביע ארץ־ישראל היפה.

אדר: החולים למיזבלה

איך יודעים אם ירדו בפורים גשמים,
או שצפוי יום בהיר וחמים?
פשוט וקל עד להדהים,
מסתכלים למה מתחפשים הילדים.
אם רובם לבוש קל,
הם חצי עירומים –
כושים, רקדניות,
אינדיאנים ארומים;
אם הם חשופי ידים ורגלים –
יהיה גשם בכל הארץ,
ושלג בירושלים.
אך אם עליהם פרוות
ומעילים רבים,
הם אסקימוסים, קוזקים,
או אפילו דובים;
אם הם עטופים בצמר כבד ועב –
יהיה חם בפורים,
אפילו שרב.
(ילד מתוסכל, פורים תשמ״ז)

בתי החולים על סף אסון. אין מים חמים, ביוב סתום, אשפה מצטברת. שוקלים להעביר את החולים למיזבלת חיריה כדי להקל על מצבם. ג'ונתן פולארד נדון למאסר עולם, אשתו אן – לחמש שנים. ארצות־הברית הכינה כתבי אישום בחשד ריגול כנגד צ'יקם סלע ורפי איתן. בתגובה ציונית הולמת מתמנה סלע למפקד בסיס תל־נוף ועולה בדרגה. בארה"ב מדברים על יריקה בפרצוף. ישראל מנסה להסביר כי מדובר בגשם.

●

עיתון חדש למעריב. ותיקי הקוראים בהלם. מדברים על זה אז קם. בית־המשפט העליון קובע כי יש להסגיר את נקש לצרפת. שריר משחק על זמן. מוקמות ועדות רוטנשטרייך־צור ואבן לבדיקת המחדלים בפרשת פולארד. הממשלה ממליצה כי ועדת האשסרייך תחקור את ועדת אבן – ולהיפך. בגביע דיוויס גוברים טניסאי ישראל על צ'כיה. מאז ומעולם סייעה צ'כיה לישראל.

סטעמים מוסריים מטילה ישראל עיצומים מוגבלים על דרום־אפריקה. הטעמים המוסריים – לחץ הקונגרס האמריקאי. רוני מילוא, נתפקידו כשר הפנים, מבקש לגרש מן הארץ את היהודי השחור מגרונביץ, הוא חשוד בעשיית מעשי סדום במקום הנמוך ביותר בעולם של תינוקות בית־רבן. האשמה – החדרת "אידישקייט" שלא כדרך הטבע. אנשי ש"ס במשרד מונעים את הסגרתו. ילדי החולים ובני־ברק עוברים לשמירה אישית ולמיגננה.

מכבי ת"א עולה לגמר אליפות אירופה אחרי ניצחון על ריאל מדריד. דאיד שוויצר מפוטר מאימון הפועל ת"א. אם בשוויצרים כאלה השלהבת, מה יגידו אזובי הקיר. הערכה: צפוי פילוג בליברלים. שאלה מתימטית מעניינת – כיצד ניתן לחלק אפסים. אז נשיא האוצר מוותר על אגרת חינוך. אביעם סלע מתפטר מן הפיקוד על תל־נוף. רבין שמיר ופרס שבעי רצון. צדיקים, מלאכתם נעשית בידי אחרים. מפלה מוחצת לדוד לוי במרכז חרות. זכה רק לקצת אחת מול כהן־אבידוב. הצלחות לארנס ושרון ומכבי ת"א. סנאלני הפועל ת"א שרויים ב"טראומת משה" לגבי אליפות הליגה. משה יראו ואליה לא יבואו.

ניסן: שניים שניים לפי התור

חודש ניסן הולך עם חירות
כמו לילה עם סדר
ומצה עם עצירות.
ועל חול המועד הזה יאמר,
"ברוך המוציא לחם מן הארץ –
ופיתה מן המקרר".
(מסורתי, שבוע פסח תשמ״ז)

בניסן יצאה הרפורמה במיסים לדרך. מכל ההבטחות הגדולות של האוצר, נותר מעט מאד בשטח. לסיכום הרפורמה, הולכים כל – קרנשים עם, פלא שזה מתנגנה.

נשיא ישראלי ראשון מגיע לביקור רשמי בגרמניה, משלחת ממשלתית רוסית מגיעה לביקור בארץ. הפסדנו את גביע אירופה לטייגר מילאנו. הקיווינו ירידות מתונות במחירי הרכב. שיחות בין

שר החוץ פרס לבין נציגים סובייטים באינטרנציונל הסוציאליסטי ברומא. פרס אומר קרוב לוודאי לרוסים: אנחנו לא יכולים להמשיך להפגש ככה. השידוך מערך־ליכוד על סף פיצוץ. שמיר: פרס מקדם רעיון מטורף שפירושו התאבדות לאומית. המומחים נותנים לממשלה מכסימום שבוע. הממשלה לוקחת מינימום שנה.

בקבוק תבערה המושלך ליד קלקיליה על מכונית פרטית של תושבי אלפי־מנשה, מצית לא רק את המכונית, אלא גם את הגדה כולה. עופרה מוזס ז"ל נהרגת בפיגוע, יותר בני־המשפחה נפצעים. מאוחר יותר ימות גם הבן הצעיר מן הפצעים. נחשפת פרשת נאפסו. זו לא השנה של השב"כ, לפחות לא בבתי המשפט. ארבעה חיילי צה"ל נופלים החודש בלבנון. ה"חיזבאללה" משאירים 18 הרוגים ועשרות פצועים בנסיון תקיפה של מוצבי צה"ל וצד"ל. הקלות במט"ח. ניתן לרכוש עתה 2000 דולר מן הממשלה – אבל מי רוצה? ממשלה מצחיקה. למכור דולרים לישראלים זה כמו למכור קרח לאסקימוסים.

המימונה. כולם היו שם חוץ מהמרוקאים. ארנס יוצא בבהילות לארצות־הברית לטרפד את פגישות פרס עם אישי הממשל האמריקני בנושא הוועידה הבינלאומית. מעתה הם יצאו כזוגות, איש מערך ואיש ליכוד, כדי להשגיח איש על רעהו.

אייר: השחור בקצה המינהרה

אייר חודש ממש נהדר,
מדורות ל״ג בעומר בגיא ובהר.
ואת מי נשרוף השנה כמו תמיד?
את שולה אלוני, או יוסי שריד?
(פטריוט)

זהו זה, סוף הדרך, הבחירות קרבות. בעקבות הבאת תוכנית פרס לועידה בינלאומית לריון בממשלה. המומחים בטוחים הפעם שהממשלה היא ענין זמני וכי רואים את סופה בעין בלתי מזויינת. ושוב, כרגיל, כל אלה שראו את הסוף – חוזרים להתחלה. בית"ר ירושלים אלופת המדינה בכדורגל. קבוצה חשוכת איצטדיון מגלה אף היא שכדי להצליח צריך לעבור לתל־אביב. לילה של זכוכיות בקלקיליה, דניאלה המנפצת, אימת בקבוקי הקוקה־קולה של הגדה. בגוש אמונים לא כל כך אוהבים מזכירה משתוללת, ומחליטים להצמיד לה משפחה אומנת. הליכוד: שמיר יאלץ לפטר את פרס. פרס: אני לא נבהל, אמשיך במגעים. שתי הסיעות מתחילות לקנות ח"כים. מצרך החודש: אבו־חצירא, הורביץ, עטשי.

הממשלה מגיעה אל עברי פי פת. מקבלת את הצעתו לקביעת שכר לימוד שונה באוניברסיטאות ליהודים וערבים. הסטודנטים, באקט נדיר של נעורים, יוצאים להפגין למען אי־אפליה. ששה

(המשך בעמוד 53)

אם אדם נופל ממטוס באמצע הלילה, זו ידיעה. אם זמרת נופלת עם מטוס באמצע הלילה, זו כותרת.

בארה"ב מדברים על יריקה בפרצוף, ישראל מנסה להסביר כי מדובר בגשם.

הערכה: צפוי פילוג בליברלים. שאלה מתימטית מעניינת – כיצד ניתן לחלק אפסים.

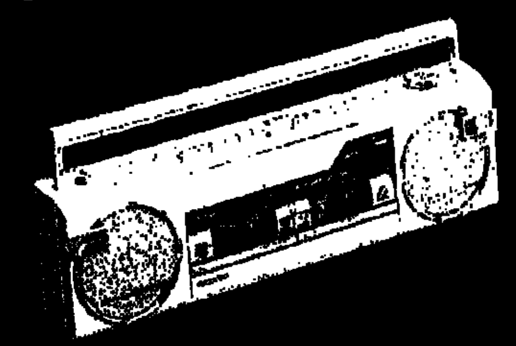
דניאלה המנפצת, אימת בקבוקי הקוקה־קולה של הגדה.

מותו של רפאל קלצ'קין מהווה מכה לאמנות הבמה העברית ולענף היוגורט.

בחר לך את הפרסאניו שלך

החודש קונים סאניו ומקבלים פרס ללא הגרלה. כל אחד זוכה!

**יותר מתמיד כדאי לרכוש טלויזיה, וידיאו, מערכת סטריאו או מיקרוגל
אניו, כי מקבלים לא רק מכשיר אלקטרוני משוכלל, אלא גם אחד
סים הבאים לפי בחירה:**

סאניו דגם MGP-9.
מלוח סאניו נטענת משוכללת.
לקניית **ספרים** בסטימצקי בשווי 90 ש"ח.

הפרסים ניתנים על כל קניית מוצר של סאניו בשווי 1,000 ש"ח* ומעלה.

**רוכשים מכשירי סאניו כגון רדיו-טייפ, קומפקט דיסק
כת סטריאו משולבת - מקבלים פרס לפי בחירה:**

סאניו צבעוני.
סוללות אוניברסלי סאניו.
טרנזיסטור סאניו RP-1270.
לקניית **ספרים** בסטימצקי בשווי 30 ש"ח.

הפרסים ניתנים על כל קניית מוצר של סאניו בשווי 250–1,000 ש"ח.*

נוסף לפרסים "מוצר השבוע"!

המבצע, מידי שבוע, יהיה אחד ממוצרי סאניו "מוצר השבוע" וימכר בהנחה גדולה או ב־10 תשלומים
נית והצמדה. כל זה ניתן לך בנוסף לפרסים.

11.9–4.9
ריאו SY-6110 כולל רמקולים

224 ש"ח × 10 תשלומים
1970 ש"ח במזומן

שבוע ג' 18.9–25.9
טלויזיה "14+ שלט CEP 3015

138 ש"ח × 10 תשלומים
1220 ש"ח במזומן

18.9–11.9
סק לייזר CP-900

85 ש"ח × 10 תשלומים
750 ש"ח במזומן

שבוע ד' 25.9–2.10
מיקרוגל ליברטי סטאר EM-2405

95 ש"ח × 10 תשלומים
835 ש"ח במזומן

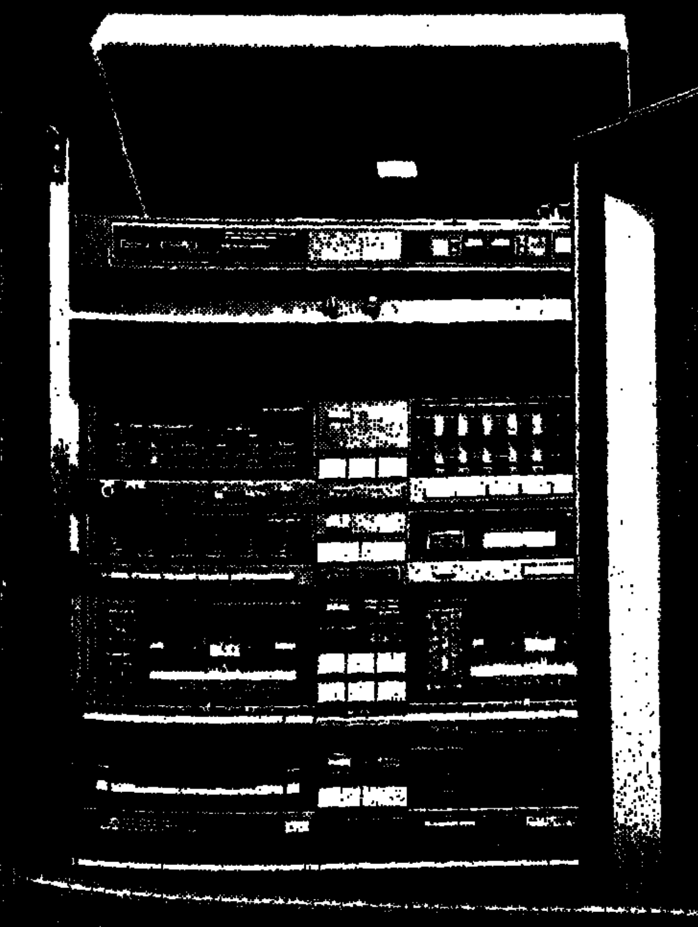
החברה 1.7.87 ובהתאם לתקנון המבצע. הפרסים עד גמר המלאי.

SANYO

האיינשטיין של יפן.

057-37671 ,21 באר־שבע, רמב"ם • 04-668462 ,1 חיפה, הנביאים • 03-246183-4 ,50 ת"א, פרישמן • 02-245...

סמיר כהן (ישראפוט)

אבשי 2000

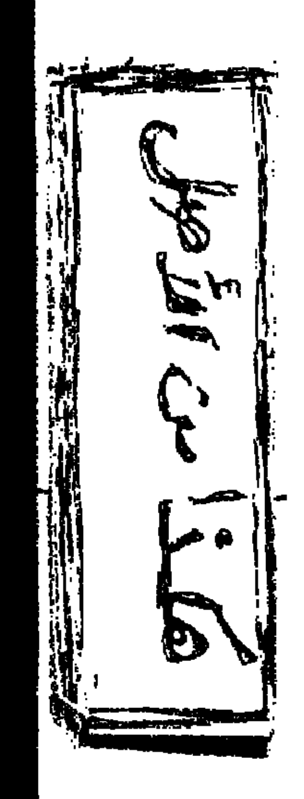
הולוגרמה של מכונית המאה ה־21. (צילום "נאמא")

ארץ קטנה, הרבה מאד חכמים

שנת 2,000 מעבר לדלת. פחות מהזמן שחלף מאז מלחמת יום הכיפורים. הרף עין היסטורי. איצטגנינים מנבאים את סוף־העולם, שאת־טבע המתרחשת אחת ל־6,000 שנה. השואה הקודמת השאירה בתרבות האנושית את צלקת המבול, הקיימת בפולקלור של שבעים אומה ולשון. סיפור תיבת נוח הוא רק אחת הגירסאות. אם אמינותן שווה לאפוקליפסות של כוכב השביט האליי – אפשר לישון בשקט ולהתחיל לדאוג לחלקת אלוהים הקטנה שלנו. כי אין אנו חדורים בטחון בעתידנו וזה מקרין החוצה. החרדה שייכת גם לפרופ' ברוך רז, ראש המרכז הבין־תחומי לניתוח וחיזוי טכנולוגי שליד אוניברסיטת תל־אביב. לא נביא הוא ולא בן נביא, אבל בדבר אחד בטוח: "בשנת 2,000 המדינה תמשיך להתקיים, והיא תהיה ארץ קטנה עם הרבה מאד חכמים". אוצר הטבע היחיד, ריכוז אדיר של מוח יהודי. כדי להפיק ממנו את מירב התועלת, שהמדינה לא רק תתקיים אלא גם תהיה סיפור הצלחה, חי ונושא את עצמו ברווח וברווחה, דרושה מדיניות חכמה בפיתוח המדעי והטכנולוגי. וזו הבעיה. אין תכנון. פרופ' רז אומר: "נלחמים יותר מדי על העולם הזה ופחות מדי על העולם הבא". לא משקיעים באוטומציה. מפספסים את הבלעדיות בגידול זני צמחים חדשים. לא עוצרים את בריחת המוחות. חוסר זהירות בשימור האוצר היחיד שגובל ברשלנות. הוא נגד היסטריה ובעד דאגה. "בשנת 2,000 עדיין נהיה מדינה שרמתה הרבה יותר גבוהה מהממוצע, אך נסבול מהעובדה שבתחומים רבים תחסר לנו מסה קריטית". מה לעשות? לתכנן, להגדיר יעדים, לעודד את הפעילות המדעית. לא מזמן, בקונגרס בינלאומי על המאה ה־21, רק ישראל לא הציגה תכנית פעולה ממשלתית לקראת, "ומאז רק הורע המצב. מתנהגים כאילו יש ספק בעתיד המדינה". התמיכה באוניברסיטאות פוחתת. יש משרדי חינוך ומדע עם קופות חינוך וכשמתעלמים מהמדע. לא מחדשים את המלאי הרוחני. חיים על היהלומים של המשפחה. "גורמים חיצוניים מכוונים את המחקר בארץ לפי צרכיהם. אין לך מדינה בעולם שממנה דלף מידע מדעי, כמו מישראל, טכנולוגיה זה טובין מתכלים. אם לא מטפלים ומטפחים, זה נרקב". הוא זוכר שרווקא על רקע הצנע והמצוקה של שנות ה־50 היה לבן־גוריון ראש לבנות את מוביל המים הארצי, ואת הכור הגרעיני, ואת המכון לחקר הנגב. חזון לא היתה מלה גסה. היום, עושה רושם, היעדים הלאומיים מלבד הלביא הם מיקרו־גל, ווידאו וטיול ליפאן. העמודים הבאים אינם תחזית עתידנית. הם סיכום ותמצית האוצר האנושי של ישראל עכשיו. לפי דעת מומחים, נבחרת המובילים ועושי החרשות לקראת סוף העשור הבא, ברוב תחומי החיים. וזה רק קצה הקרחון. הימור מחושב. לא שטר חוב. עושה חם על הלב שלפחות יש היום במה להתגאות, עם יותר משמץ תקווה שיש עם מי לדבר ולעשות מחר. הרבה מצפון. חסר רק המצפן.

צבי לביא. ראיון: עשם לכב

פרופ' ברוך רז: מתנהגים כאילו יש ספק בעתיד המדינה.

ניקוי ראש

אבשל 2000
מנהיגות

לא צפויה מהפכה פוליטית. עוד עשור מערך נגד ליכוד עם לשון מאזניים דתית. כל פלנטה ולוויניה. בשורת השינוי באיכות המנהיגים. משכילים, מעשיים, לא דמגוגים, מחשיבים יושר אישי וציבורי, מתעבים את ה"מגיע לי". מתכננים ניקוי ראש יסודי.

מאת יעל פרמלמר

מי חכם וידע לקראת מה אנחנו באים. מהמקום והזמן בהם אנו עומדים היום נראית שנת אלפיים – 13 שנה קדימה – כחשיכה מוחלטת. יש מי שיאמר שההכרעות האמיתיות של מדינת ישראל, עתיד השטחים, נושא השלום, כבר יהיו או מאחורינו, והמנהיגות הפוליטית תצטרך להשקיע את עיקר כוחה בריפוי הפצע הנורא של עם חצוי. אחרים אומרים שבשנת אלפיים יצטרכו המנהיגים להוביל את העם הזה אל הקשות והמכאיבות שבהכרעות, שאחריהן כבר דבר לא יהיה כשהיה לפניהן. אילו רק יכולנו לדעת.

ובכל זאת, אפשר לעשות ספקולציות. אפשר, וזה אפילו לגיטימי, לנסות ולהעריך היום מי יהיו האנשים שיקחו חלק מכריע בהנהגה או אפילו יובילו את המפלגות בעוד 13 שנה. ונראה כי על דבר אחד לפחות ניתן כבר היום להתנבא: המפלגות שאנו מכירים היום תשרודנה גם בשנת אלפיים. גם אז, בעתיד הלא־כל־כך רחוק, נראה את גוש המערך מול גוש הליכוד, כשלכל אחד לוויניו הוא. וזה גם מה שהדריך את המערכת בבואה לבחור את האנשים שיעמדו אז בראש. היה ברור שאחד חייב לבוא מהמערך, אחד מהליכוד, אחד מהגוש הליברלי־שמאלי והרביעי מהגוש הימני־דתי. עתרה, כמובן, השאלה המכרעת מי האנשים.

בתחילה הלכנו אל הפוליטיקאים מן המפלגות השונות. שאלנו אותם מי לדעתם יהיו המנהיגים של שנת אלפיים. בזה אחר זה נכרעו באוזנינו הטלפונים. בקרינות, באלגנטיות, תוך הסבר קצר, מתבקש: הם טענו: נפלתם על הראש. "לא בא בחשבון. גם אם הייתם שואלים על המנהיגות בעוד חצי שנה, איש לא היה נותן תשובה", אמר דובר של אחד השרים. סבב הטלפונים הבא כבר ביקש המלצות חסויות, מבלי לפרסם את שם הממליץ. כאן כבר היתה היענות גדולה יותר. מתוך כלל השמות שנתקבלו ולאחר התייעצויות ודיונים הן בתוך "מעריב" והן עם אנשים מבחוץ המכירים את המערכת הפוליטית, הלכה התמונה והתגבשה.

בליכוד קצת צפוף. יש שם שכבה די רצינית של אנשים שיכולים לבוא בחשבון. השמות שנזרקו הם: משה קצב, אהוד אולמרט, דן מרידור, צחי הנגבי, מאיר שטרית, ביבי נתניהו, רוני מילוא.

במערך האוויר קצת יותר דליל אם מסתכלים 13 שנה קדימה. זו הסיבה שיש שם יותר מקום לאנשים שאינם במערכת הפוליטית היום, כדוגמת סגן הרמטכ"ל אהוד ברק, או הרמטכ"ל דן שומרון – שני שמות שכמה מן האישים הבולטים ביותר במערך ייעדו אותם לתפקידים בכירים בשנת אלפיים. אבל היו גם המלצות על אנשים מתוך המערכת: עוזי ברעם, נסים זווילי, אברהם בורג, ישראל קיסר, חיים רמון, מיכה גולדמן, עמיר פרץ.

שולמית אלוני היתה הפוליטיקאית היחידה שהסכימה לנקוב מפורשות בשם המועמד שלה: דדי צוקר: "הוא אינטליגנטי, מסור, חרוץ, עושה עבודה יוצאת מן הכלל".

בסופו של דבר נפלה הבחירה על ארבעה: דן מרידור מן הליכוד, עמיר פרץ מן המערך, דדי צוקר ממחנה השמאל ושאול יהלום מהמפד"ל. לכאורה ארבעה עולמות – ובכל זאת אין זה כך. כמעט אפשר לדבר על בשורה חדשה, על דור מנהיגים שכמותו איננו מכירים היום. הם מדברים על חשיבות נקיון המערכת הפוליטית, מתעבים את שיטת ה"מגיע לי", מעמידים במרכז את היושר האישי והציבורי. הם משכילים, בעלי אופקים רחבים, אינטליגנטים וכמו־ריאליסטיים. יש הרבה פחות דמגוגיה בטיעונים מזו שאנו רגילים לה היום, יש איזו צניעות אישית והעמדת טובת הכלל במרכז. אולי אנשים אלה ודומיהם יחוללו את השינוי בתוך המפלגות, יפתחו אותן בפני סוג חדש של פוליטיקאים.

נ.ב.: גם אנחנו הבחנו שאין ברשימה אף אשה. 50 אחוזים מהאוכלוסיה – ואין ייצוג. אפילו לנשים הקיימות היום במערכת הפוליטית אין מחליפות. שממה מוחלטת, מוכנת, שמעידה על תהליך של נסיגה. אפילו בתנועה כמו ר"ץ, שהוקמה על־ידי אשה, בחירה מסויימת בעבור הנשים, אין עתודה של נשים.

דן מרידור (ימין) עמיר פרץ ומליאת הכנסת: המטרה – להשקיע כוח בריפוי הפצע של עם חצוי.

דן מרידור. לא זבנג וגמרנו.

בית־הקפה בו נערכת הפגישה פוגש דן מרידור ידיד ותיק ואחר־כך עוד אחד ועוד אחד. ואת כולם הוא מקדם במאור־פנים, מתעניין במעשיהם באמת, מאחל להם הצלחה. מישהו שואל אותו איך הוא עדיין מצליח להחזיק עצמו במערכת הפוליטית, אם לא נמאס לו מכל התככים והשיקולים הלא־ענייניים המלווים אותה. "אתה הרי לא שייך לשם, אינך יכול להיות כזה, מה יש לך לחפש שם?"

"לפעמים", עונה לו מרידור, "גם אני שואל את עצמי את השאלה הזו. אבל זה בכל זאת חשוב. אני הרי נמצא בפוליטיקה, בין השאר, כדי לשרש את התופעות שהזכרת".

בשנת אלפיים יהיה דן מרידור בן 53. יש מי שאומר שדווקא עובדת היותו אנטי־תיזה לעסקן הפוליטי המצוי היא שתציב אותו או בהנהגה הבכירה של הליכוד, אם לא כבכיר ביותר. אחרים אומרים שיום אחד הוא ישלם את המחיר על כך שאין לו חיילים. והוא אומר שאם זה כרוך בתשלום, הוא מוכן לשלם את המחיר, אבל לעולם לא יעסוק במניפולציות פוליטיות, לא יעשה "דילים" כדי שיבחרו בו. נכון להיום, הוא גם עומד מאחורי המלים הללו. "אני הרי בפוליטיקה כדי למנוע את התופעות הללו, אז איך אני יכול להשתמש באותן דרכים שאני רוצה להילחם בהן".

בן ארבעים, נשוי לליאורה, אב לארבעה, חי בירושלים, משתייך פורמלית למחנה שמיר, אדם נעים וחייכן וצנוע. הצד החלש שלו הוא כושרו הריטורי. הוא איננו יודע, או אולי איננו רוצה, להפוך את מעשיו למלים כדורבנות. כמעט אפשר לומר שיש לו כשרון להפוך מעשים שיש בהם מעוף וחשיבה מיוחדת למלים חבוטות. ולכן רבים כל־כך נוטים לטעות בו.

כך, למשל, לא עשה הון פוליטי מההישג של ועדת מרידור, הלא היא ועדת המשנה של ועדת חוץ ובטחון, שכמעט הראשונה הציגה תפישה בטחונית כוללת עם ראייה למרחוק ושילוב של כל המערכות הרלוונטיות. יש לו אומץ לב ציבורי להילחם בתקיפות נגד שיטת המינויים הפוליטיים שרצו חבריו למפלגה ליישם בגדול, הוא שייך לקבוצה קטנה מאוד של חברי־כנסת בליכוד שהיו בעד ביטול הלביא.

"לפני שבכלל מתחילים לדבר, אני רוצה שיהיה ברור שאני מתייחס כמעט בהומור לספקולציה המרועה שלכם לגבי אותה שנת אלפיים. זה מצחיק, זה פרטנציוזי, וזה אפילו נשמע לא טוב כשעשוע. אני גם לא חושב שאתם צודקים".

ובכל זאת ננסה לבדוק את הדברים. בהנחה שאנחנו צודקים, יש הרגשה שמערכת הבחירות של שנת אלפיים תהיה מרות מתלהמת ואגרסיבית מזו של 88'. קשה לראות אותך ואת עמיר פרץ "עולים" אחד על השני כמו שקורה בין שמיר לפרס. האם יהיה זה הזמן שיעשה את שלו?

"אני לא חושב שזה עניין של זמן. זה עניין של סגנון אישי. אני מתנהג ככה גם היום. מערכת הבחירות של שנת אלפיים, כמו כל מערכת בחירות, תיקבע גם על ידי האנשים שעושים אותה, אבל גם – ובעיקר – על־ידי הנושאים".

האם לדעתך נהיה בשנת אלפיים אחרי ההכרעות הגורליות, או שהנושאים עדיין יהיו עתיד השטחים ועתיד השלום?

"מה זה נקרא הכרעה? יש איזו ציפייה אצלנו שהדברים יוכרעו בשיטת הזבנג וגמרנו. המצב לא יהיה כזה שיגיעו ימות המשיח. הבדל יהיה פה מאבק בינינו לבין העולם הערבי, לא משנה מה צורת הקונסטלציה. מה שיוכל להשתנות זה אופי המאבק, על רקע עובדות תמורות רציניות. יש בעשרים השנים האחרונות נטייה הולכת וגוברת אצל חלק מהן לקבל את קיומה של ישראל. וזה קורה רק משום שהם רואים שישראל חזקה מדי ואי אפשר להכניע אותה".

ולמרות זאת, האם נראה לך שהמצב כפי שהוא היום יכול להימשך עד שנת 2000 ללא שינויים? הרי התחזיות מדברות על כך שאז יהיו בארץ – כולל השטחים – 55% יהודים מול 45% ערבים.

"יכול להיות שתהיינה הכרעות, אבל גם הן לא תפתורנה את הסכסוך היהודי־ערבי. אני לא רואה בשנים הקרובות מעשה שיוכל לפתור את הבעיות שלנו שאחריו לא יהיה טרור, לא יצטרכו צבא, לא תהיינה מלחמות. בעולם שאנחנו חיים בו, הדבר היחידי שקובע הוא העוצמה. הכוח. ועוצמה זה לא רק עוצמה צבאית. זה גם עוצמה כלכלית וגם עוצמה חברתית".

מה היית רוצה שיקרה עד שנת אלפיים?

"קודם כל הייתי רוצה לראות הרבה עלייה. זה מה שישנה את המצב כאן. והייתי רוצה לראות מספר גדול של יהודים ביהודה, שומרון וחבל עזה. הייתי רוצה שההתיישבות שם תתחזק, וזה כמובן תלוי גם בעלייה. אז, אולי, תהיה הבעיה הדמוגרפית פחות חמורה. והייתי גם רוצה שנטפח פה את המצויינות, את הרצון להצטיין, שכל אחד ירצה להיות הטוב ביותר".

האם לדעתך יחסי הכוחות הפוליטיים הקיימים היום יתקיימו גם בשנת אלפיים? האם עדיין יהיה העם מחולק חציו למערך ולווייניו, וחציו לליכוד ולווייניו?

"לכאורה נראה שזה אכן קו שיימשך, אבל יכול להיות שיותר ויותר אנשים יווכחו שאין כל בסיס ריאלי לגישה האוטופיסטית

(המשך בעמוד הבא)

פרץ: "בכלל לא משנה בשבילי מי מייצג את הליכוד. העיקר להפסיק את התהליך המסוכן של להחזיק את החבל בשתי קצותיו".

מרידור: "בשמאל יש נסיון לעשות אידאליזציה של המציאות, לשים משקפיים ורודים ולא לראות את הדברים כפי שהם".

פרץ: "המעורבות והאחריות הלאומית של בני עדות המזרח גדלה מדי שנה. כל דפוסי־החשיבה המסורתיים נשברים. בעוד כמה שנים המבנה החברתי פה יהיה שונה לחלוטין".

צוקר: "אם המנהיגות תמשיך להיות רק אשכנזית, מבוססת, מהאקדמיה, ולא יהיו גם מנהיגים אחרים, יש להניח שעד שנת אלפיים נהיה אפיזודה חולפת".

מרידור: "המצב לא יהיה כזה שיגיעו ימות המשיח. תמיד יהיה פה מאבק בינינו לבין העולם הערבי, לא משנה מה תהיה הקונסטלציה".

יהלום: "מערכת החינוך כולה חייבת לגלות זיקה ליהדות, שהיא שטר־הקניין לאחיזתנו בארץ הזו. לא יתכן שנגדל בארץ יהודים ללא שמץ של יהדות".

של המערך. בשמאל הישראלי יש נסיון לעשות אידאליזציה של המציאות, לשים משקפיים ורודים וכך לא לראות את הדברים כפי שהם. המערך היום היא מפלגה ללא קו. הם איבדו את הדרך. הקו שלנו, של־הליכוד, הוא הקו המציאותי. הוכחנו שאנחנו הריאלים".

חברו דברים אלה לדברי עמיר פרץ, והרי לכם תסריט אפשרי לעימות הגדול של מערכת הבחירות ביניהם.

עמיר פרץ. כריזמה, אמונה

בשנת אלפיים יהיה עמיר פרץ בן 48, עדיין יחיה בעיירה שדרות שמזה ארבע שנים הוא לה ראש־מועצה, עדיין יעטר את פניו שפם שהיום הוא שחור כפחם, ואז, יש להניח, ילבין קצת.

בן 35, נשוי לאחלמה ואב לשני ילדים, יליד מרוקו, סרן (מיל.), נכה צה"ל, יונה שביונים, נבחר כראש מועצה בעיירה שרובה המכריע מצביע בעבור הליכוד.

במערך אמרו השבוע פוליטיקאים בכירים ומשופשפים: האיש הוא התקווה שלנו, הוא התשובה היפה ביותר האפשרית לשטרית־וקצב. יש בו תכונה מדהימה לגבי פוליטיקאים: הוא אינו מעורר התנגדות. יש רצון בלתי־מוסבר לעזור לו, לתת לו לפרוץ קדימה. פוליטיקאים בני גילו של פרץ צלצלו מיוזמתם, ביקשו לומר שהבחירה מצויינת, שלא יכולנו לחשוב על אדם מתאים יותר להנהיג את המערך בעוד ארבע מערכות בחירות.

"יש בו שילוב של כריזמה אישית עם אמונה אמיתית בצדקת הדרך, ומעל לכל זה עוצמת העשייה. צריך לראות מה שהאיש הצליח לעשות בשדרות בארבע שנים, כדי להבין שהוא ביצועיסט אמיתי". כך אמר מערכניק בן 38, שיהיה כשל גם הוא להתמודד על ההנהגה בעוד 13 שנים.

פרץ עצמו, דרך אגב, לא כל־כך בטוח שהתסריט שלנו אפשרי. לא נראה לו שיש סיכוי בגיל 48 להגיע לקצה הפירמידה. לא נראה לו שעם כללי המשחק הפוליטי הנהוגים היום, יש סיכוי לעבור את כל הדרך עד לקצה ב־13 שנה. אחרי שלושה ימים הוא צילצל מברלין, לשם הוזמן יחד עם להקת המחול של שדרות, וביקש להרגיש שוב שהוא אינו רואה עצמו כאיש שינהיג את המערך בבחירות של שנת אלפיים, ושאין לכך כל חשיבות. הדבר היחידי החשוב, אמר, היא שהדרך שתוביל תהיה דרכו של המערך. העניין האישי בטל בשישים.

ואף על פי כן, בהנחה שבכל זאת יהיה זה אתה, איך אתה רואה את היריבי שהעמדנו מולך? איך תרגיש בהתמודדות על קולות הבוחרים מול דן מרידור?

"בכלל לא משנה בשבילי מי מייצג את הליכוד. הוא יכול להיות אדם נחמד, כמו שאכן דן מרידור, עם סגנון אישי כזה או אחר. מה שמשנה זה המהות. ואני רוצה לנסות ולהעביר לתודעה הלאומית, עד כמה שניתן, את התהליך המסוכן שהליכוד יצר במדינה, שאומר: להחזיק את החבל בשני קצותיו, כל הזמן. לא להחליט, לא להכריע בשום נושא. כך יכול ראש ממשלה לומר את המשפט האבסורדי שהחלטת הממשלה היא אסון לאומי, ולהמשיך כאילו לא אמר דבר.

"אבל למרות זאת, אני חושב שאחת התמורות הפוליטיות החיוביות ביותר בהסטוריה שלנו היתה המהפך של 77'. זה הבהיר לכולם ששלטון איננו נכס פרטי. אלא שהליכוד לא ניצל את המהפך הזה, שהיה ברובו מהפך חברתי, כדי לצמצם פערים חברתיים. במקום זאת הוא העביר מסר לעם: כל אחד יכול לעשות מה שהוא רוצה. הכל פרוץ, הכל מותר".

האם נראה לך שבבחירות של שנת אלפיים עדיין יטפלו בנושאים שהיום הם שנויים במחלוקת, או שכבר נהיה אחרי שלב ההכרעות, לכאן או לכאן?

"אני מאמין שהבחירות המכריעות יהיו דווקא אלה הקרובות. בהן ייאלץ העם להכריע בעד או נגד תהליך השלום. כאן תעמוד באופן ברור הדרך של המערך מול דרך הליכוד".

והיה ואבן תיכנר באותו הימים הרחוקים להנהיג את מפלגת העבודה, ואולי אפילו את העם כולו, האם תלמד מדרכו של שמעון פרס? האם דמותו תעמוד לנגד עיניך?

"במידה מסויימת כן. הסבלנות המדהימה שלו, התהליכים המסודרים והשיטתיים שבהם הוא מגיע להחלטות, ואחר־כך דבק בהחלטות הללו למרות כל הקשיים. אני חושב שלמדתי הרבה דברים משמעון פרס. את החשיבות של לא לשבור את הכלים, למשל, אני אקח איתי תמיד".

האם גם בשנת אלפיים תתפלג ותצביעה למפלגות כפי שהיא היום: שכבות חלשות, תושבי עיירות פיתוח, יוצאי עדות המזרח יצביעו בעיקר לליכוד?

"אין לי ספק שזה ישתנה. מה שישנה את האיזון תהיה הנקודה שבה אנשים סוף סוף יקלטו שקיימת במדינה מלחמת מעמדות אמיתית, ושרק אם יחוסל הקיפוח של המעמד הנחות ביותר - הערכים – ניתן יהיה לחסל גם את הקיפוח של האחרים.

"נוסף לכך, מדי שנה בשנה גדלות המעורבות והאחריות הלאומית של בני עדות המזרח. זה בא לידי ביטוי בעיקר בכך שיותר ויותר מהם מגיעים לרמות קצונה בצבא. זה מוכרח להשפיע על הבית, על הסביבה. ההתייחסות שלהם לנושא השלום משתנה. כל דפוסי־החשיבה המסורתיים נשברים. בעוד כמה שנים המבנה החברתי פה יהיה שונה לחלוטין, ואני מאמין שזה יהיה לטובת הדרך שהמערך מציע".

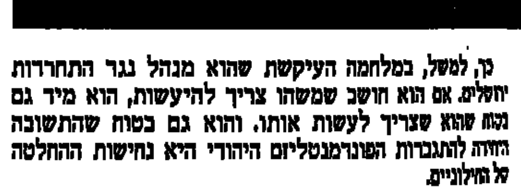
בשעות אחר־הצהרים המאוחרות נכנס פרץ למכוניתו ונסע בענייני עבודתו לצפון. על נהג, כמובן, אין מה לדבר, כך גם על מזגן בחדרו במועצה ושאר נוחויות קטנות. לביתו ישוב רק בשתיים אחר־חצות.

מדוע אינך נשאר ללון בבית־מלון בצפון?

"בכל התקופה בה אני ראש המועצה, מעולם לא ישנתי בבית־מלון. לא מפני שאני צדיק כזה גדול, אלא דווקא להפך. אני מפחד שפתאום הדברים יתחילו למצוא חן בעיני וישחיתו אותי. אסור לאיש ציבור להתחיל עם זה. אין לנו כסף למותרות כאלה. אני לא אשב עם מזגן בחדר כל זמן שלא יהיה מזגן בכל כיתה בית־ספר. את הכסף של המשכורת בעבור נהג חייבים להשקיע במערכת החינוך. שם ייקבע הכל".

אומר ועושה. מערכת החינוך בשדרות היא מן המפוארות במדינה. ביקור בבתי־הספר בעיירה, על כל מערכות ההעשרה המפותחות שלהם, יש בו כדי להפוך צהובים מקנאה כל אם ואב שילדם לומד באחד מבתי־הספר של צפון תל־אביב.

דדי צוקר: ההתנגשות בין הכוחות לא תגיע למלחמת אזרחים.

דדי צוקר. לא מלחמת אזרחים

ביום שישי בבוקר הוא לא קובע פגישות, אלא אם כן הדבר רחוף ביותר. אז הוא מנקה את הבית.

עוזר לאשתך?

"היא עוזרת לי. אין אצלנו חלוקת תפקידים לפיה הבעל מוריד את הפח והאשה מבשלת. מי שיכול, עושה".

למה לא לקחת עוזרת פעם בשבוע? הרי שניכם מאוד עסוקים.

"בהתאם לחינוך שקיבלתי, איני מסוגל להשתמש בשירותיה של עוזרת. זה מנוגד להשקפתי".

דדי צוקר, בן 38, מיוזמי ומקימי "שלום־עכשיו", מוכ"ל ר"ץ וחבר־כנסת מטעמה, בדרך לסיום הדוקטורט בהסטוריה ישראלית בת זמננו, נשוי לנירה, אב לשניים, גדל בבית רוויזיוניסטי בחיפה, חי היום בירושלים. היה עוזר למנכ"ל משרד החינוך בתקופת יגאל אלון, ישב כמה שנים בקרית־שמונה וניהל שם את הפרוייקט לשילוב ואיחוד שירותי הרווחה, היה בנח"ל מוצנח, פוליטיקאי רציני שעושה את עבודתו בלי קיצורי־דרך, בעל כושר ניתוח וביטוי מבריקים.

חבריו אומרים עליו: "איש אחר. יש מעט מאוד, אם בכלל, כמותו בפוליטיקה הישראלית. ואיזו חריצות. לא בוחל בשום עבודה, הולך תמיד בראש ולא שולח אחרים. יש בו מסירות מוחלטת, כמעט אובססיבית לעניין האידיאולוגי שבשבילו הוא יושב בפוליטיקה".

כן, למשל, במלחמה העיקשת שהוא מנהל נגר התחרדות ירושלים. אם הוא חושב שמשהו צריך להיעשות, הוא מיד גם בטוח שהוא שצריך לעשות אותו. והוא גם בטוח שהתשובה היחידה להתגברות הפונדמנטליזם היהודי היא נחישות ההחלטה של החילוניים.

עוד 13 שנה, בשנת אלפיים, מה יהיה לדעתך המצב הפוליטי־מדיני?

"בטוח שעד אז נהיה כבר אחרי ההכרעות, אבל אני לא בטוח כזה יהיה אחרי שאנחנו הכרענו, או שהמציאות פשוט תכריע. עד אז נהיה כבר ביחס של 50%־50% יהודים וערבים. אז או שנכריע קודם בצורה מדינית על איזהשהו פתרון, או שנכריע שאנחנו הולכים לקראת המודל הדרום־אפריקני. זאת לא הכרעה במובן שאנחנו קובעים את גורלנו בעצמנו, אבל זו הכרעה כיצד ייראו החיים פה.

"אם תהיה הכרעה על עתיד ארץ ישראל, היא תהיה כרוכה בהתנגדות קשה מאוד של חלק מהציבור, אלא שהחלק הזה קטן בהרבה ממה שנדמה היום. אם תהיה התנגשות בין שני כוחות, היא לא תגיע למלחמת אזרחים. ההתנגשות תהיה בין חלק מן הציבור לבין הצבא, וזו לא מלחמת אזרחים. אני נוטה להאמין שמרבית הציבור, כרגע שתעמודנה בפניו אלטרנטיבות ברורות – המשך המצב הקיים, או שלום עם מידה גדולה של בטחון שלא הולכים יותר ללוויות בגלל מלחמות – יבחר באפשרות השנייה. בשנים הקרובות יהיה בארץ, באופן ברור, רוב בעד הפשרה. אנשים יעתיקו את התמיכה שלהם מן הגופים הפוליטיים הניציים אל הגופים הפרגמטיים. כי השאלה תהיה איך נחייה פה, איך נגדל בבטחון את ילדינו מול מחוייבות לברית שכרת אברהם אבינו עם אלוהיו".

האם לגוף שאתה מייצג – שמאל סוציאל־דמוקרטי – ושאתם גם מאמינים שתנהיג אותו בבוא היום, יש סיכויים להיות בשנת אלפיים מפלגה גדולה ובעלת השפעה של ממש, אולי אפילו הגדולה ביותר?

"זה תלוי הרבה מאוד בנו. אם תהיינה לנו תשובות סוציאל־דמוקרטיות־ליברליות עדכניות ואמיתיות. לנו יותר קל לתת את התשובות הללו מאשר למערך, כי אנחנו לא כבולים להסטוריה, למימסדים ולמכשירים כלכליים גדולים ומסואבים. התנאי השני הוא הצגה של מנהיגות, שבראש וראשונה תהיה ישרה, נקיון־הכפיים – הן האישי והן הציבורי – חשוב מאין כמוהו".

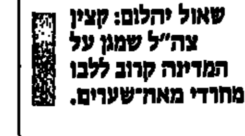
והמנהיגות הזו תמשיך להיות אשכנזית, מבוססת, באה בעיקר מהאקדמיה?

"זו השאלה המכרעת. אם לא יהיו לנו גם מנהיגים אחרים, יש להניח שעד שנת אלפיים נהיה אפיזודה חולפת. אבל בעניין הזה אני אופטימי. אין ספק שהדור שגדל היום בעיירות הפיתוח, למשל, הרבה יותר אינטליגנטי ומשכיל מבעבר. רמת החינוך בנקודות הללו היא מן הגבוהות והמעולות בארץ, וזה פועל לטובתנו. ככל שאנשים יותר משכילים, כך יהיו הניתוחים הפוליטיים שלהם יותר פרגמטיים ומציאותיים. יש תקווה".

האם אתה רואה את עצמך עדיין בפוליטיקה בשנת אלפיים?

"כמו שמעולם בעצם לא הכרעתי להיכנס לפוליטיקה, כך יכול גם להיות שהדרך תוביל מתוך המערכת החוצה מבלי שתהיה הכרעה ברורה מצידי. אני נשאבתי איכשהו לתוך העניין, ויכול להיות שאשאב החוצה. נכון שמהמקום בו אני נמצא היום קשה קצת יותר לצאת, וגם אשקר אם אומר שאני רק סובל כל הזמן". □

שאול יהלום: קצין צה"ל שמגן על המדינה קרוב ללבו מחרדי מאה־שערים.

שאול יהלום. תיק החינוך

שאול יהלום, המזכיר המדיני של המפד"ל, הוא האיש שהציב קו חד כתער, בין המחנה החרדי לבין הציבור הדתי־ציוני, אחרי שנים של גבולות מטושטשים. בפרשה האחרונה של חיטת השמיטה היה יהלום ראש החץ במאבק נגד ההסתגרות החרדית הדוגלת בשיטת "אני את נפשי הצלתי". כמעט בכל נושא דתי־הלכתי שעמד על הפרק, היה יהלום הסמן הקיצוני, הלוחם בשער נגד הגישה החרדית הקיצונית והמטיף למעורבות מירבית בחיי המדינה. כך נאבק יהלום למען גיוס בנות לשרות לאומי חלופי המקיף היום כמעט את כל בוגרות החינוך הממלכתי־דתי.

בשנות האלפיים רואה יהלום את עצמו כחלק מהצוות המוביל את הציבור הדתי־ציוני, למען מתן יתר צביון יהודי למדינה, מבלי לכפות אורח־חיים על הפרט בביתו. הוא חוזה מעורבות גדולה יותר של הציבור הציוני־דתי בחיי המעשה ובפוליטיקה, בהיכלי המדע ובסדנאות. "עלינו לגדל במוסדות החינוך שלנו לא רק את הרבנים ודייני המחר, כי אם גם את המהנדסים והטייסים והעיתונאים והסופרים של הדור הבא", הוא אומר.

המעורבות הזאת, הוא סבור, לא תבוא בקלות. לשם כך, מאמין יהלום, דרוש ייצוג מכובד בכנסת לגוש הדתי. יש בכך סתירה ברורה, שהרי מעורבות פירושה גם התערות בחיי המפלגות הגדולות, אולי עד כדי ביטול הצורך במפלגות דתיות. "הייצוג הדתי בכנסת הוא ענין של מעלות ומורדות. כשהדתיים נתונים מהישגים מבחינות הצרכים שלהם בתחומי החינוך, השבת וכדומה, הם נוטים להעניק קולם למפלגות הפוליטיות הקרובות ללבם מבחינה מדינית־חברתית", הוא מסביר. "ואז רק טבעי שלנוכח הצטמקות הייצוג הדתי, חל כירסום בהישגים הדתיים. ככל שהכירסום גדל, שוב קולט המצביע הדתי כי ללא ייצוג ראוי לשמו, נתונים כל ההישגים בספק. על דרך המרדוקס, ככל שהמצוקה של הציבור הדתי גוברת, טובים הסיכויים להרחבת ייצוגו בכנסת, וככל שהישגי הציבור הדתי מתרבים, ויש חינוך דתי מפותח ושמירת שבת מניחה את הדעת, פוחת הייצוג הדתי בכנסת".

יהלום צופה גידול בייצוג הדתי לקראת שנת אלפיים. זה מחייב, לדעתו, לנצל את הכוח הזה להשגת שליטה על תיק החינוך בממשלה. לא יהא זה בנגדך ניחוש פרוע שהוא נושא עיניו לתיק הזה. הוא היה יועצו של זבולון המר, שר החינוך לשעבר. "מערכת החינוך כולה חייבת לגלות זיקה ליהדות, שהיא שטר־הקניין לאחיזתנו בארץ הזו", הוא אומר. "לא יתכן שנגדל בארץ הזו יהודים ללא שמץ של יהדות".

שאול יהלום, בן 40, אב לארבעה, נולד בתל־אביב. לפני עשר שנים עבר לאלקנה שבשומרון, מטעמי אמונה בשלמות הארץ. בפוליטיקה הוא מגיל צעיר. במפד"ל היה ראש המשמרת הצעירה וראש המרכז להסברה ותרבות. בעקבות המפלה שספגה המפלגה בבחירות האחרונות, התמודד נגד "האיש החזק" רפאל בן־נתן על תפקיד המזכיר המדיני – וזכה. מאז הוא ממונה לא רק על ההסברה והדור הצעיר אלא גם על התיק המוניציפלי ותיק המיעוטים. יש אומרים כי דרכו להנהגה המצומצמת, סלולה.

אבל הדעות שמביע שאול יהלום מעוררות עליו לא פעם את חמתם של חבריו למפלגה ולאמונה. לעיתים חושדים בו גם בציבור שלו, שהוא חיה מוזרה. הוא גורס, למשל, שיש לחדד בכל האפשר את השוני שבין המפד"ל לאגודת־ישראל וש"ס, ולחדול מהמגמה לטשטש את ההבדלים בין הציונות הדתית לחרדיות האנטי־ציונית. אם תשאלו אותו מי קרוב ללבו יותר – היהודי ממאה־שערים, שרק בדיעבד ולעיתים מתוך כפיה מכיר בקיומה של המדינה, או קצין צה"ל שמגונן בגופו על עצם קיומה של המדינה – הוא בוחר בתשובה שעלולה לקומם עליו גם חוגים בציבור הדתי־ציוני.

"מבחינת חיי היצירה והשקפת העולם הציונית", אומר יהלום, "קרוב יותר ללבי הציבור החילוני. אנו בונים יחד את המדינה, חיים את מאבקיה, ובנינו שופכים את דמם למענה – וקשר הדם הוא כידוע העמוק ביותר. מבחינה זו כמעט שאין שפה משותפת ביני לחרדי מאה־שערים. אבל לא חסרות נקודות מיפגש אחרות. התורה שלי ושלהם, זו אותה תורה. אני מכיר את טענתם, שלימוד התורה הוא ערך עליון, דוחה כל דבר אחר, וגם מגונן על המדינה. אבל למה להתבדל? למה לא לשלב חיי תורה עם מעורבות בחיי המעשה? איני מקבל את טענתם שהדבר בלתי אפשרי. ראה למשל את ישיבות ההסדר. כך משלבים תורה ועבודה, תורה עם דרך־ארץ".

שאול יהלום נאבק על דעות אלה גם בתוך מפלגתו, מול השמרנים. מעמדו בתוכה בעשור הבא יבחין את מידת התמיכה או הדחיה של הציבור הדתי־ציוני בלמיזו.

מנחם רהט

אבשל 2000
בטחון

ווקא בגוף היראכי עם מסלול קידום ברור וצפוי כמו צה"ל, קשה להצביע על האנשים שיהיו בקצה הפירמידה בעוד יותר מעשר שנים. בצה"ל אנשים משלמים בהפסד קידום על טעויות, על קו מחשבה שאינו תואם את הקו הכללי, על כשלון – גם אם הוא אי בודד בים של הצלחה מרשימה.

אפשר, לכן, לומר שאלוף משנה ג' מגולני או סגן אלוף כ' מחיל־האוויר הולכים בדרך הנכונה למעלה. קשה לנבא מה יהיה להם מעבר לפינה הבאה, מעבר לתרגיל הבא, לתפקיד הבא.

לפני כמה שנים דיברו על אהוד ברק, דורון רובין, עמרם מצנע ואביהו בן־נון. היום מדברים על אלוף משנה ג', על סא"ל כ', וגם על אלוף משנה ע' מחיל השריון, סא"ל י' מחיל־האוויר ואל"מ ד' מהצנחנים. האם האותיות האלה יהפכו בעוד כמה שנים לשמות מוכרים בנוסח ברקדובי־מצנע־בין נון? אנחנו מהמרים שכן.

קודקודים אלמונים

המצביאים של שדה הקרב העתידי. מפקד טייסת, מפקד חטיבת גולני, ועוד כמה ממלאי תפקידים ברמה המקבילה. אולי הרמטכ"ל בסוף העשור הבא, אולי מפקד חיל האויר. שמות חסויים. שם זמני: הימור שיצליח אם לא ימעדו. צמרת צה"ל העכשווית עוקבת בעניין אחר מנהיגותם המבצעית, וממליצה.

מאת עמנואל רוזן

סגן־אלוף כ'. חיל האוויר. "אנחנו כאן בשביל להרוג"

סגן־אלוף כ', מפקד טייסת פנטומים, סבור שאפשר בהחלט לומר מי מבין מפקדי הטייסות של חיל־האוויר "הולכים קדימה" לתוך שנות האלפיים. "כסף קכל", אומר סא"ל כ', "מערכת המינויים והשיבוצים בחיל היא מערכת עניינית, ושיקוליה – גם אם הם לא יכולים להיות מדעיים – מתקבלים על הדעת. למרות זאת צריך להבין שאי־אפשר להימנע מטעויות. לפעמים מצטיירת תדמית מסוימת של מפקד טייסת זה או אחר שאינה קשורה כלל לדמות האמיתית שלו. התדמית הזו עלולה כמובן להביא לטעות בשיקול".

בענייני תדמית, סגן אלוף כ' אינו נמנה עם אותם מפקדי טייסות ש"מדברים עליהם" בצבא. מחוץ לחיל־האוויר הוא כמעט אלמוני. בתוך החיל, הוא אינו חבר בבראנז'ת הסופר־סטארים של סא"ל י' או סא"ל נ'. כ', אגב, אינו מאמין בכוכבים: "אני לא מאמין בגאוניות שפורצת בבת־אחת", הוא

(המשך בעמוד 21)

מי מפחד מזיפות גגות ?-

עצות חיוניות למניעת הטעיית הצרכנים.

"הסחר" של דיירים רבים מפני הלכלוך שבאיטום (זיפות) גגות, גורם להם "לשמור מרחק" מבדיקת עבודתו של הקבלן. הצרכנים לא בודקים את טיב וכמות החומרים וגם לא את טיב העבודה. התוצאה - איטום הגג נעשה בצורה לא תיקנית, דבר המחייב את חידושו לאחר שנה־שנתיים.
גם הבעיות שבין הדיירים בבית המשותף גורמות להעדפת המחירים הזולים, הזוכים יקרים מאד לאחר מכן כולל סכנת הצורך בעשיית שיפועים (מדה) מחדש לכל הגג... בהוצאת ענק.

אמת. ענף האיטום (זיפות) הוא די בעייתי משום ש"בעלי מקצוע לשעה" קונים כנרד ישן, מפרסמים מודעה המציגה אותם כחברה ידועה ולאחר ששילמת להם – הם נעלמים. הצרכן נשאר עם גג פגום. העובדה שמדובר בכספי ועד בית, כאשר דיירי הקומות העליונות בלבד הם האינטרסנטים, מקלה על תיוקם של "הקבלנים לשעה" בעצם העובדה שהמחיר הזול הוא זה שמעניין. לא עורכים בדיקה השוואתית לגבי טיב המוצר או העבודה ולגבי אלה העומדים מאחורי "החברה" כביכול, כמ־קובל לגבי מוצרים בני־קיימא, דבר המעניק לקבלן האיטום הזדמנויות למשוך ולזיוף בחומרים, בכמויות והתיקניות ובטיב העבודה.

ניתן למנוע סכנות אלה אם יקויימו הכללים הבאים:

1. לא לקבל הצעות מחיר בטלפון אלא לדרוש מקבלן האיטום (זיפות) לבוא ולבדוק את הגג ורק לאחר מכן לתת הצעת מחיר (לפעמים, הגג אינו מחייב זיפות ודי ומספיק לבצע תיקונים בלבד).
2. לדרוש מקבלן האיטום להשתמש בביטומן (זפת) התיקני מסוג 75/25 ובמקרים פחות רצויים בביטומן מסוג 45/55. אין להשתמש בביטומן מסוג אחר.
3. יש לוודא מי הוא קבלן האיטום כדי שתהיה כתובת בטוחה לעתיד. בכלל, רצוי לבקר במשרדיו לפני חתימת הסכם כדי לוודא שיש לך קשר עם גוף רציני ובעל וותק בענף, היכול להציג תשבוניות על עבודות שביצע בעבר, כפי שהוא מציג את עצמו. והרי מדובר בהוצאה של אלפי שקלים.
4. לחתום עם קבלן האיטום על הסכם בכתב שיכלול פירוט מלא של כל התנאים בציון המיפרט הטכני של העבודה.
5. ביום ביצוע העבודה עליך לוודא שהזפת יגיע בחביות מסומנות כדי לבדוק את הכמות (בכל חבית 190 ק"ג חומר־גלם) ואת סוג הזפת.
6. לדרוש תעודת משלוח או חשבונית מכל אחד משני היצרנים היחידים של ביטומנים בארץ (ביטום או אסקר) או סוכניהם המורשים שבה יצוין במפורש סוג הזפת.
7. כל שכבת זפת ששטחה מ"ר צורכת לפחות 1.25 ק"ג זפת. עליך לוודא שקבלן האיטום השתמש בכמות זו ע"י הכפלת שטח הגג בכמות הזפת למ"ר והתאמתה למספר החביות (כאמור בכל חבית 190 ק"ג).
8. על־מנת לשמור את הגג במצב תקין, למשך שנים רבות, מומלץ שילבנו מדי קיץ ע"י אותו קבלן שביצע את האיטום.
9. ניתנת אחריות לטיב האיטום לתקופה של 4 עד 10 שנים, בפוף לסוג האיטום ומספר השכבות.

צרכן נכבד,
אם תדאג לקיים את הכללים החיוניים האלה – מובטח לך איטום גג בחומרים תיקניים ובאיכות גבוהה.

מוגש כשירות לצרכנים ע"י
א.א.ב. בע"מ
קבלנים ויועצים לאיטום ובידוד

★ אנו נותנים בדיקה בלי תשלום.

מחירון לעבודות תקניות של איטום (זיפות) גגות

תאור האלטרנטיבות	ממוצע גג משותף ל־4 דירות 3 חד' כ־300 מ"ר	ממוצע גג משותף ל־4 דירות 4 חד' כ־400 מ"ר
אלטרנטיבה א': — שכבת פלינקוט (יסוד); — תקוני סדקים במסטיק + יוטה וזפת חם; — הדבקת יוטה בזפת חם בהיקף הגג; — מריחת שכבת ביטומן (זפת) 75/25 לפי 1.25 ק"ג למ"ר; — הלבנת הגג	3.80 ש"ח למ"ר	3.60 ש"ח למ"ר
אלטרנטיבה ב': — פלינקוט + תקונים (ראה אלטרנטיבה א'); — מריחת שכבת ביטומן (זפת) 45/55 לפי 1.25 ק"ג למ"ר; — הדבקת פיברגלס משוריין בזפת חם בחפיפה של 1.25 ק"ג כל הגג; — הדבקת יוטה בהיקף הגג; — מריחת שכבת ביטומן (זפת) 75/25 לפי 1.25 ק"ג למ"ר; — הלבנת הגג	5.90 ש"ח למ"ר	5.70 ש"ח למ"ר
אלטרנטיבה ג': כמו אלטרנטיבה ב' אך במקום שימוש בפיברגלס משוריין - השימוש באיזוגלס (רשת זכוכית)	6.90 ש"ח למ"ר	6.70 ש"ח למ"ר

צרכן! מחירון זה נערך לפי התשיב מדויק של ההוצאות, החומרים ומחיר העבודה. כל סטייה העולה על 5% מהאמור - משמעותה שימוש בחומרים לא תקניים, הסכן בחומר וטיב עבודה ירוד.
תשים! בכל מקרה, המחירון הנתון אינו פוטר את קבלן האיטום מעריכת בדיקה מוקדמת של הגג והתאמת אחת מהאלטרנטיבות האמורות או אלטרנטיבה אחרת בהתאם למצב הגג ולמספר שנות האחריות.
** מחירים אלה נכונים למרכז הארץ ואינם כוללים מע"מ.

(המשך מעמוד 18)

טייס בחיל־האוויר: להרוג מהר, חזק ויעיל.

סא"ל כ': "כל הדיבורים על המוח היהודי שינצח במלחמות הם זילזול חמור באוייב. הוא לא מטומטם. החומר ולא הרוח ינצח במלחמה הבאה. רק שלא נגיע למצב שבו מרוב גאונות לא יהיה לנו במה לממש אותה".

"אנחנו כאן בשביל להרוג. הצד האמנותי שבטיסה, כל ה'פאן' הזה, הם רק אמצעים כדי להפוך אותנו לכרישים יעילים ביותר, וכריש, כידוע, איננו חיה רומנטית או חברותית".

אלוף־משנה ג': "הרבה פעמים שואלים מה הופך מפקד מנער צעיר ונלהב מדי לאדם אחראי, רגוע, שקול וזהיר. אני חושב שהאשה והילדים שמחכים בבית הם הגורם העיקרי".

אומר, "אני לא מאמין באיזה 'זיק' כזה של איש בודד שעושה משהו ומשאיר את חותמו על המערכת לשנים ארוכות. במקום זה, אני בעד עבודה איטית, יסודית, אפורה, בלי מהפכות. אין מהפכות בתחומים האלה".

בכלל, למרות שלדעתו עדיין לא עבר זמנה של הסיסמה "הטובים לטיס", ולמרות שלדעתו טייסי חיל־האוויר הם עדיין הקצפת' שבשמנת, מציע סגן אלוף כ' למחוק מהפרוטוקול את הדיבורים על מוח יהודי קטן וגאוני שינצח מסה ערבית גדולה ומטומטמת.

"לדעתי, כל הדיבורים על המוח היהודי שינצח במלחמות הם זילזול חמור באוייב, גם כאשר מדובר באליתה של חיל־האוויר", הוא אומר, "אוייבנו אינם מטומטמים, וכדי לנצח אותם צריך להשקיע משאבים רבים באותו מוח יהודי. צריך לאמן אותו, צריך להקצות לו מספיק כסף ומשאבים כדי שהוא יוכל לשמור על כשירות. החומר ולא הרוח ינצח במלחמה הבאה, ואני חושש מאוד שישנם דברים מסויימים שכבר ירדנו בהם לקו האדום. רק שלא נגיע למצב שבו – מרוב גאונות – לא יהיה לנו במה לממש אותה".

הוא נולד בקיבוץ במרכז הארץ, אבל בגיל עשר עבר עם הוריו לכפר הנוער בבן־שמן, לגאנה ("אבא עסק שם בפרוייקט גדול בימי הזוהר של היחסים שלנו עם אפריקה") ולבסוף לפתח־תקווה. הוא לא היה מהמשוגעים־לטיס שמעיפים טיסנים ומדקלמים בעל־פה את סוגי כל המטוסים בעולם עוד לפני שהם יודעים מי היה חוזה המדינה, אבל תהילת מלחמת ששת הימים עשתה את שלה, וכ' החליט שהוא מנסה להצטרף לטובים ביותר.

"יכול להיות שגם העובדה שאבא עבד בתעשייה האווירית השפיעה קצת", הוא אומר, "ויכול להיות שגם אותו יום בשלהי המלחמה, כאשר הלכתי ברחוב אחד העם בפתח־תקווה וראיתי זוג האנטרים מפציצים את סירקין – יכול להיות שגם לכך היתה השפעה".

גם כאשר סיים בהצלחה את קורס הטיס המחשבה על קאריירה צבאית היתה עדיין רחוקה ממנו. מאז השתנו דברים. הוא זכה להטיס את הגוואדריה הוותיקה של חיל־האוויר – האוראגן, הסופר־מיסטר והפנטום – לפני שהוטל עליו להיות אחד מאלה שקלטו כאן את העולה החדש, אפ־16.

היום, כמפקד טייסת פנטומים, הוא אומר שטיסה בעבורו היא כבר ממש כמו הליכה, טבע שני, אבל לפיקודיו בטייסת הוא מזכיר כל הזמן שהטיסה בשמיים הכחולים, בתוך העננים וקרוב לקרני השמש, עם כל העוצמה וכל היופי – היא אחרי הכל אמצעי שולי בדרך למטרה העיקרית: להרוג חזק, מהר ויעיל.

"לפעמים", הוא אומר, "גם אני נוטה לשכוח את העובדה הקשה הזו, כאשר אני טס ומוצא עצמי מתפעל וצועק: איזה יופי! אבל אני חושב שאסור לראות בטיסה סוג של 'פאן'. לא בשביל זה אנחנו כאן. אנחנו כאן בשביל תכלית מסויימת שמאוד לא נעים להיזכר בה. אנחנו כאן בשביל להרוג. הצד האמנותי שבטיסה, כל ה'פאן' הזה, הם רק אמצעים כדי להפוך אותנו לכרישים יעילים ביותר, וכריש, כידוע, איננו חיה רומנטית או חברותית".

סגן־אלוף כ' כבר פער את מלתעותיו לא פעם. הוא הפיל מיגים והשתתף במבצעים מפוארים של חיל־האוויר, אבל מבחינתו גולת הכותרת היתה קליטת האפ־16. לא מעט פיתוחים ושכלולים ישראליים שהוכנסו במטוס־הקרב האמריקני נושאים את שמו.

כבוגר מדעי המחשב בטכניון, הצד החזק שלו הוא הטכני, ההנדסי. זה יהיה גם הכיוון אם וכאשר יפרוש מחיל־האוויר ("לא אלך להטיס מטוסים אזרחיים. זה נראה לי משעמם, לא אטרקטיבי וחסר אתגרים"). הטכניקה מעניינת אותו יותר מכל, אבל דאגתו נתונה לעניינים שבנפש, למה שבצה"ל מכנים: בעיית כוח האדם.

"כן", הוא אומר, "גם בחיל־האוויר הטובים אינם נשארים, גם בחיל־האוויר הם משרתים את התקופה המינימלית – ומשתחררים. אני יודע שחושבים עלינו שאנחנו מיליונרים, אבל אני למשל, בחודש שעבר, עם 17 שנות ותק בחיל־האוויר ותואר מהטכניון – קיבלתי 2100 שקל נטו. זהו זה. אני חושב שבשביל 15 שעות עבודה ביום, אלה תנאי שכר שלקוחים מימי הפאודלים. ואני חושב שמדינת ישראל מבזבזת מיליוני דולרים בזה שהיא משלמת משכורות נמוכות כל־כך לטייסים. מיליוני דולרים מתבזבזים על הכשרת טייסים צעירים ועל אחזקת בתי־ספר גדולים לטיס משום שהוותיקים אינם מוכנים להישאר תמורת משכורת כזו. לו היו משפרים את המשכורת ורק מיעוט מאלה שהולכים היום היה נשאר בחיל, אפשר היה לחסוך מיליוני שקלים ממערכת ההכשרה היקרה".

"הטראומה שלי", הוא אומר, "היא שכבוא יום פקודה הדברים לא יעברו כמו שצריך, שמאוד נשתדל להצליח אבל זה לא ילך, ואז נאמר לעצמנו: איזה חמורים היינו ואיך קיצצנו וצימצמנו כל־כך הרבה במקומות הלא נכונים. זה החשש שמקנן בי. אני מקווה שזה חשש שווא, אבל אני לא מפסיק לשאול את עצמי: האם לא עברנו את הגבול?"

הוא, בינתיים, נשאר. "מה שמחזיק אותי", הוא אומר, "זה הסיפוק העצמי. אני לא מתבייש להודות בכך. ביום שארגיש שלא מעניין לי כאן – אלך. יש לי אלטרנטיבה. אני לא אחכה לסטירת־הלחי".

טווח המחשבות שלו מגיע בינתיים חמש שנים קדימה. לא יותר. פיקוד על חיל־האוויר נראה לו עדיין רחוק מכדי שיוכל לחשוב עליו כעל דבר ריאלי, "אם כי עברתי כבר את הגיל שבו התפקיד הזה נראה כמשהו מופשט שאינני מסוגל לדמיין לעצמי מה הוא."

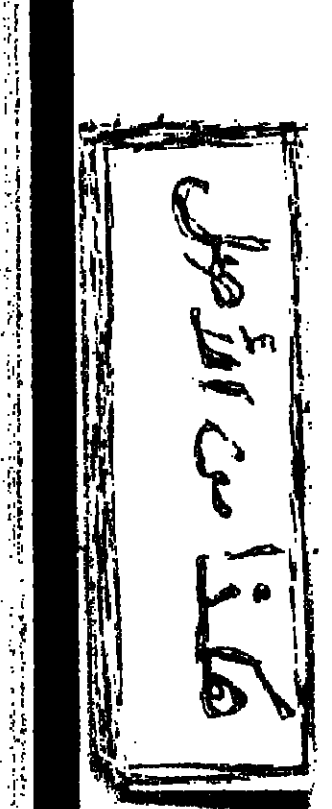
נכון שמפקד חיל־האוויר העלה את שמו כמי שעשוי להוביל את החיל בעוד שלוש־עשרה שנים, אבל סגן אלוף כ' מקבל את המחמאה הזו רק בערבון מוגבל. מה עוד שבימים של חילופי מפקדים, גם אם האלוף היוצא ממליץ עליו עכשיו – אין זה אומר שמחליפו הטרי ידבר על זה אחר־כך.

אלוף־משנה ג'. גולני: אתגר המנהיגות הגדול ביותר

צהרי יום, חודש אוגוסט. אלוף־משנה ג', מפקד חטיבת גולני, מנהל לראשונה בחייו תרגיל חטיבתי. לא הכל דופק כמו שצריך. ג' מתרוצץ בין הנגמ"שים, מחלק הוראות, מרכר ברשת הקשר עם ארבעה מפקדים בבת אחת. על הגבעה ממול צופים בו כל הקודקודים הגדולים, מהרמטכ"ל ומטה. חם, יותר מדי חם. ג' מרגיש שאפשר לעשות את זה טוב יותר. מנהיגות במבחן.

בשעת צהריים באחד מימי התרגיל, ג' מוביל את החטיבה בטור ארוך לקראת הסתערות על היערים. רגע קריטי בתרגיל. הנהג שלו קורא לו בקשר: "קודקוד, אשתך והילד נמצאים כאן, עבור." קודקוד ממשיך לחלק הנחיות למפקדים. אחרי שתי דקות הוא עונה: "שיחכו לי ליד היער, אני כבר כובש ומגיע לפגוש אותם".

(המשך בעמוד הבא)

חלום בהישג יד. מחשבים כבני־אדם והנדסה גנטית נגד מחלות חשוכות מרפא. האדם כמעט נוגע בסוד הבריאה. שתי דוגמאות מתוך שפע המחצבים של מוח יהודי פורה בתעשיה עתירת ידע שמעמידה את ישראל במקום טוב באמצע על מפת הטכנולוגיה העולמית.

מאת סימה קדמון

מחשב אנושי ושוטרים מיקרוסקופיים

כשמנסים להעריך מי יהיה האיש של שנת ה־2000 ומאיזו תעשיה הוא יצמח, יש להביא בחשבון ש־12 השנים הקרובות אינן כעשירית המאה, אלא כמכפלות של שנות אור.

פריצות הדרך הטכנולוגיות החדשות שנראות בהישג יד הן סהירות ומתחללות בקצב אדיר. ההתבוננות 12 שנים קדימה גובלת יותר בנבואה מאשר במדע מדוייק. האם תהיה הפריצה בתחום המחשב, האלקטרואופטיקה, האינטליגנציה המלאכותית, האם בשדה הגנטיקה או הביוטכנולוגיה, כשהאדם כבר נוגע בסוד הבריאה, או אולי בתחום החומרים המרכיבים החדשים או הרובוטיקה. מה שברור הוא שהעתיד טמון בתעשיה המתוחכמת, ביצירת מה שהיום עדיין נראה כבלתי־אפשרי.

שני האנשים שנבחרו, האחד מתחום האינטליגנציה המלאכותית והשני מתחום הביוטכנולוגיה, הם רק שניים מתוך רבים המוכיחים שמדינה ענייה בחומרי גלם אך עשירה במחצבים של מוח פורה יכולה למצוא מקום טוב על המפה הטכנולוגית העולמית. שניהם, בשנות הארבעים לחייהם, מייצגים את דור שנות ה־3000.

ד״ר אהוד גלר.
העתיד טמון בביוטכנולוגיה

אחד מהסממנים העיקריים שאיפשרו את הקמת המדינה היה – לדברי ד״ר אהוד גלר, מנכ״ל חברת "אינטרפארם" – פרוייקט ביוטכנולוגי. ד״ר חיים ויצמן הגיע להכרה בינלאומית ולכוח לא מבוטל בעולם בזכות תגלית שלו ממלחמת העולם הראשונה, כשלבנות־הברית היה קושי בייצור חומרי נפץ והן נזקקו לחומר שנקרא אציטון. ד״ר ויצמן המציא תהליך ביוטכנולוגי עוד לפני שהיתה ההנדסה הגנטית קיימת, כשגילה בקטריה שמסוגלת לייצר כמויות תעשיתיות של אציטון. הוא "תרם" את המצאתו לאנגליה. "השם הבינלאומי של ויצמן", אומר ד״ר גלר, "היה אחד הדברים שבזכותם הוקמה המדינה". ובביוטכנולוגיה, הוא קובע, טמון גם עתידנו.

הביוטכנולוגיה מאפשרת שני הישגים עיקריים: פיתוח תרופות ומוצרים שעד היום לא ניתן לייצר בשום דרך אחרת, "וההישג השני" – ממשיך ד״ר גלר – "הוא פיתוח תהליכים חליפיים למוצרים קיימים שע״י ניצול יכולת הייצור של מיקרו־אורגניזמים, מאפשרים יעילות ואיכות שלא ניתן להשיג בטכנולוגיות קונבנציונאליות".

הדוגמה שנותן ד״ר גלר הוא האינסולין. "אינסולין, תרופה מצילת חיים, ניתן היה להפיק מלבלבים של בעלי חיים. אבל המצאי שלהם מוגבל, והאיכות מותנה באיכותם של אותם בעלי חיים. באמצעות הביוטכנולוגיה הצליחו לייצר את אותו חומר ע״י בקטריות שעברו הנדסה גנטית ולמדו לייצר אינסולין. בצורה זו ניתן להגיע לכמויות אינסופיות של החומר."

ד״ר אהוד גלר, בן 41, עומד היום בראש חברת "אינטרפארם", חברה־בת של החברה הבינלאומית "סרונו". בשמונה השנים האחרונות הוא עוסק בפעילות ציבורית כיו״ר אגף הכימיה והפרמצבטיקה בהתאחדות התעשיינים. הוא נולד בחיפה, למד כימיה בטכניון והנדסה כימית בארה״ב. לתואר שני למד מינהל עסקים באוניברסיטת קולומביה, ואת הדוקטורט בהנדסה כימית ופרמצבטית עשה במכון דרקסל לטכנולוגיה בפלורידה. חלק גדול מתקופת לימודיו עבד בתעשיית התרופות האמריקנית כשהוא עובר ממחקר למערכת תיפעולית, למערכת שיווק ובסופו של דבר היה אחראי על ניהול פרוייקט עיסקי, תעשייתי וכלכלי.

תשע וחצי שנים שהה גלר בארה״ב. ב־1976 חזר לארץ וקיבל לידיו את ניהול חברת "איקאפארם" כשזו נרכשה ע״י כור. "קמלתי עלי את ניהול החברה מתוך מטרה להפוך אותה ליותר עתירת מדע וטכנולוגיה. זה כלל הקמת מיפעל מתקדם ביותר לייצור תרופות, ואת כל הטכנולוגיה והמיומנות המקצועית שנועדה לכוון את המוצרים לשוק האמריקני". ב־97׳ הצטרף לחברת "טבע" כסגן מנהל כללי ומנהל חטיבת התרופות. במשך הזמן רכשה החברה מ"כור" את "איקאפארם". "בפעילות המשולבת של שתי החברות, הגענו לנתח שוק מקומי של למעלה מ־50 אחוזים".

בשנת 85׳ קיבל גלר את הניהול על המערכת הישראלית של חברת התרופות "סרונו", הכוללת שתי חברות: "אינטרפארם בע״מ" ו"אינטרידע". פעילות החברות מתמקדת בפיתוח, יצור ושיווק תרופות שמתבססות על ביוטכנולוגיה והנדסה גנטית. גלר גם ממשיך תפקיד בחברת האם, "סרונו", בפעילות העולמית של פיתוח עיסקי של סקטור תרופות מסויים. החברה בארץ, הוא מעיד, מגדילה בהיקף המכירות שלה. עובדים בה 110 מפעילים. "לא פועלים", הוא מרגיש, "מפעילים. אלה אנשים מיומנים שמפעילים מערכת".

חברת "אינטרפארם" מתמחה בייצור אינטרפרונים, שהמדע גילה שהם מהווים חלק קריטי בניהול ו"שיטור" פעילויות התא. "השוטר ביותר בגוף, אם ברדך שבה הוא מתגונן בפני זיהומים, ואם בדרך שבה הוא מתפתח כתא נורמלי ולא סרטני. "המדע איפשר אותנו לבודד את הגן ההומני של אינטרפרון מסויים ולשתול אותו בתוך המערכת הגנטית של תא זר שמגדלים בצורה מלאכותית. התאים האלה מסוגלים לייצר כמויות גדולות של האינטרפרון ההומני שאנו זקוקים לו. חברת 'אינטרידע' פועלת לפתח מוצרי תרופות תעשיתיים מתוך התגליות האלה".

כך פותחה מישחה לטיפול בדלקות הרפס הנמצאת בשיווק פעיל, זריקה לשמוש ביבלות אברי המין הנשיים, סרטן השד ולוקמיה ומספר מוצרים שהשימוש העתידי שלהם הוא במספר רחב של מחלות סרטניות, טרשת נפוצה ואחרות.

"הביוטכנולוגיה", סבור גלר, "תהיה בעתיד לא רק בשימוש של תרופות וחומרים כימיים. באמצעים טכנולוגיים ניתן יהיה לעבד שפכים ופסולת ולהפיק מהם אנרגיה, או לפחות להקטין את נפחיהם ואת הסכנות הנובעות מהם." לדבריו נעשה עתה מאמץ אינטנסיבי לפתח אלטרנטיבה לזכרונות מחשב שעשויים היום מחומרים מוצקים וסינטטים על־ידי ניצול תאים חיים. "זה יאפשר מאגר אינסופי של אינפורמציה, שלא יהיה מוגבל מבחינת המצאי".

גם בטפול התרופתי תהיה, לדברי גלר, פריצת־דרך משמעותית. "בטיפול התרופתי נתקדם יותר בכיוון הסיבה למחלה מאשר הטיפול בסימפטום. התחומים העיקריים שיטופלו יהיו הסרטן, הנוירולוגיה והנוירוכימיה, תהליך ההזדקנות והסניליות ומחלות אחרות שנוגעות להתנוונות מערכת העצבים ופגיעותה".

המשימה שד״ר גלר נטל על עצמו היא "לקחת את הארגון שעבר 'פאזה' של מחקר ופיתוח, להעבירו את הקשיים ולהפכו לחברות תעשיתיות, על כל המשתמע מכך". זהו נושא שלדבריו ידוע כתעשיה עתירת המדע כקשה, בגלל אופי המשימות.

"המשימות התעשיתיות מוגדרות כפיתוח מוצרים והבאתם לשוק במגבלות של זמן, איכות ועלות. אנחנו במקום טוב בעולם מבחינת עמדות הפטנטים שקונות לנו זמן וייחודיות". הבעייה היא, טוען גלר, שהתעשייה הביוטכנולוגית זקוקה לאנשים עם מיומנות ספציפית – "ואנחנו נמצאים במעגל קסמים. כי כל עוד

(המשך בעמוד הבא)

פרופ׳ שמעון אולמן (למעלה) וד״ר אהוד גלר: "אנחנו נמצאים במעגל קסמים".

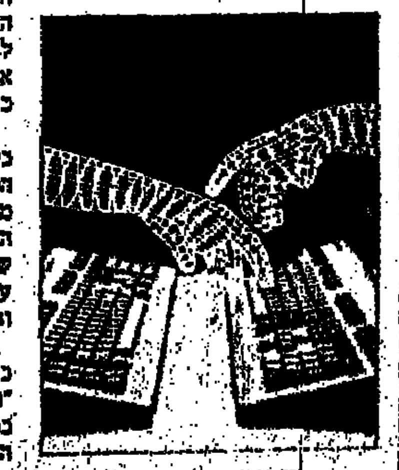
"ההרגשה היא שהמחשבים של היום הם די גולמיים, וצריך לדבר איתם בשפה שהם מכירים, כי אחרת אי־אפשר להתקשר איתם".

"זה בלתי נמנע שמחשבים יהיו מאוד אינטליגנטים. השאלה היא איך ייראה עולם שבו החכם ביותר יהיה המחשב, והוא יוכל לפתור כל בעייה מוגדרת, אם אינה אתית או מוסרית. שמחשבים ילכו, יראו, ישמעו וידברו".

טכנולוגיה
(המשך מהעמוד הקודם)

"בטיפול התרופתי נתקדם יותר בכיוון הסיבה למחלה מאשר הטיפול בסימפטום. התחומים העיקריים שיטופלו יהיו הסרטן, תהליך ההזדקנות, הסניליות ומחלות אחרות שנוגעות להתנוונות מערכת העצבים".

"באמצעים טכנולוגיים ניתן יהיה לעבד שפכים ופסולת ולהפיק מהם אנרגיה. כבר עתה נעשה מאמץ לפתח אלטרנטיבה לזכרונות מחשב, שעשויים היום מחומרים מוצקים וסינטטים, על־ידי ניצול תאים חיים".

התעשייה קטנה, היא לא יכולה לקלוט הרבה אנשים. ואם היא לא תקלוט, היא תישאר קטנה. אנחנו נמצאים בקשר עם המוסדות האקדמיים בנסיון להגדיר את מקצועות הלימוד הנדרשים. המטרה היא לקבל אנשים עם הכשרה פורמלית המכוונת לצרכים הספציפיים, ולשם כך אנו דואגים שמערכת החינוך תייצר כאלה".

צריך לעשות שינויים בגישה הלאומית שלנו, גורס גלר. "לעם ישראל יש צרכים ודרישות לרמת חיים – ולמה, בעצם, שלא יהיו לו. המשק העכשווי לא מסוגל לספק אותו. מאזן הסחר שלנו הוא שלילי והתפוקה לעובד – נמוכה. להגיע לעצמאות כלכלית זה אומר להיות מסוגל להפיק ממדינת ישראל את מכסימום היצוא, תפוקה לעובד, וערך מוסף, כדי שיאפשרו את הרווחה הכלכלית, ישרו אווירה חברתית וכלכלית ויתרמו ויקדמו את התהליך היומי וההתפתחות התעשייתית. אנחנו יכולים בקלות להכפיל את היצוא תוך מספר שנים, ואז מאזן התשלומים ישתפר ונוכל להתקיים לא על חשבון האמריקנים".

התעשיות המובילות בשנת 2000 תהיינה, לדברי ד"ר גלר, אלה שתוכלנה לפרוץ את המחסום של עתירות טכנולוגיה או מדע, או שתאופיינה בתהליך יעיל. "אלו תהיינה חברות שתשכלנה ליצור פרופיל של אטרקטיביות ולבנות את היתרון היחסי שיהווה בסיס בשיווק".

תקשורת, אלקטרוניקה, ביוטכנולוגיה, תרופות, כימיה חדשנית – אלה תהיינה התעשיות של שנות ה־2000. "אבל", מבטיח ד"ר גלר, "עדיין יהיו גם מקום וגם אטרקטיביות למוצרי טכסטיל ומזון".

פרופ' שמעון אולמן. לדבר עם המחשב בשפה חופשית

את הכתבה על פרופ' שמעון אולמן בגליון ראש השנה של שנת 2000, יכתוב, כנראה, מחשב. המחשב של אולמן, לפי אולמן, לא יהיה מבוסס אז על ג'וקים אלקטרוניים, אלא על חיקוי של המוח האנושי. אינטליגנציה מלאכותית. "המטרה היא", אומר אולמן, "ליצור התנהגות אינטליגנטית במערכות מלאכותיות. והכוונה בעיקר לדברים כמו ראייה ושפה, היכולת לראות את הסביבה, לדבר ולהבין שפה טבעית (להבדיל מן השפה הבינארית, בה מדברים מחשבים בני זמננו) והיכולת לטפל בעצמים שנמצאים סביבנו".

כשחזר פרופ' שמעון אולמן לישראל לאחר שהיה ארוכה בארצות־הברית, התכוון להקים כאן מרכז פעילות ומחקר של אינטליגנציה מלאכותית. השנה היתה 1982. בארץ לא היתה עדיין שום פעילות בתחום זה. "הרעיון היה", הוא אומר, "להקים מרכז ישראלי לאינטליגנציה מלאכותית כך שגם למדענים מאוניברסיטאות אחרות תהיה גישה למחשבים המיוחדים ולציוד שלנו". בארבע השנים האחרונות חי ונושם במכון ויצמן "המרכז הישראלי לבינה מלאכותית". קבוצה גדולה מאוד של סטודנטים לומדת לתואר שני ושלישי בתחום זה והמעבדות מאכלסות ציוד מודרני ואיכותי בדומה למעבדות במרכזים אחרים בעולם.

פרופ' אולמן רואה את תחום האינטליגנציה מלאכותית כמוביל בשנות ה־2000. אולמן, שהיה מהראשונים שעסקו בתחום זה בצורה מקצועית ואולי הראשון שמיסד אותו בארץ, מאמין שבעשור הבא יהיו שני תחומי עיסוק עיקריים: העיסוק בתחום "המחשב האינטליגנטי" (שהוא המשך מהפכת האינפורמציה של המאה ה־20), ותחום הביולוגיה הגנטית, הבנת הביולוגיה שלנו ברמה של הגנים ו"משחק" בגנים. "ואני אמור להמשיך לקדם את האינטליגנציה המלאכותית לשנת ה־2000", אומר פרופ' אולמן. "יש עדיין אוסף של בעיות שצריך לפתור. כשהן תפתרנה – ייפתחו אפשרויות אחרות ותעשיות חדשות".

פרופ' שמעון אולמן, בן 39, נולד וגדל בשכונת רחביה בירושלים. לאחר שש שנים של שרות קרבי בחיל האוויר (עליו הוא מתעקש שלא לדבר) למד באוניברסיטה העברית בירושלים מתמטיקה ופיסיקה. אחר־כך החל להתעניין בפעילותו של המוח האנושי, ועשה תואר ראשון בביולוגיה: "אז עברה התעניינות שלי למחשבה על המוח מן האספקט התאורטי – כלומר, איך הוא עושה את מה שהוא עושה, ולא מן האספקט האנטומי והפיסיולוגי שלו".

הוא שמע על המעבדה לאינטליגנציה מלאכותית באוניברסיטת "אם.איי.טי." הידועה בבוסטון, ונסע לשם. "התחילה תקופה ארוכה של שהייה בארה"ב. האוניברסיטה בבוסטון היתה המקום הראשון בעולם שהתחיל לעסוק בנושא הזה. שם עשיתי את הדוקטורט". היום פרופ' אולמן הוא איש סגל באוניברסיטה בבוסטון, ומחלק זמנו בינה לבין מכון ויצמן.

אנשים, לדבריו, עוסקים באינטליגנציה מלאכותית משתי סיבות – טכנולוגית ומדעית. "עד ראשית המאה הזאת", הוא מסביר, "לא היו מטוסים. רק ציפורים עפו. היו אנשים שחקרו איך צפורים עפות, ואחרים בדקו איך אפשר לישם את המידע הזה לייצור מטוסים. ההרגשה היא שהמחשבים של היום הם די גולמיים, וצריך לדבר איתם בשפה שהם מכירים, כי אחרת אי־אפשר להתקשר איתם. ובעצם הם צריכים להיות יותר גמישים, יותר אינטליגנטיים, כך שכאשר משתמש שאינו מומחה למחשבים יהיה זקוק לאינפורמציה, הוא יוכל לדבר עם המחשב בשפה חופשית, בלי האילוצים שקיימים היום". הסיבה השניה, המדעית, היא הנסיון להבין את מח האדם. "מה מייחד את מח האדם? האינטליגנציה הטבעית. ואנחנו, העוסקים באינטליגנציה מלאכותית, בודקים איך מערכות יכולות ליצור פעילות אינטליגנטית, במוח ובצורה מלאכותית".

מדע האינטליגנציה המלאכותית מחולק לתחומים שונים, ועובדים בו ביחד מדעני מחשב, פסיכולוגים וביולוגים. פרופ' אולמן מתעסק בתחום הראייה. "איך אנחנו רואים, ואיך אפשר לבנות מערכות מחשב שתהיינה מחוננות במערכות ראייה. חצי ממות האדם מוקדש לראייה, וחציו השני לכל הפונקציות האחרות. זו גם הסיבה שראייה מתקבלת אצל האדם כפעולה כל־כך פשוטה וקלה הדורשת רק פקיחת עיניים. בעוד שלשחק שח, למשל, נראה כפעולה כל־כך מסובכת. אבל זו אשליה. משום שחלק גדול מהמח עושה בעבורנו עבודה כל־כך קשה, הפעולה המבוצעת היא קלה. בעוד שלשחק שח רק חלק קטן מהמח מתוכנת, ולכן אנחנו עובדים קשה".

היום כבר הצליחו להגיע לתכנות של מחשבים שישחקו שח ברמה של רב־אמן, אבל לראות הם עדיין לא מסוגלים. "הם יכולים לראות פרצוף של אדם. אבל אם הוא בזווית קצת אחרת, או גידל שפם או זקן, או שהזדקן – למחשבים של היום אין יכולת לזהות את השינויים האלה".

בעקבות התפתחויות במדע האינטליגנציה המלאכותית הצליחו פרופ' אולמן וקבוצה של אנשים אחרים לפתור בעייה – בתחום האלקטרוניקה – של בדיקת מעגלים מודפסים: "צריך לבדוק שהקווים שלהם נמצאים במקום הנכון ובצורה נכונה. קודם הבדיקה נעשתה בידי אנשים. עם הזמן הקווים נהפכו דקים יותר, ומספרם התרבה. אי־אפשר היה לעמוד בקצב הבדיקות".

בעקבות גילויים של פרופ' אולמן בתחום הראייה הממוחשבת נולד הרעיון לבנות מחשב משוכלל שבודק מעגלים מודפסים. לשם כך הוקמה חברת "אורבוט". הגרעין להקמתה נוצר בארה"ב על־ידי צבי לפידות ממכון ויצמן, קובי ריכטר – איש חיל האוויר שעשה באותה תקופה דוקטורט בתחום זה ב"אם.איי טי." – ופרופ' אולמן.

הקרדיט להצלחת החברה צריך, לדברי אולמן, להתחלק בין קבוצה גדולה של אנשים. "אני רק המדען", הוא אומר, "אני לא אחראי לפיתוח המוצר. כאיש מדע אני צריך להצביע על רעיונות מדעיים ולהעבירם לאנשי פיתוח התוכנה והמחשבים". המחשב שפותח ב"אורבוט" הוא, לדבריו, טכנולוגיה מתקדמת במלוא מובן המלה. "זו אלקטרוניקה מתקדמת. תוכנה מתקדמת. וזה שוב מעלה את השאלות של טכנולוגיה מתקדמת בישראל והיכולת שלנו להתחרות בחברות לא ישראליות".

פרופ' אולמן קובע שהשינויים שיבואו לקראת שנות ה־2000 יתרחשו בשלבים, ולא במהפכה. "המערכות תהיינה יותר חכמות ומפתיעות. יהיו ניצנים ראשונים של תיקשורת בשפה טיבעית עם המחשב. יהיו מחשבים שאם נשים לפניהם עצמים, הם יאמרו מה נמצא שם. מחשבים שהיום הם מדע בדיוני".

ההשפעה על חיינו תהיה גדולה מאוד, מבטיח אולמן. "השאלה היא רק איך ייראה העולם שבו החכם ביותר יהיה המחשב, והוא יוכל לפתור כל בעייה מוגדרת, אם אינה אתית או מוסרית. שמחשבים ילכו, יראו, ישמעו וידברו". וגם התעשייה תשתנה. "דברים לא מעניינים – יעשו המחשבים. כולל עבודות פקידות ועבודות בנק. ובייצור הדברים יהיו יותר גמישים. היום כדאי לייצר רק בסדרות גדולות, כי לכל שינוי צריך תיכנון חדש. בעתיד, בכל שהמחשבים יהיו יותר אינטליגנטיים, כך אפשר יהיה יותר לגוון".

על האקלים החינוכי והיזמי בארץ משקיף פרופ' אולמן בדאגה. "אנשים נוטים לסמוך יותר מדי על המוח היהודי. אבל אם אין תשתית, אין אלופים. הייתי רוצה לראות כאן מדינה שבה רמת החינוך הממוצעת לנפש היא הכי גבוהה בעולם. הכי טובה שיש. יש ליצור את האנשים שיקימו את המפעלים המתאימים. ההשקעות כבר תבאנה. מה שייצור את הצמיחה, את הטכנולוגיה המתקדמת, זו איכות האנשים. יש לנו כבר תשתית טובה. צריך להיזהר שלא לקלקל. שהטובים יישארו או יעלו, לא ירדו או יישארו בחוץ". □

"אני בת ששים פלוס, ותאמינו לי - היום זה יתרון"

לראשונה בישראל

"דפי גיל הזהב" - אוצר שלם של ידע, הנחות והטבות אך ורק לבני הששים פלוס, מופיע עכשיו חינם בבתי הדואר של תל-אביב והמרכז.

1 מי רשאי לקבל את הכרטיס?

מכתב עם ספח לקבלת המדריך וכרטיס "דרכון הזהב לחסכון" נשלחו לבני הששים פלוס באזור תל-אביב והמרכז.

2 איך מקבלים את "דפי גיל הזהב"?

ניגשים לסניף הדואר הקרוב, מציגים את הספח ומקבלים את המדריך. את הכרטיס כדאי לשמור תמיד בארנק או בכיס.

3 כיצד משתמשים במדריך?

כל כך פשוט. מחפשים למשל צעצוע לנכד בהנחה? פותחים בסווג "צעצועים" ומוצאים מיד.

4 ואיך חוסכים כסף?

מציגים את "דרכון הזהב לחסכון" - וזוכים בהנחה!

5 כל-כך פשוט. כל-כך כדאי.

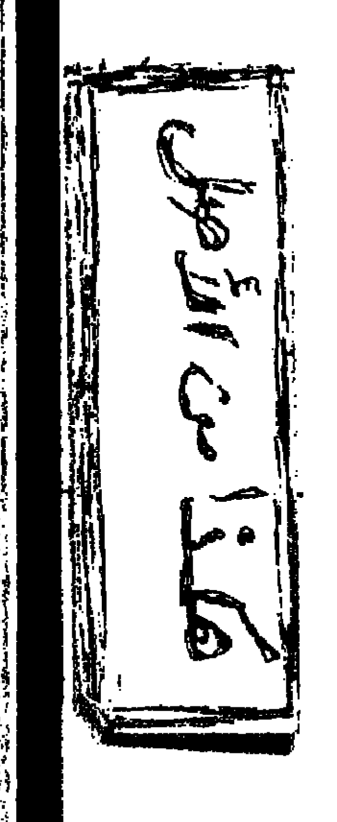

לגיל הזהב יש הרבה יתרונות.

"היו זמנים...אתמול עוד ישבנו במשלט והנה אנחנו כבר בני ששים פלוס. אבל היום יש זמנים חדשים, ואיתם רעיונות חדשים. כששמעתי שחברת "דפי זהב" החליטה להוציא לאור את מדריך "דפי גיל הזהב" פשוט התלהבתי. ספר של ממש, המחולק חינם, ובו מידע רחב ומקיף על הקשור בחיינו ובזכויותינו, "אזרחי גיל הזהב" בני הששים פלוס. כל זאת לצד רשימה מכובדת של חנויות ובתי עסק המעניקים לנו הנחות והטבות באמצעות "דרכון הזהב לחסכון". נו, מה אתם אומרים? נחמד, הא?"

דפי גיל הזהב

מדריך הנחות והטבות לבני 60 פלוס

"כשאתה משרת זמן רב בצבא, תמיד נדמה לך שאתה מפספס משהו, אתה חי בחשך מסויים. לכן רציתי לצאת, לראות את העולם מצד אחר. אבל ברגע שיצאתי הבנתי שמקומי בצבא".

אלוף־משנה ג': "הרבה פעמים שואלים מה הופך מפקד מנער צעיר ונלהב מדי לאדם אחראי, רגוע, שקול וזהיר. אני חושב שהאשה והילדים שמחכים בבית הם הגורם העיקרי. מלחמת לבנון היתה הראשונה שבה נלחמתי כבעל וכאב. הרגשתי אחרת ונלחמתי אחרת. הרגשתי כמו מישהו שיש לו מה להפסיד, שיש לו לאן לחזור. במלחמת לבנון הייתי אדם מבוגר".

כאשר התגייס לצבא והימר על קארייה צבאית, אלוף־משנה ג' לא היה אדם מבוגר. הוא היה ילד. בן 13. חניך בפנימייה הצבאית בימי הזוהר שלה, כאשר אנשים עוד היו נלחמים על הזכות להתקבל ל"צוות לעניין" הזה. ג', אחרי שנות ילדות קצרות במושב חגור ליד כפר קאסם, הלך שבי אחר הקסם הצבאי:

"אני זוכר את אבא שומר עם רובה צ'כי שלא יבואו מסתננים ויקחו מחצר המשק את הפרה החולבת היחידה שהיתה לנו. אני זוכר את הסיפורים של אמא, ילידת חאלב, שהבריחה את הגבול הסורי והגיעה לארץ בצורה מחתרתית. חיינו אז באווירה מאוד מסויימת. וצריך לזכור דבר נוסף, אלה היו הימים שלאחר מלחמת ששת הימים, ימי 'כל הכבוד לצה"ל'. זה היה אתגר שהמון ילדים רצו להזדהות ולהתמודד איתו".

במבט מבוגר לאחור, הוא עונה ב"כן ולא" לשאלה אם הוא מתחרט על הכניסה למסגרת בגיל כל־כך צעיר. לא – כי "נהניתי מאוד, הייתי מוקף שם במיטב הנוער ואני לא בטוח שההורים בבית יכלו לתת לי את כל מה שקיבלתי בפנימייה". כן – כי "הניתוק מהבית, מהמשפחה, היה קשה וכואב".

כאשר הגיעה עת הגיוס לצבא, ניתנה לו הזכות, כחניך בפנימייה, לבחור את החיל שהוא רוצה להשתייך אליו. ג' בחר בגולני. היום, אחרי 15 שנה בחטיבת החי"ר הזו, הוא מסביר מדוע:

"בגולני טמון אתגר המנהיגות הגדול ביותר בצבא", הוא אומר, "בגולני – יותר מאשר בכל מקום אחר בצבא – היכולת שלך כמפקד תיקבע כיצד תראה היחידה שלך. גולני זו התמודדות עם חיילים מכל הסוגים, עם חיילים שחלקם באים מבתים הרוסים, חיילים קשים שנשברים, ואז הכל תלוי בך – המפקד. מאז ומעולם ראיתי בגולני חטיבה שמסוגלת בכוח מפקדיה ליצור את הליכוד בין כל חלקי עם ישראל, קיבוצניק ויוצא שכונת עוני, וזאת תמיד תוך שימת רגש ותחושת הזדהות עם הקבוצה הנמוכה ביותר."

ג', בן 33, נשוי ואב לשניים, עשה בגולני כמעט כל תפקיד אפשרי. הוא היה עם גולני באנטבה, נפצע איתה במבצע ליטני, ראה את חברו הטוב גוני נהרג לידו בקרב מעורר המחלוקת על הבופור במלחמת לבנון. אבל ג' אומר שבעיניו, אין כמו המבצע הראשון שלו בלבנון, סתם מבצעון קטן שאיש אינו זוכר: "אני זוכר את הבוקר שאחרי. חזרתי לבסיס והרגשתי שזהו. זה, שאני מפקד. שעברתי את המבחן העליון של כל לוחם, להוביל חיילים בקרב. מאז השתתפתי בעשרות מבצעים חשובים וגדולים יותר, אבל התחושה הזו לא חזרה על עצמה באף אחד מהם."

גם לא באנטבה. ג' אומר שמבחינה הצבאית הטהורה, היו בעבורו מבצעים קשים ומורכבים יותר מזה של שחרור בני הערובה. העובדה שהמפקד אורי שגיא בחר בו אז לצוות, החמיאה לו מאוד. ממש כמו שמחמיאה לו בחירתו הנוכחית של שגיא, היום אלוף ומפקד המפח"ש, כנציג החי"ר לגליון ה־2000 של "מעריב". אבל על אנטבה מדבר ג' במונחים לא צבאיים: "יותר מכל", הוא אומר, "אני זוכר את הרגעים שאחרי, את המיפגש עם המשוחררים, את הטיסה חזרה לארץ. כאשר התקרבנו לנחיתה הסתכלתי למטה ומעולם לא חשתי את מלוא משמעות המלה 'מדינה' כפי שחשתי באותם רגעים."

במבצע ליטני, ג' שהיה סגן מפקד גדוד, פיקד על כוח שנלחם בגיזרה המרכזית ונפצע מצרור של המחבלים ביד וברגל. אחרי שבועיים בבית־החולים הוא חזר לגדוד והחליט להשתחרר. "שום קשר לפציעה", הוא אומר, "פשוט הרגשתי שאני רווי, שבע, רציתי לעשות משהו אחר בחיים, להחליף אווירה."

הוא השתחרר, ואחרי חצי שנה – חזר.

מה קרה?

"כשאתה משרת זמן רב בצבא, תמיד נדמה לך שאתה מפספס משהו, אתה חי בחשך מסויים. לכן רציתי לצאת, לראות את העולם מצד אחר. אבל ברגע שיצאתי הבנתי שמקומי בצבא. כמה שבועות באזרחות נתנו לי להרגיש שבשבילי – אין דבר חשוב ומעניין יותר בחיים מאשר להיות מפקד גדוד בחטיבת גולני. חזרתי."

שנה ותשעה חודשים היה מפקד גדוד, ואחרי־כן – כסגן מפקד החטיבה – הוביל את סיירת גולני לקרב על הבופור. "כן, יש לי משקעים קשים מהקרב הזה", הוא אומר, "יש לי משקעים לא בגלל המחלוקת שפרצה אחרי שכבשנו, אלא משום שאיבדתי שם חבר יקר, את גוני הרניק, גוני שהגיע לשם מרצונו וביוזמתו אחרי ששמע שמפקד הסיירת נפצע. מסגע אותי שהוא נפגע ממש לקראת סוף הקרב. אני עדיין לא מבין, לא מעכל. אבל אני חושב שמבחינה צבאית טהורה, עברנו שם בצורה טובה, הכי טובה שיכולנו בתנאים הקשים."

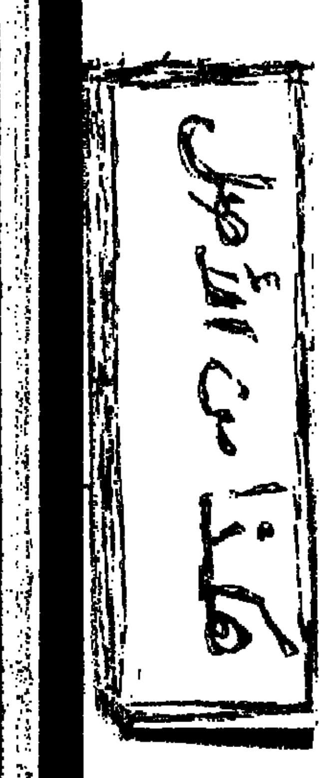
ביולי 83', אחרי שנה בלבנון, שלחו את ג' להשתלמות במארינס האמריקני. הוא חזר משם עמוס חוויות אבל מלא ביקורת על שיטת הפיקוד בצבא האמריקני. הוא ראה מפקדים שמוצנחים לתפקידם מבלי שמילאו קודם לכן תפקידים זוטרים יותר. "שיטה פסולה", אומר מי שהחל את דרכו בגולני כרובאי פשוט.

היום, כמפקד החטיבה, הוא רחוק מגינוני הפיקוד שראה בצבא ההוא. ההתמודדות עם הבעיות האנושיות, הוא אומר, קשה לו מאוד. הפצעים בלב כואבים לו יותר, הרבה יותר, מאלה שגרמו הרסיסים שחתכו בבשרו בליטני.

"אין קשה יותר", אומר אלוף משנה ג', "מאשר לשבת באוהל שלך מול מפקד פלוגה, בחור טוב שמשתדל להיות מפקד מוצלח, שהתנדב להיות איש צבא, ולומר לו: אתה לא מספיק טוב, אתה צריך ללכת. זה ממש נורא. כל־כך קשה לפגוע באנשים טובים. אבל בצבא אין ברירה, בצבא אתה צריך את הטובים ביותר ורק הם ממשיכים הלאה."

ג', בינתיים, ממשיך.

גולני בתרגיל עוצבתי. "תמיד ראיתי בגולני חטיבה המסוגלת ליצור ליכוד בין כל חלקי העם".

אבשל 2000
מדע

מדענים צעירים, מבריקים ורב־גוניים. כימאי ופילוסוף; פיסיקאי ואסטרונום וגם איש תורה. אינטליגנטים מצטיינים. מחשבה כמעט נונסטופ. יש בעיה? אין בעיה! קוראים, ניגשים למחשב, וחוזרים עם פתרון מקורי. את הגאונות רואים בשלב מאוחר יותר. יש חיים גם אחרי המדע.

חכמים עכשיו גאונים אחר־כך

מאת עמוס לבב

באוניברסיטה העברית יש רשימה ארוכה של בוגרים שסיימו לימודיהם בהצטיינות ובהצטיינות יתרה. כשפרופסור ברוך רז מדבר על "מאגר מוחות אדיר" המצוי בארץ, הוא מתכוון לרשימות הללו, הקיימות בכל אוניברסיטה בישראל. מסע עיתונאי בין ה"מוחות" הללו מתסכל מבחינה עיתונאית ומעודד מבחינה לאומית. שוב מתברר עד כמה המאגר הזה עדיין גדול ומרשים, למרות בריחת המוחות שאינה פוסקת, ואף גוברת. אך לדלות מתוך ה"מוכשרים" הללו (הם אינם אוהבים להקרא "גאונים") כמה צעירים שיסכימו להיחשף – זוהי כבר משימה קשה. וגם אלה שהסכימו לכך בסופו של דבר, שאלו "מדוע דווקא אני"?

היה ברשימה רופא צבאי העושה עתה דוקטוראט נוסף בביוכימיה, בחורה שהפסיקה לימודי רפואה כדי ללמוד פילוסופיה, עוד שני פילוסופים וכמובן איש מחשבים מבטיח. הפרופסורים, המנחים שלהם, גאים בהם מאוד. כולם כאחד מסכימים כי מצטייני שנות 2000 לא יפלו, ואולי אף יעלו, על מצטייני שנות ה־80'. כולם גם מסכימים כי בשנת 2000 עדיין יהיו בארץ די והותר "מוכשרים", ורובם מביעים דאגה נוכח עזיבת רבים וטובים ההולכים לרעות בשדות זרים.

הפרופסור לכימיה אביתר בן־שאול אומר כי אותו התופעה של בריחת המוחות מדאיגה. "היום אחד הנשארים בחו"ל הוא עצום. אנשים רבים אפילו לא כל־כך משתדלים לחזור. עוד יותר מדאיגים אותי אלה שיש להם עבודה בארץ – ובכל זאת אינם חוזרים".

אורן בקר. מסלול ישר

אורן בקר לא צריך להדאיג את המנחה שלו מן האוניברסיטה העברית. הוא אמנם יסע ביום מן הימים להמשך לימודיו בחו"ל, שהרי זהו חלק מן המסלול האקדמי, אך מקומו כאן. זה ברור לו.

פרופסור בן־שאול אומר שאורן בקר הוא "אחד שתמיד מצטיין, מוכשר מאוד ואינטליגנטי. גאונות את הגאונות רואים בשלב מאוחר־יותר. היום הוא בא עם פתרונות מקוריים משלו לבעיות מהספרות, מסוגל לקחת בעיה, לקרוא את הספרות הרלוואנטית, לגשת למחשב ולחזור עם פתרון".

בימים אלה סיים אורן בקר את לימודי הפילוסופיה בהצטיינות, ואת לימודי כימיה ופיסיקה בהצטיינות יתרה. עכשיו הוא עושה מסלול ישיר מ־B.A לדוקטוראט. הוא בן 27, יליד ירושלים. נשוי לעפרה המסיימת לימודי תואר שני ביחידה ללשונות היהודים בחוג ללשון עברית של האוניברסיטה העברית.

מסלול חייו של אורן טיפוסי ל"ילד טוב ירושלים". אביו פרופסור לוירולוגיה באוניברסיטה העברית, אמו מארגנת תערוכות במוזיאון ישראל. הוא למד בבית־הספר התיכון שליד האוניברסיטה, היה קצין בחיל המודיעין, שירת שנתיים בקבע. גם בצה"ל נחשב לחייל טוב.

"אני משתדל להיות טוב", הוא אומר בשקט, ומיד מוסיף: "אבל אינני מגזים". כשהוא נשאל אם הציונים הגבוהים באים לו במאמץ, הוא מהסס, ועפרה מעידה עליו: "בכלל לא". "אני משקיע הרבה בלימודים", אומר אורן. "אינני דוגר, אבל בהחלט משקיע. באוניברסיטה צריך כשרון, אבל ודאי שצריך גם לעבור".

לקראת תום שירותו הצבאי, ולמרות נטיותיו הברורות למתימטיקה־פיסיקה, החל ללמוד פילוסופיה. "למה? כי זה נחמד", הוא מנסה להסביר. "אם אתה אוהב לחשוב, משתדל להפעיל את הראש, פילוסופיה זה נחמד". את לימודי הפילוסופיה סיים "רק" בהצטיינות. בעת ובעונה אחת למד כימיה ופיסיקה, וסיים ב"הצטיינות יתרה". לסיים כך שלושה חוגים קשים במכה אחת – זה נדיר.

"מרוצה כי אינני אוהב להצטמצם במסגרת אחת. זה מפריע לי. נכון, זה נשמע כמו הקרבה, ללמוד הרבה שעות, אבל אם אתה נהנה מכך – אין זה סבל".

השנה, בנוסף לכל, למד אורן גם מיסטיקה יהודית, בשנה שעברה – אסטרולוגיה.

אמרת שאתה אוהב לחשוב. על מה אתה חושב לפני השינה?

"לפני השינה אינני חושב. אני עייף. בדרך־כלל אני הולך לישון בשתיים־שלוש לפנות בוקר. זה בגלל שקל להסיח את דעתי, בלילה אין מה שיעשה זאת".

יש דווקא משהו שמטריד את מנוחתך מבחינה לאומית?

"ישנם הרבה דברים יפים בארץ, אך אי־אפשר לומר שהכל בה מושלם, שהכל תקין".

מה דעתך על "הפגנות השבת" בירושלים?

"אני בהחלט חילוני עם יחס חם לדת, או יותר נכון – למסורת היהודית. אני מגדיר עצמי כיהודי־ישראלי, ובהחלט יהודי במקום הראשון. אני הולך בחגים לבית־הכנסת, וביום כיפור אני צם. שם אני רואה אקט של זהות יהודית כלל־עולמית, ולי אישית זה מאוד חשוב. בדת ובמסורת יש כמה דברים מאוד חשובים, שקודם כל צריך להכיר. חבל שרבים אינם מכירים אותם, וזה עושה את הכל אצלי, קיצוני מדי.

"אשר לחרדים – זה אינו קשור ביהדות. זה קשור בכל קבוצה שהיא פנאטית, שיש לה תשובות ברורות. כאשר יש לך תשובות נחרצות לכל דבר – אתה פנאטי, ופנאטיות הולכת עם קיצוניות, ולכן אני מתנגד לה. כדי להימנע מזה עליך לשאול שאלות, וחשוב של דבר קצת להתעניין מסביב. ישנם גם חילוניים פנאטיים, זה נובע מתחושת המצור שהחרדים מטילים עליהם. גם אצל החילוניים תמצא קיצונים שאינם מתמצאים במסורת היהודית, בורים בהשכלה היהודית. כאשר אתה יודע – יש לך די כלים להיות פתוח".

המצב בירושלים מדאיג אותך?

"מאוד. כל התנגשות קיצונית מדאיגה. ירושלים מאוד חשובה. לא פחות חשוב הוא הייחוד שלה. חשוב לשמור על הצביון הזה, על הרגעיות האדירה הזו, ולכן חשוב לשמור על האיזון".

האם לדעתך עלולה אי־פעם לפרוץ כאן מלחמת אזרחים?

"לא, לא, לא. לדעתי ולשמחתי אנו מאוד רחוקים מזה".

גם לא סביב שאלת השטחים?

"סומך מלדעת".

זה מטריד אותך?

"מטריד אותי יותר המצב עם השטחים. צריך להגיע לפתרון הבעיה הפלשתינאית. המצב היום רחוק מלהיות תקין. הוא מסכן אותנו מבחינה כלכלית. הפלשתינאים עצמם מסכנים אותנו, אבל סכנה חמורה יותר היא המנטליות הישראלית המשתלטת עקב המצב. נוצרה בארץ, בחלק מן האוכלוסיה, מנטליות כוחנית".

מה הסכנה בכך?

"זה שלילי. זה גם מסוכן לחברה הישראלית פנימה. כאשר אתה מאמץ מנטליות של כוח כלפי אוכלוסיה אחת, אתה מאמץ אותה גם כלפי אחרות".

יש לך עמדות מסוימות שלהבנתן תעלה על בריקדות?

אורן חושב דקה ארוכה בטרם שישיב: "כנראה, אם תהיה סכנה לדמוקרטיה. ולא בגלל שזה משטר כל כך טוב, אלא משום שהוא הכי טוב שיש".

אורן החליט לעשות דוקטוראט בכימיה. "אין זה התחום היחיד שלי", הוא כמעט מתנצל. "אבל בתור בן אדם אני מוגבל, ולכן בחרתי בתחום שהכי מושך אותי. כימיה תיאורטית. לא של מעבדה. של נוסחאות ומחשבים".

מה ייצא מזה?

"זה מחקר בסיסי. בתור שכזה – לא אמור לצאת ממנו שום דבר. מה שיכול לצאת זו אולי הבנה רבה יותר של הקיים. התרומה שלי, אם תהיה, זו נקודה קטנה מאוד בכל העסק. בוודאי שלא תהיה מהפכה".

ואת שאר התחומים תזניח?

"בוודאי שלא. אמשיך ללמוד ולשמוע קורסים נוספים בתחום מדעי הרוח".

אתה חושש מצרות אופק?

"אני דואג שזה לא יקרה לי. לאנשים רבים, מרב התמקצעות שנדרשת מהם בהכרח בתחומיהם, ישנה נטייה לצרות אופקים. הפריה הדדית היא חיונית".

אורן בקר חושב שבשנת 2000 לא יהיה שינוי מהותי. קשה לחזות, הוא אומר. המערכת מורכבת, ויש לה גם דינמיקה מוזרה. הוא מוכן רק לומר שהוא אופטימי. מבחינה אישית הוא מניח שיסיים דוקטורט. "אני בהחלט מתכנן לנסוע להשתלמות בחו"ל. חשוב לצאת מהחממה וללמוד גם מאחרים. זהו חלק מהמסלול האקדמי. יש לי שאיפות בתחום זה. בוודאי אחזור לארץ. חשוב לי להיות פה. זהו חלק מהזהות שלי".

על היורדים חבל לו, אך אין הוא מגנה אותם. "בארץ לאו־דווקא הולכים לקראת הצעירים. אינני אומר שמגיע להם הכל בגלל ששירתו בצבא, אבל בהחלט לא מגיע להם שיערימו בדרכם כל־כך הרבה קשיים".

אין לו תחושת עראיות. "אני חושב שתחושת היציבות היא נחלת רבים. יש לנו הרבה בעיות, זה נכון. אבל לכל ארץ יש הבעיות שלה. החברה כאן נעימה, המה יותר, נכון שחוגי החברים סגורים ודי קשה לחדור אליהם, אבל בחיי היום־יום הישראלי חביב מאוד".

"להצטמצם במסגרת אחת זה מפריע לי. זה נשמע כמו הקרבה, ללמוד הרבה שעות, אבל אם אתה נהנה מכך – אין זה סבל".

"לפני השינה אינני חושב. אני עייף. בדרך־כלל אני הולך לישון בשתיים־שלוש לפנות בוקר. זה בגלל שקל להסיח את דעתי, ובלילה אין מה שיעשה זאת".

עמוס אורי. חורים שחורים

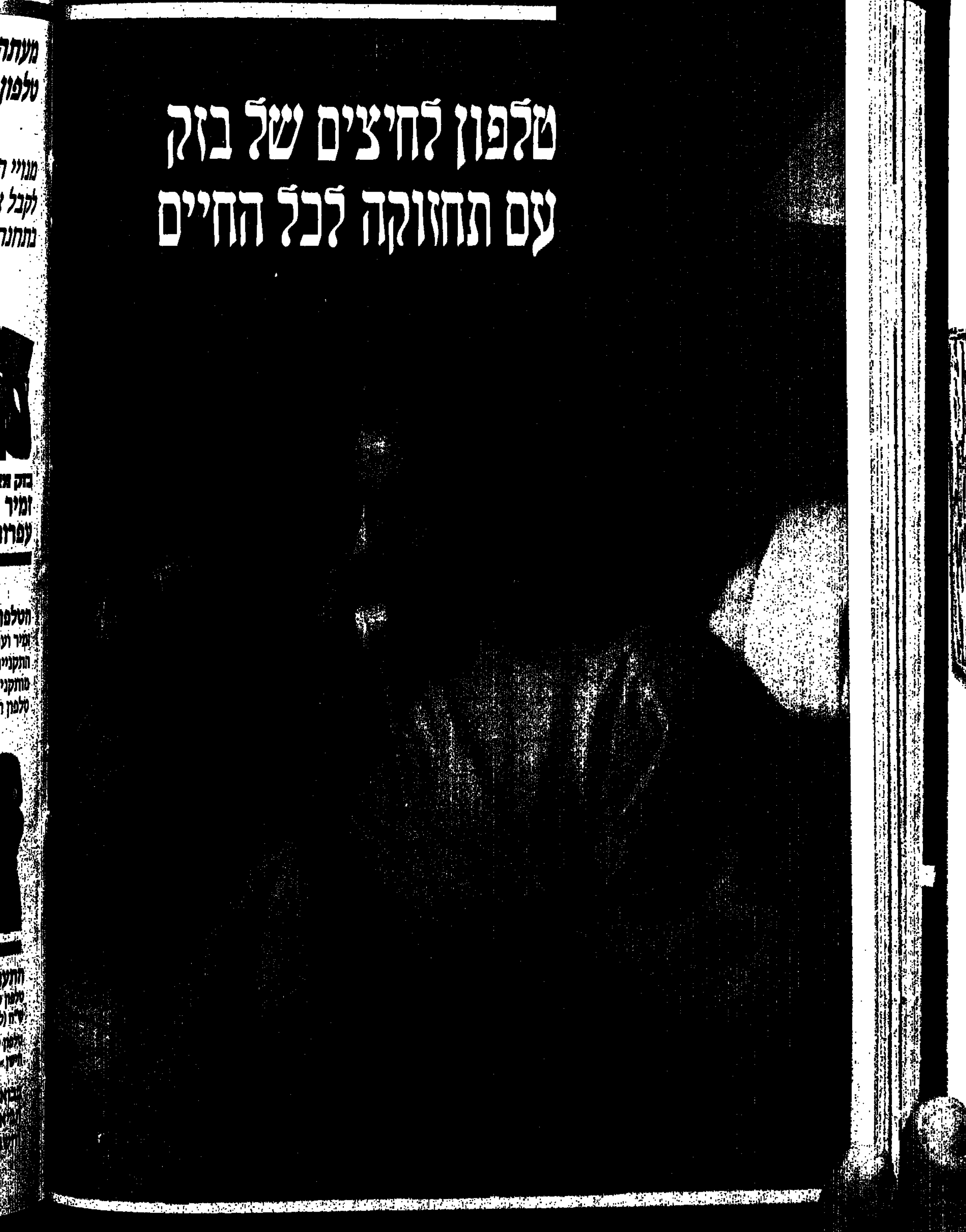
עמוס אורי חוקר את החורים השחורים בחלל. בעבודת המאסטר שלו פיתח תיאוריה חדשה בתחום הלייזרים. התיאוריה היתה כל־כך מקורית ומוצלחת שמוריו רצו להעניק לו בעבורה תואר "דוקטור", אבל עמוס אורי, קיבוצניק דתי ממגדל־עוז שבגוש עציון, דחה את ההצעה, עשה תפנית של 180 מעלות, והלך לחקור חורים שחורים.

לפגישה הוא בא לבוש במכנסיים קצרים, נעול בסנדלים, חבוש כיפה שחורה. הוא חושב שמוריו מגזימים בהערכתם שלציוניו המעולים הוא מגיע ללא מאמץ. "אולי לא עם הרבה מאמץ, אבל בהחלט אני משקיע", הוא מחייך.

(המשך בעמוד 35)

עמוס אורי (מימין) ואורן בקר (למטה): בריחת המוחות מדאיגה. בעיקר אלה שיכולים למצוא עבודה בארץ.

טלפון לחיצים של בזק
עם תחזוקה לכל החיים

אודיסיאה בחלל: למעט החורים השחורים, כמעט אין לעמוס אורי תחביבים.

בשנת 2000, עמוס אורי רואה עצמו עדיין חבר קיבוץ, עוסק במחקר. אולי אפילו מוניח קצת את החורים השחורים בחלל לטובת משהו מעשי יותר. הוא חרד מקריסה והרס עצמי של ערכים ומוסדות, כמו הכוכבים הדועכים, נושא מחקריו האסטרונומיים. הקיבוץ למשל, וסכנת הירידה לעתיד הכוכב הקטן שלנו.

את החורים השחורים הוא חוקר עם אשה וחמישה ילדים בבית. בקיבוצו יש לינה משפחתית. אז הוא עובד בלילות, וכמובן באוניברסיטה. פעם בשבוע הוא עובד במטע ובמיפעל של הקיבוץ.

"חורים שחורים הם עצמים שמיימיים שנוצרו – כך מקובל לחשוב – מקריסה של כוכב שהיה גדול מרי, כבד מרי, שכוח המשיכה שלו חזק מאוד וגורם להתמוטטות הכוכב כלפי פנים, כלפי המרכז שלו", מנסה עמוס להסביר מה מעסיק אותו יומם ולילה. "על פי התיאוריה, ישנם מצבים שבהם שום כוח לא יעצור את הקריסה הזו, וההתמוטטות ממש מוחלטת. כל גוף שיגיע למרחק מסויים מהאיזור – יישאב פנימה, אפילו קרני אור. לכן קוראים לזה חור שחור".

במה תורמת לאנושות הבנת החורים השחורים?

"היא תורמת רק בהיכט של הבנת הטבע", משיב עמוס אורי. "אני חושב שמעיסוק בתופעות קיצוניות ניתן ללמוד על תופעות כלליות יותר".

עמוס מסכים שלו היה ממשיך בתחום הלייזרים, היתה תרומתו לקיבוצו, למדינה ואולי לאנושות עשוייה להיות רבה יותר. "אבל אינני טיפוס שיכול להקים מיפעל", הוא אומר, כמעט מתנצל. "אין לי יכולת אירגונית. אין לי נטייה לתחום המעשי".

אתה "אסטרונאוטי"?

הוא צוחק. "אני בהחלט צף לפעמים".

בחורים שחורים התעניין עוד בילדותו. בקיבוצו, לביא, היתה ספרייה טובה, והוא נהג לשבת שם, ילד בן 11, ולקרוא על חורים שחורים. אבל רק בתום הלימודים לתואר שני שמע קורס בתורת היחסות הכללית, והסקרנות הישנה התעוררה מחדש. עכשיו חורים שחורים הם כל עולמו, והוא די בודד. בארץ אין רבים שמתעסקים בזה.

בפוליטיקה אין הוא מרבה להתעניין. שולל את כהנא, אין לו כל קשר עם גוש אמונים ("אני מסכים עם חלק ממעשיהם ושולל אחרים"), מצביע לכנסת ("אני מתלבט בין המערך לבין הליכוד"), אבל בחורים השחורים הוא הוגה יומם ולילה.

עמוס אורי חי לו שם, בבועה כפולה ומכופלת – חממת הקיבוץ ומגדל השן האקרמי, אך אינו חש מנותק. "ישנו אולי ניתוק פיזי מסויים", הוא מסכים, "אך לא ניתוק בתודעה".

ושתי החממות, הקיבוץ והאוניברסיטה, טיפחו היטב את הפרח שצמח אצלן. הקיבוץ תומך בלימודיו, ומהאוניברסיטה ישלחו אותו כבר פעמיים לאוניברסיטאות ידועות בעולם, כמעט שאין מסרבים לכל בקשה שלו. לא, הוא לא חש בקנאה ובצרות עין. איש לא ניסה להצר את צעדיו. מכל כיוון זכה רק לעידוד ועזרה. אין לו טענות.

עמוס אורי נולד לפני 31 שנים בקיבוץ לביא, קיבוץ דתי. שנתיים למד בישיבה תיכונית בנתניה, ואחר־כך פרש ולמד לבדו לבגרות. "לא אהבתי את המסגרת", הוא מודה. לכן גם קיבל ציונים די בינוניים בבגרות. "אולי בגלל שלא היתה לי הכוונה", הוא מהרהר בקול. "אבל תמיד היו לי ציונים טובים במקצועות הריאליים. בספרות הייתי בינוני. ספורט לא אהבתי, וגם היום איני מתעניין בספורט".

בצבא שירת בשריון, שלוש שנים. אחר־כך הצטרף לקיבוץ מגדל עוז. "לא, לארדווקא בגלל סיבות אידאולוגיות. זה היה אתגר". שלוש שנים עבר במטע וחשב על המשך הלימודים. נרשם לאוניברסיטה העברית, לחוג לפיסיקה, סטודנט מבוגר מן הממוצע. "זה הלך טוב מן ההתחלה", הוא אומר בשקט. המרצים שלו פחות צנועים. "הוא בלט ממש מיד", הם מתקנים. "כל ציוניו היו מעולים, והם באו לו כמעט בלי מאמץ." בנושא המאמץ, הוא קצת חולק עליהם.

למעט החורים השחורים אין לו כמעט תחביבים. הוא רק אוהב לטייל בארץ, אבל גם לכך אין לו הרבה זמן. הוא הרי דתי. אז המשפחה מטיילת ביום העצמאות ובחול המועד.

מה יהיה בשנת 2000?

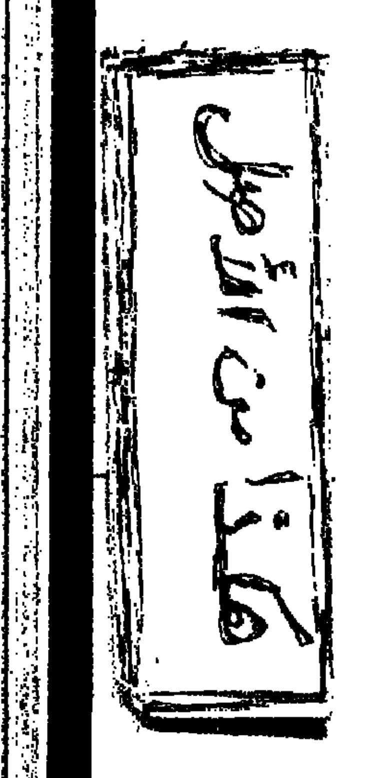
ראשית אין הוא בטוח כפי שבטוחים מוריו שהוא אמנם ימשיך לבלוט בתחומו. "באיזשהו מקום מפריע לי שאני חוקר משהו שאינו מעשי", הוא מודה. הוא יחייה במגדל עוז ויגדל שם את ילדיו. הקיבוץ, לדעתו, ייעלם במתכונתו הנוכחית בעוד מאה שנים.

"נראה לי שהקיבוצים צמחו על רקע סביבתי־חברתי מסויים", הוא מסביר, "הסביבה משתנה כך שהקיבוץ מאבד את הבסיס החברתי והחיצוני שעליו הוא מושתת. האטמוספירה החיצונית משפיעה עליו. היום יותר ויותר אנשים מחפשים מימוש עצמי, וזה חורר יותר ויותר לקיבוץ שמתקשה להתמודד עם התפיסה החדשה. אנשים חושבים יותר על עצמם ופחות על סביבתם. אני רואה זאת כהתפתחות טבעית, אך ברור שיש לכך השפעות שליליות על הקיבוץ, כמו גם על המדינה".

בעוד שנה וחצי יהיה עמוס אורי דוקטור. בעוד 13 שנה, בשנת 2000, הוא רואה עצמו בקיבוץ, כמובן, עוסק במחקר. אולי אפילו מוניח קצת את החורים השחורים לטובת משהו מעשי יותר. על מגורים בחו"ל כלל אינו חושב, למרות ששם ימצא יותר אנשים העוסקים בנושא הקרוב אליו וסביבה מדעית פורייה יותר. "אני פשוט קשור מאוד לארץ", הוא מסביר, אך אינו מגנה את בריחת המוחות. "הירידה היא תהליך בלתי־נמנע, אפילו טבעי. אולי הוא הרסני, כמו הנטייה של הפרט לחשוב על עצמו יותר מאשר על סביבתו, אבל הוא בלתי־נמנע. הייתי רוצה שהיורדים לא יעזבו, אך אני מבין אותם. אני מאוד קשור לכאן, לא כולם קשורים כמוני".

עמוס לבב

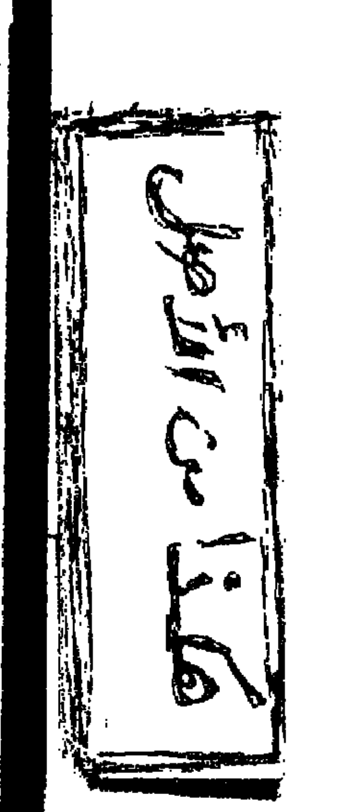
בעוד 13 שנה תיפתרנה הרבה תעלומות

אבשי 2000
רפואה

ד"ר ישראל מטות, רופא ילדים, הדסה, ירושלים: "המערכת הרפואית תישתנה".

ד"ר אלכס בטלר, קרדיולוג, מכון הלב, תל־השומר: "התפתחויות טכנולוגיות חסרות תקדים".

לה שלא היו בחו"ל או בדרך לשם, ולא סירבו – כמו פרופ' הני גור ופרופ' מוריס לוי, התחכמו והתלבטו והשתהו וסייגו הבינו ותרו והדגישו שיש ודאי עוד רבים טובים אחרים שהם אינם מסוגלים להצביע עליהם, כי אינם שולטים בכל התחומים – ומסלולים.

"אני יכול להצביע רק על האנשים הבולטים בתחום שבו אני עוסק, במסגרת שבה אני עובד", הסביר פרופ' ישראל תמיר. "יש המון חבר'ה טובים בגופים ובמערכות השונות, ובעצם צריך לשבת עם כל הגופים כדי למצות את הנושא מכל הכיוונים", אמר פרופ' רן טיכאלי. פרופ' יורם לס אמר דברים דומים. "מה זה בכיר", שאלה האחות ד"ר עמליה רומנו, "מבחינתי זה חייב להיות מישהו שבנוי למר מטעויות, אדם תרבותי מבחינה מדעית, עם ראייה יותר רחבה, אדם אוניברסלי, מישהו כזה חייב להיות בן נוסף לפתח".

בין השמות שהמליצו עליהם הממליצים היו אנשים מכל תחומי הרפואה, יותר ופחות נוצצים. רופאי ילדים ואורולוגים, קרדיולוגים ורופאים פנימיים. ד"ר זיגל – ששמח על המחמאה אך לא להתראיין, ד"ר ויינברג, ד"ר בלומנפלד, ד"ר רותם, ד"ר גינאל, ד"ר קרן. רשימה חלקית. וכאמור – כל הממליצים ביקשו להדגיש שברור להם שישנם עוד מועמדים פוטנציאלים לגדולה שהם אינם מכירים.

שנת אלפיים, כך נראה, תהיה ברוכה ברופאים טובים בכל התחומים, וגם אם לא יהיו בישראל זוכים בפרסים בינלאומיים או מגלי תגליות, יהיה על מי לסמוך. ובתוך האופטימיות הזו, בטוח רק עובדה אחת: אף לא אחד מהממליצים יכול היה להצביע על אשה רופאה שתהיה בשנת אלפיים משכמה ומעלה.

מאת אורית הראל

ד"ר ישראל מטות. ילדים "ישארו ילדים"

דרך ארוכה עשה ישראל מטות מאז אותו יום קיץ בו התעלף על מראה הדם שניגר מהחתך בזרועו־הוא, ועד היום, כשהוא סובב במסדרונות מחלקת הילדים בבית־החולים הדסה בירושלים, חמוש בתואר דוקטור, סטטוסקופ, בייבי־פייס וקול מתוק שמרגיע את האמא היהודיה וכובש את ילדה המעוט. ד"ר ישראל מטות, רופא ילדים, ילד־טוב־ירושלים מאז ומתמיד, ואם רק אפשר – רוצה להישאר כזה גם בשנת אלפיים, והרבה אחריה.

איש צעיר בן 34, מדבר בשלוות נפש על תוכניות לעתיד, על מקצוע והרנסה, על חלוקת הנטל בבית עם האשה שהיא עכשיו חשה צבאית ובקרוב תגיע לשלב התמחות, על בנו בן "כמעט שלוש" שאוהב לשחות בבריכה, ועל "מצוקה נשימתית" אליה נקלע בנו השני שנולד לפני כחודש.

השלווה הזו, שמוקרנת במבע החייכני ובטון הדיבור, שאינה מופרת גם כשהאשה קוראת מהחדר השני שהיא בירושלים לא נשארת, ושאינה נוסקת לאקסטזה גם כשמדברים על חלומות ואשליות בעתיד המקצועי – השלווה הזו היא שהופכת את שנת אלפיים לכלל אנושית גם בחדר הבדיקות של הרופא.

אם מתבוננים בשנת אלפיים מנקודת מבטו של רופא הילדים הזה, האבולוציות החורות למימד הזמן, ולמרות שמדובר במרע, כמובן, בפלאים ובתגליות שעשויות להציל חיים, ברור שמדובר בראש ובראשונה בבני אדם. בצעירים ביותר שביניהם. אלה שמן הסתם ימשיכו לבכות באמצע הלילה בלי להסביר מדוע לאמהות חסרות אונים ("למה אתה בוכה, מה יש לך, הרי כבר אכלת שתית החלפתי־לך, אז מה אתה רוצה?"), שימשיכו להכניס כל דבר לפה ולירוק תמיד על האורח הלא־נכון, ליפול מהכסא הגבוה על הראש, כמובן, לא לעלות במשקל, לעלות במשקל יותר מדי, הרי "ילדים לעולם ישארו ילדים". כמה מעודד.

ישראל מטות נולד וגדל בירושלים, בבית־הכרם. בית־ספר יסודי, צופים, תיכון "ליד האוניברסיטה", מגמה ביולוגית. תלמיד טוב, ילד טוב, בן של אחות, נכד לרופא ילדים, מסלול מנותב באופן טבעי לרפואה. בצבא התנדב לקורס טיס "ואחרי כמה חודשים עפתי, כמו כולם. אחרי־כן הייתי בין הראשונים שהפעילו פרוטקציה כדי להגיע לשריון". רוב תקופת השירות הוא זוכר עצמו כ"מין חניך מצטיין שעובר מקורס לקורס". בסוף קורס קציני שריון באה מלחמת יום הכיפורים, וישראל נפצע בסיני.

"הקשר הראשון הקרוב עם הדסה", הוא מגדיר את האפיזודה. אישפוז ממושך, שחרור מהצבא. ההמשך ברור – לימודי רפואה. הוא נרשם בירושלים, תל־אביב וחיפה, מתקבל בכולן. הבחירה נופלת כמובן על ירושלים: הבית, הסביבה הטבעית, בית־הספר עם המסורת הכי ותיקה והמוניטין הרב ביותר.

את הלימודים הוא מגדיר "דורשים וקשים", את המקצוע – "מרתק. ככל שנחשפים אליו יותר כך יותר נשבים בקסמיו". את הסטאג' עשה ברמב"ם. "הייתי סטאג'ר די מוצלח, היו לי הצעות מפתות ברמב"ם, חשבתי גם על בילינסון, הציעו לי להתמחות בין השאר גם בניתוחי לב". לבסוף ויתר על התחומים מסעירי־הדמיון ובחר ברפואת ילדים בהדסה ירושלים. שילוב של כמה גורמים: "הדסה זה עדיין בית חולים שיכול להציע לרופאים יותר התקדמות מחקרית ואקדמית מאחרים. ועם כל השעות הרבות שאנחנו נדרשים להשקיע בעבודה, עדיין המקצועות הכירורגיים דורשים יותר מבחינת שעות העבודה, ואצלי יש חשיבות מיוחדת גם למשפחה, זה עניין של טיפוס. אני יותר רך, משפחתי, פחות אגרסיבי. זה גם מה שגרם לי, במידה מסויימת, להחליט על רפואת ילדים.

"רפואת ילדים מודרנית אולי אינה אקט הירואי כמו המצאת לב פלסטי, אבל גם זה לא כל אחד עושה, ולא כל אחר זוכה בנובל'. רוב הכירורגים עוסקים בעבודה שחורה ושוחקת. רפואת ילדים נכון להיום זו רפואה מתקדמת, עם טיפולים יותר מורכבים ומיכשור מתקדם. כמובן שישנם המקרים הבנאליים, אבל יש הרבה אתגרים בבית־החולים, ולכן אני נשאר רק במסגרת הזו".

במסגרת הזו הוא מוגדר עכשיו "רופא צעיר בכיר", לבד מהמצטיינים הצעירים שהוא רואה הוא מעורב גם בהקמת יחידה שתעסוק במחקר בתחום תזונה קלינית של ילדים, וכתרגום לשפה עממית – חקר התופעה של הפרעות תזונתיות אצל ילדים החולים במחלות כרוניות.

הוא מקווה להישגים, אבל בתוך האופטימיות – "אני אופטימי, בדרך־כלל" – הוא גם משתדל להיות ריאליסט: "אני לא רואה עצמי מגיע לפרס נובל, אבל אני לא כל־כך בטוח שזה חשוב לי. אני רוצה להגיע למצב שכשידברו עלי בלשון עבר, יגידו 'הוא היה רופא טוב, אדם נעים והגון, שתרם משהו מבחינה מדעית להתפתחות ברפואה'".

ב־2000 יהיה ד"ר ישראל מטות בן 47. "הייתי רוצה אז לעבוד בבית־חולים מצליח ולפתח מחקר קליני. אין לי פרטנזיות להיות עשיר, אבל אני מקווה שהתנאים הכלכליים שלנו ישתפרו כך שלא אצטרך לחפש אפיקי פרנסה אחרים. הגירה בכלל לא באה בחשבון כרגע. ברור לי שבשלב כלשהו אצטרך לנסוע להשתלמות, כי זה מה שמצפים מרופא ובסך הכל המדינה קטנה וצריך לראות וללמוד בחוץ, אבל קיבלתי חינוך ישראלי שורשי עמוק מדי מכדי לעזוב. העקרונות של ציונות עליהם חונכתי קיימים בי.

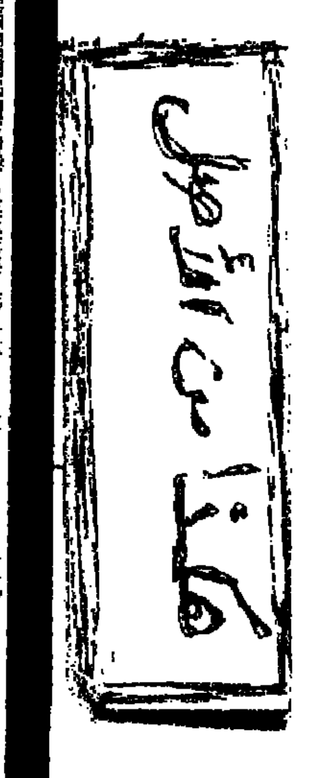
"אני מצפה מעצמי ליותר מהממוצע, רוצה להיות יותר מסתם רופא טוב. עד עכשיו אני חושב שהייתי אולי מעל לממוצע מבחינת מה שמצפים ממני, אבל קשה לדעת מה יהיה בעוד 13 שנה, כי חלק גדול מההתקדמות תלוי באחרים. חלום אחד אין לי – להיות מנהל הדסה. אין לי רצון להתעסק באדמיניסטרציה, אני אוהב את הרפואה".

ואיך תיראה, לדעתו, הרפואה שלנו בשנת אלפיים?

"המערכת תשתנה, כי יש בעייה של אמצעים. הרפואה בכלל אינה נהפכת לזולה ולעומת־זאת המקורות הכלכליים של העולם לא משתפרים. בארץ כבר הגענו לרוויון מבחינת הצורך בבתי־חולים. הרפואה תיאלץ להיות יותר אלקטיווית, עם פחות אישפוז והגדלה של מספר המרפאות האיזוריות והיחידות לטיפול יום. אני מאמין שיהיה מעבר כזה גם ברפואת ילדים, יותר טיפול

(המשך בעמוד 57)

שנת 2000, נדמה, תהיה ברוכה ברופאים טובים בכל התחומים, וגם אם לא יהיו בישראל זוכים בפרסים בינלאומיים או מגלי תגליות, יהיה על מי לסמוך. יש המון חבר'ה טובים בגופים ובמערכות השונות, אמרו המומחים, ולנו נותר רק להתמקד בשניים ולהזכיר שישנם עוד ועוד מועמדים פוטנציאלים לגדולה.

ח"כ עבד־אל־ואהב דראושה, איכסל: "עד היום טרם נקבעה מדיניות ברורה לשילוב ערביי ישראל בחיי המדינה".

אבשל 2000
מיעוטים

בעוד 13 שנים יהיו בתחומי הקו הירוק כמיליון ערבים ישראלים. 20 אחוזים מהאוכלוסייה, כל אזרח חמישי. אוכלוסייה גדולה, זועמת, ממורמרת, מתוסכלת. רבים בציבור היהודי אינם מודעים למאבק להשגת שוויון זכויות, למנהיגות הצעירה הצומחת, להלכי הרוח. שניים המעורים בנושא היטב אינם מבשרים טובות.

מאת מיכל קפרא

כוח חדש צומח

עוד בשנת אלפיים יהיו כמיליון ערבים ישראלים בתחומי הקו הירוק: עשרים אחוזים מכלל האוכלוסייה. כלומר – כל אזרח חמישי יהיה ערבי. אוכלוסייה גדולה, זועמת, ממורמרת, מתוסכלת. הציבור היהודי לא מודע לתיסכול. לא מודע למאבק לשוויון זכויות, למנהיגות הצעירה הצומחת, להלכי הרוח.

"האוכלוסייה הזו תגדל מבחינה כמותית ואיכותית ותהפוך לכוח שלא ניתן יהיה להתעלם ממנו", אומר ד"ר מאג'יד אלחג', מרצה באוניברסיטת חיפה. חבר־הכנסת דראושה – דואג. שני אנשים המעורים היטב בחיים הציבוריים והפוליטיים של ערביי ישראל לא מבשרים טובות. אלפיים – שנה קשה.

הפער בין האוכלוסייה היהודית והערבית בתחומי מדינת ישראל מסביר את חוסר ההכרות שלנו עם מי שאולי ינהיגו את האוכלוסייה הזו בשנת אלפיים.

שלושה אנשים התבקשו להמליץ על אנשים שמשקלם בחברה ובפוליטיקה הערבית בשנת אלפיים יהיה רב: אלוף הדר־אבן, מנהל מכון ואן־ליר, יצחק רייטר, יועץ לענייני ערבים בלשכת ראש הממשלה, ועמוס גילבוע, יועץ השר ארנס באותו נושא. הועלו שמות רבים, חלקם מוכרים יותר, חלקם פחות. על שניים מבין המומלצים – מאג'ד אלחג' וח"כ דראושה – לא היה ויכוח.

ח"כ עבד־אל־ואהב דראושה. מרירות ותיסכול

ח"כ והכנסת מטעם מפלגת העבודה עבד־אל־ואהב דראושה (44), אב לשבעה, מתגורר בכפר איכסל ליד נצרת. הוא סיים את לימודיו בסמינר למורים ערביים והחל את פעילותו הציבורית בגיל 23, כשנבחר לוועד סניף הסתדרות המורים בנצרת. בהמשך למד באוניברסיטת חיפה, ויש לו תואר ראשון בחינוך, מינהל והיסטוריה. הוא הקים את בית־הספר התיכון בכפרו והיה מנהלו במשך תשע שנים. לפני בחירתו לכנסת שימש כמפקח בבתי־הספר הערביים העל־יסודיים, מיפו ועד לגליל המזרחי.

"שני עניינים מהותיים ישפיעו על המצב בשנת אלפיים", אומר ח"כ דראושה, "האם יושג שוויון זכויות לאוכלוסייה הערבית לעומת היהודית, והשני – האם יושג שלום צודק באיזור.

"כיום יש תחושת מרירות ותסכול אצל מרבית האוכלוסייה הערבית, שאינה זוכה לזכויות אזרח בסיסיות. קיים פער בכל תחומי החיים, וזה לא בגלל נקודת מוצא שונה. כשישים אחוזים מהאוכלוסייה היהודית באים מארצות ערב, שם נקודת הזינוק היתה נמוכה יותר מאשר זו של תושביה הערבים של ישראל. אלא שהמדינה השקיעה בעדות המזרח הרבה יותר מאשר באוכלוסייה הערבית, ולכן הפער הלך והתרחב.

"עד היום טרם נקבעה מדיניות ברורה לשילוב ערביי ישראל בחיי המדינה, ולפי דעתי האסון הגדול הן של המדינה והן של הערבים הוא שהממסד עדיין לא רואה בהם חלק אינטגרלי מהמדינה. יש האומרים שחוסר מדיניות היא המדיניות. לדעתי יש מדיניות – אבל מתביישים להכריז עליה בפומבי למרות שמבצעים אותה בפועל – מדיניות של אפליה בין ערבים ליהודים.

"לדוגמה, קיים פער עצום בין מערכת החינוך היהודית והערבית. בביה"ס היסודי קיים הבדל של שתי שנות לימוד לפחות. וזה לא בגלל I.Q יותר נמוך, אלא בגלל תנאים סביבתיים קשים וירודים. תלמידים במיגזר הערבי לומדים בתנאים תת־אנושיים, וכך קשה מאוד לחנך אותם לאורחות טובה.

(המשך בעמוד הבא)

ח"כ דראושה: "שני עניינים מהותיים ישפיעו על המצב בשנת אלפיים. האם יושג שוויון זכויות לאוכלוסייה הערבית לעומת היהודית, והשני – האם יושג שלום צודק באיזור".

ד"ר מאג'ד אלחאג': "אם המצב ישאר כמו שהוא היום – הזילזול, האפלייה, ההתעלמות מהמאמצים הכנים של הציבור הערבי להגיע לשוויון זכויות – יגיע גם היאוש".

(המשך מהעמוד הקודם)

להפך – כך נוטעים בהם, כבר בגיל צעיר מאוד – את רגש המרירות והתיסכול שילווה אותם בעתיד.

מה יקרה אם המצב ימשך?

"אם הסטטוס־קוו ימשך, הניכור ילך ויגבר ומערכת היחסים בין היהודים והערבים יכולה להיפגע בצורה שאינה בת־תיקון. הזהות הפלסטינית של ערביי ישראל תתפתח ותבוא על חשבון הזהות הישראלית. במידה שתפישת העולם ה'דפוקה' של המימסד תישאר בעינה ולא תהיה מדיניות ברורה לשילוב ערביי ישראל בחיי המדינה כאזרחים שווי זכויות – אני חושש שהמרירות תיגבר הן בין הערבים הכבושים והן בין הערבים הרפוקים, ויווצר משהו משותף ביניהם. זה סצנריו שכבר מתחיל להצטייר.

איך ישפיע הסכם שלום או – בשלב ראשון – ועידה בינלאומית על הציבור הערבי־ישראלי?

"זה השקר הגדול ביותר של מנהיגי ישראל, שהם מלעיטים את הציבור היהודי באשליות. למעשה, מחכים לדבר שאף פעם לא יתממש. האשלייה הגדולה נקראת חוסיין. חוסיין יודע שמה שהוא רוצה מישראל, ישראל לא תיתן לו, אבל הוא רוצה להיראות בעיני העולם הערבי כנכד של הנביא מוחמד שמחזיר את מזרח ירושלים והשטחים הכבושים.

האם זו הדעה בציבור הערבי?

"כן. זה כזבוז זמן.

אז מה לדעתך הפיתרון?

"משא־ומתן עם נציגי שתי התנועות הלאומיות – היהודית והפלסטינית, קרי – בין ממשלת ישראל והנהגת אש"ף.

שנת אלפיים קרובה מאוד. קרובה מדי?

"תהליכים במזרח התיכון יכולים להיווצר במהירות מדהימה. גם מלחמה וגם שלום. היום, לצערי, הרוב הגדול של הציבור הישראלי ונציגיו בכנסת ובממשלה אינם מוכנים לשאת ולתת על בסיס הכרה הדדית כפי שמתבקש מהמצב הקיים. החברה הישראלית, להערכתי, צריכה לחטוף שוק. שוק פוליטי, או חברתי, או צבאי. זה יכול לבוא כדרכים שונות. אם למשל יווצר מצב של עליית דיקטטור לשלטון שיגרור את העם לעוד מלחמה, או לחץ מבחוץ – התערבות כוחה של המעצמות.

אתה רואה את עראפאת עומד בירושלים בשנת אלפיים?

"אני מקווה שהוא יגיע עוד לפני כן.

אתה מקווה או חוזה?

"האמת – מקווה. אבל בכל זאת יש דינמיקה חדשה שנוצרה מאז 77' כאשר סאדאת הגיע לכאן. אני מאמין שהיום יש יותר מוכנות בעולם הערבי לקבל את ישראל כעובדה קיימת באיזור, כולל אש"ף, ואני אומר זאת מתוך שיחות אישיות שניהלתי. הבעיה בארץ היא שבמשך שנים חלעיטו את הציבור בתחושה שמנהיגי אש"ף הם חיות דו־רגליות, ושעם טרוריסטים לא מדברים. בעצם, כל הממשלות הללו שיקרו לציבור כי כמעט כולן דיברו עם אש"ף.

באופן רשמי?

"באופן רשמי ולא רשמי. ב־18' כשהיה צורך לעשות הפסקת אש בדרום לבנון, ממשלת הליכוד הגיעה להסכם עם אש"ף. כשרצו להוליך שבויים – דיברו עם אש"ף. אז אלה שאומרים 'לא נדבר עם אש"ף' פשוט חוששים להכיר בזכות ההגדרה העצמית של הפלסטינאים.

ד"ר מאג'ד אלחאג', שפרעם: "על פי מה שקורה היום אני לא רואה תמונה ורודה".

מה יקרה אם אריק שרון, למשל, יהיה ראש ממשלה?

"זה בהחלט עלול לקרות, ואז החשש לעוד מלחמה – יגבר. אנשים לא מודעים לעובדה שמה שניתן יהיה להשיג במו"מ לאחר המלחמה הבאה, יהיה הרבה פחות טוב מההישגים שניתן להשיג היום. במיוחד שכיום יש מומנטום המצדיק הליכה למו"מ. ואני מתפלא שהציבור הישראלי לא מתעלה על עצמו, מפעיל את מוחו ורואה שהמנהיגות למעשה מרמה אותו.

אתה רואה אפשרות שבשנת אלפיים תקום מפלגה ערבית־ישראלית בעלת משקל רציני?

"זו בהחלט אופציה קיימת. עד היום, מחצית מערביי ישראל הצביעו לרק"ח ולרשימה המתקדמת לשלום, והמחצית השניה – למפלגות הציוניות. תמורת הצבעה זו לא הובטח לערבים דבר. כיום קיימת אכזבה קשה בשני המחנות. מפלגות השמאל הקיצוני לא השיגו דבר ולא השתתפו בקבלת ההחלטות, ואילו המפלגות הציוניות הבטיחו ולא קיימו. רבים בציבור הערבי – ובמיוחד ראשי המועצות, האקדמאים ובעלי ההשפעה – חושבים כיום כיצד להגביר את השפעת ערביי ישראל. במיוחד בתחום הפנים. כבר היום מדברים על הקמת אופציה, מפלגה ערבית־ישראלית שתשתלב בקואליציה שתקום על בסיס ענייני פנים.

אתה רואה את עצמך במפלגה כזו?

"זה תלוי בנסיבות ובהתפתחויות.

למה הערבים אינם יכולים להסתפק בהשפעה מתוך מיפלגה יהודית?

"הבעייה אינה אידאולוגית. ערבי במפלגה ציונית אינו ציוני. הציונות היא התנועה הלאומית של העם היהודי. אבל אני מאמין בשיתוף פעולה בין ערבים ליהודים ציוניים כדי להשיג שוויון זכויות ושלום באיזור.

אם יהיה שיוויון זכויות ואפשרויות מלא, לכלכלת הישראלית תהיה בעייה קשה.

"זו בעייה יהודית של ירידת ערך העבודה. אולי זה הסיכוי היחיד להחזיר את ערך העבודה לתנועה הציונית שנהפכה מתנועה כונה לתנועה של ראיסים. בכלל, המשך השליטה על עם זר מביא ויביא להתדרדרות חינוכית, חברתית ותרבותית. אני מתפלא איך החברה היהודית יכולה לעמוד בשקט מול התהליך הזה.

ואיך החברה הערבית יכולה?

"החברה הערבית יותר סבלנית. אל תשכחי שזו חברה שאין לה הרבה ברירות. לערביי ישראל אין לאן ללכת. אנחנו לא מקובלים בעולם הערבי. שם רואים אותנו כישראלים. וגם באירופה ובאמריקה לא רוצים ערבים. הברירה קיימת אצלכם. ובמיוחד אני מאשים את מחנה השמאל על חולשתו. הרבה הרבה תלוי בו. היום הוא ישן.

ובשנת אלפיים הוא יתעורר?

"את יודעת, אצלנו באיסלם אומרים – מוחמד היה הנביא האחרון.

זה פסמיזם?

"כן".

מאג'ד אלחג': מאבק לשוויון זכויות

אני רואה עצמי כערבי פלסטינאי בישראל, שרוצה לחיות במדינה, לתרום לה, אבל כל זאת כאזרח שווה־זכויות", אומר מאג'ד אלחג'. "האוכלוסייה היהודית ונציגיה לא מבינים שגם אם תקום מדינה פלסטינאית לצד מדינת ישראל, ערביי ישראל לא ירצו לעבור לחיות בה, מהסיבה הפשוטה שהם תופשים את מדינת ישראל כמדינתם. זה לא מקרי שבשבע השנים האחרונות התנהל מאבק עיקש על נושא שוויון הזכויות האזרחיות. השביתה ביוני 87' שנתמכה על־ידי כל המנהיגות של ערביי ישראל וכונתה 'יום השיוויון' היתה אות לתהליך הישראליזציה של ערביי ישראל.

"אני חושב שההתפתחויות האלה בסופו־של־דבר יעמידו את החברה הישראלית בפני התמודדות עם השאלה הקריטית בדבר יחסה לאוכלוסייה הערבית. זו כבר מזמן אינה האוכלוסייה השבורה של שנות ה־50' וה־60', ולא עוד זועמת כפי שהיתה ביום האדמה בשנת 76', אלא אוכלוסייה ששואפת לחיות במדינת ישראל ולהשיג שוויון. זה שינוי מהותי ואיכותי גדול מאוד, ולכן אני מאמין שהמדינה תהיה חייבת להתמודד איתו".

(המשך בעמוד 59)

פנטסיה ומאה שנות ציונות

הספר יהיה קיים כדיסק של מחשב, עם השפעה חזקה של הקולנוע. הכתיבה מקוטעת בגבולות מצטמצמים בין ספרות בדיונית לביוגרפית. ספרות נרקיסיטית, אגוצנטרית, מזווית צינית. העולם יתפוצץ ממילא, או בואו נחייך, ונשתה קפה עם עוגה.

ב סוף קיץ 1987, בבית קפה ממוזג, גמרו להגיד כמעט את כל המילים הרעות על דוד גרוסמן, ומישהו שלח אצבע חדה לעבר סופרת צעירה ואמר בטון עתיד נסיון: תצליחי לאט לאט, הזיפוון הוא מן השטן. הסופרת נאנחה: כי לא ייגעו. אני לא תחת כנפיו של אף אחד. נוגעים רק בסופרים שהם תחת כנפי מישהו מפורסם מאד שמאיים על קלגה שלו, מפורסם אחר. לאף אחד בעצם אין משהו אישי נגד גרוסמן הסופר כמו נגד מנחם פרי הפרופסור, עורך ההוצאה שגידל אותו. פרי ושות', העורכים בהוצאות הספרים, ממליכים ומדיחים. משחקים הרבה בעזרת התקשורת. הרבה יחסי־ציבור יש כאן.

מי מחתום בעת בקנה של מיז שמות די אלמונים כמו אורלי בלום בקנה של חיים פסח (ספריה ביתן), צור שיזף בקנה של מנחם פרי (סימן קריאה), עוזי שליו בקנה של יגאל שוורץ (כתר).

איזו צורה תהיה לספרות העברית לקראת סוף העשור הבא? יגאל שוורץ אומר: מצד אחד ארגון תודעתי מחודש של מאה שנות ציונות ומצד שני פריחת הספרות הפנטסטית שמשתוכבת, לא מתחייבת ולא אומרת. תופעה חדשה של פריקת עול ומחויבות נפשית. שטותו איתמר לוי (עתיד לצאת) אמנון נבות, ארציון ברתנא.

ליד הפנטסטי ימשיך לשיט בטוח הזרם ההיפר־ריאליסטי. המספר שמשתולל בכל קשת האפשרויות שלו. המונולוג והדיאלוג יקבל את המקום המגיע לו. מי דיבר אצל עמוס עוז וא.ב. יהושע? והשפה תהיה ישירה, כמו אצל יהושע קנז למשל.

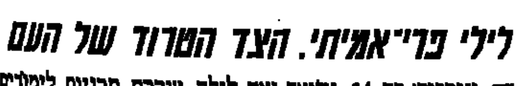
ובערוץ אחר – הספרות המדיו־מלית, שמכילה גם אמנות וקולנוע. אברהם הפטר, למשל. ספרות נרקיסיטית, אגוצנטרית. כשהפרספקטיבה היא מזווית צינית, סרקסטית. משהו כמו נכון שהעולם יתפוצץ ממילא, או בואו נחייך, נשתה עוד כוס קפה עם כפית סוכר. גם עם עוגה.

מנחם פרי אומר: אני רואה תזוזה לעבר כתיבה על נושאים יותר אישיים, אנשים בשוליים, על חוויות אישיות. פחות פוליטיקה וחברה. תהיה השפעה של הספרות הדרום־אמריקאית, גם של הספרות האיטלקית. כתיבה מקוטעת וגבולות מצטמצמים בין ספרות בדיונית לביוגראפית.

חיים פסח: בשנות האלפיים אפילו הספרים יראו אחרת. תהיה השפעה חזקה של המדיה הויזואלית. ספר יהיה קיים כדיסק של מחשב. תהיה השפעה חזקה של טכניקות קולנועיות על הכתיבה. המגמה החוותית תתחזק. חיתוכים מהירים. קורים לא מוסברים.

מן המומלצים שיקבלו בורגנו בשתי דמויות שכבר הרשימו ביריית הפתיחה. דוד שיץ ולילי פרי־אמיתי.

מאת בילי מוסקונה לרמן

לילי פרי־אמיתי. הצד הטרוד של העם

ב יוגרפיה: בת 34, נשואה ואם לילד, עורכת תכניות לימודים באוניברסיטה הפתוחה, בת להורים שעלו מרומניה, ניצולי השואה שלא גידלו אותה באווירת שואה. ספרה הראשון "גולם במעגל" שיצא השנה, מעלה את בעיית "הנסיכה היהודית־ישראלית" המתמודדת עם ציפיות מפליגות של הורים מזרח־אירופיים. שתגדל ותהיה מוצלחת העיקר "בסדר". כל כך בסדר עד שהיא יוצאת דפוקה, חיה במצב של חרדה מתמדת. לא דווקא השתקפות היחסים עם הוריה. ספר עם הומור רק.

יגאל שוורץ אומר: "לילי פרי־אמיתי כותבת בשפה תל אביבית מרוכרת, כאשר הטכניקה שלה מתבטאת במריחת שש עד שבע שכבות צבע. התוצאה המתקבלת מאופיינת בכתיבה מאופקת". יעקב פכטר, מנכ"ל כתר, אומר שהשיקול להוציא את "גולם במעגל" לא היה רק מסחרי. אבל 5,000 העותקים שנמכרו הפתעה והישג יפה ליצירת בכורה של סופר צעיר.

מאיפה התימרים לרומנים?

פרי־אמיתי: "בעיקר מאנשים שהצליחו להשפיע עלי. משהו בחוויות שלהם נדנד לי על מקצבים מוכרים, רגישים".

מי נבחר להכנס תחת המיקרוסקופ?

"כל מי שנדחף בעקשנות לאורך כל הטיוטות. רובם כאלה שאם לא אכתוב עליהם אף אחד לא ירגיש שהם חסרים. אני כותבת מהצד הטרוד של העם, לא המדינה. ברומן הבא שלי – "טנגו מקולקל" – משתרבבים לבית אבות אנשים מהפלנטה האחרת, כאלה שהיו מנהיגים מפוארים. גם להם נופל הראש לצלחת מרק בגלל שרירים שנחלשו, וגם הם מתחנפים למטפלת שתחליף להם חיתול".

למה, מכל האריזות, בחרת בכתיבה שמאופיינת בכאב חזק באריזה אלגנטית ומחוייכת?

"אם מוכרחים לגעת בבטן הכואבת, אז בעדינות. מקפידה שאני וגם הקורא לא ניסחף לקולניות ייצרית. מעדיפה הרגשת אי־נוחות איומה, אפילו חיוכים מיואשים, רק לא בכי קולני".

קטע מתוך "טנגו מקולקל" –

"הייתי כת שלושים ושש. צמה סינית בצבע חום־ארום. פוני ארוך מכסה על איפור רק. שמלת אנגורה כחולה מנוקדת בארום מט. נעלי עקב מחודדות. תיק עור מתנדנד על מעיל צמר אפור. מזוודה קטנה. לא ממש, בינונית. שתי שקיות ניילון ביד שמאל.

ככה הלכתי למות בבית אבות. חשבתי על מוות מאושר. בלי הפתעות. בלי כאבים. מינימום דמעות. היה לי נסיון עם מוות שלא בוחרים בו. שלא רוצים אותו ואין עליו סליחה. רציתי מוות עם יתרונות.

לא בטוחה שקיבלתי מוות עם יתרונות. יש, אבל לא מספיק. לפחות לא במבט לאחור. חמש עשרה שנים אני מתה נחמד בבית אבות קטן בסוף נתניה. באמצע שרשרת צוקים שיורדים לים חשופים. בשני תאים קטנים שנושקים לגינה של חששים לרחוב. לכביסה שעפה ברוח מעבר לכביש כביוון קרית צנז. מרחק ריצה מבית חולים לניאדו.

בבית השארתי את מיכאל ואת אלכס. מיכאל היה אז בן שש שנה. אלכס בן ארבעים ואחת. רותי היתה בת חמש וחצי. כמותה. ניטאר, כאלף תשע מאות שבעים ואחת.

מגולם במעגל" עד "טנגו מקולקל", מרגישים שאין ישה בגלידה שלך.

"נכון שהשמחה לא נמשכת לאורך זמן, אבל היא קיימת. שה לכתוב בעליזות קופצנית על אשה בת שלושים ושש שהליטה למות נחמד בבית אבות. או על אנשים בבית אבות שמוכים לשות בסבלנות, לפעמים אפילו בפאניקה כי מנסיון של ידים אחרים הם יודעים שהמוות יכול להיות כרוך גם בסיוט".

למה להסתכל על האנשים דווקא משם?

"פעם הגעתי לסלון שלהם וראיתי אותם מפהקים בנחת מול הידאו שלהם, קנו אותו בזול. לפני שעלו המחירים".

דוד שיץ. על גבול שבירת הטאבו

ב יוגרפיה: בן 46, נשוי, אב לשתי בנות. נולד בברלין ב־1941, במלחמה הוריו מסרו אותו למשפחה נוצרית. בגיל שבע עלה לארץ, גדל במוסדות, חזר לגרמניה. בגיל מאוחר, פגש את אימו. זו היתה הפעם הראשונה שגם יצא לו להציץ בתמונה מטושטשת של אביו. החל לכתוב בגיל 37. ספריו: "העשב והחול", "ההדמעות האחרונות", "עד עולם אחכה". הספר הבא: "שושן לבן, שושן אדום".

חיים פסח (עורך ומורה־ביתן): "טביעת האצבע המיוחדת של דוד שיץ מורכבת מפרץ חושניות ולהט רגשי שנמצא בקונטרול. כשאני לשמוע על ששת הספרים שבדרך, אני הייתי נותן לו עצה ידידותית, שיחכה קצת".

שיץ: "בספר הבא אני מתאר את גילגולה של קבוצת ילדים שלמה שהועלתה ב־48', שמפזרים אותם בכל מיני מושבים בארץ. כל ילד עובר את הגלגול שלו. שם הספר הוא פרפרזה על השיר הידוע 'שני שושנים'. קלטתי אותו כשבאתי ארצה. היתה בו איזה מלודיה מתוקה ונימת געגועים חזקה. ביום העצמאות השני או השלישי סידרו אותנו על הדשא, כל תלמידי בית הספר, כולנו לבושים כחול לבן, מחזיקים ביד דגלים ונראים מאוד מבוהלים כי המורה אמרה לנו לשתוק. זמרת צעירה שרה את השיר הזה ואני עדיין שומע את הלב הקטן שלי מפרפר".

והקונספציה שעומדת ברקע יוצרת כתיבה מחוייבת או מפורשת?

"יש קטעים קומיים אבל הספר לא עליז. הסיפורים הם על גבול שבירת הטאבו. חלק ראשון עוסק באהבת אח ואחות שיש בינהם יחסים אירוטיים, שני סיפורים על אהבה לזונה, ומצב יחסים בין נער לגברת שאימצה אותו".

סגרת חוויות קשות למשך שנים ארוכות. איזו דרך עברו עד שהתפרצו?

"ברור שצריך לעשות עבודה על הזכרונות האלה. זכרונות הם דבר אחד ואמנות היא דבר אחר. אני עבדתי על הגרעין הקשה של הזכרון, וזה נמשך המון זמן. אתה ממיס חומר רעיל ואתה פועל עליו עם חומרים כמו תבונה, פיוס (שאסור להגזים בו כי אחרת זה נמס לגמרי) וגם איזו מחשבה. החומר עובר תהליך של סובלימציה. ארבע שנים היו לי עימותים עם יהודית, האשה בספר שמתאהבת בנער שגידלה אותו. היא רצתה מסלול אחד, אני רציתי מסלול אחר. רבנו כל הזמן. היא אספה אותו בגיל 13, התחילה לחיות איתו בגיל 15, והוא עזב אותה בגיל 25. בשלב הראשון של היחסים היא נוקמת בבעלה. באמצעות הנער טענתי נגדה שזו התנהגות בלתי אפשרית בכפר שבו היא גרה, בחברה השמרנית של שנת 53'. ואילו היא טענה שיכולת האהבה שלה רוכאה במשך שנים, ואי אפשר יותר, ולא משנה הזמן, המקום, הסביבה. נכנעתי לטיעונים שלה".

התחלת בגרמניה, עברת לכאן, חזרת לשם, איך מסתדרים עם כל ההזדויות האלה?

"עברתי כל מיני גלגולים ולהגנה עצמית למדתי להתכנס בתוכי. עכשיו לא משנה אם אני נמצא בירושלים או בתל אביב".

בנית בועה?

"כן, והדבר שהכי מדאיג אותי זה להפסיד את הבועה הזאת. בפעם הראשונה שבכלל הצלחתי להכנס לחבורה ולהרגיש שייך היתה תקופת הצבא. והייתי מאוד גא על זה. אבל בפנים פחדתי להפסיד את היסוד הנוקשה הזה, הבטון שאיתו אני חי. חשבתי שהצבא הזיעה, החיים הקשים, החכרמניות, יטשטשו את זה. או בלילות, אחרי האימונים, הייתי יושב בשק"ם, וקורא שעות כדי להזכיר לעצמי שאסור לי לאבד מה שבניתי. את הגרעין הזה בתוכי".

על מה בדיוק ההתעקשות?

"יש לי רצון חזק להיות קשור לטבור של עצמי ולא להסתף לכל מה שקורה מסביב".

באיזה אופן אתה משמר זכרונות?

"אני זוכר את עצמי מדבר עם עצמי מגיל צעיר מאוד, ארבע או חמש. הזכרונות שלי נפתחים באמת כשהגעתי ארצה. לפני כן אני זוכר מסך אפל שנפתח מדי פעם לזיכרון קר וחשוף".

הכנסת הרבה תמונות לתיבת פנדורה?

"כן. סוג של הגנה. גם לטיפול, כדי לבדוק מה בדיוק קרה. אני לא הולך. זו תיבה שאני לא רוצה לפרק אותה. מה אכפת לי אם קרה ככה או ככה. אני כאן עכשיו. מדבר ומתנהג לפחות כמו בן של סוחר נעליים מצפון תל אביב".

אבל חזרת לגרמניה.

"כן, וזה סוג של טיפול. יש רצון את לקחת את החומרים האפלים האלה ולהשתמש בהם בלי לפרק אותם".

אתה מגלגל מחשבות על המקריות בחיים שלך?

"החיים הם משהו כמו שש־בש. העסק הזה, החיים, הוא יותר גלגלול קוביות ממה שאנשים חושבים. מצחיקים אותי אלה שמנסים לבנות עולם לוגי ולהקיש מדבר לדבר. נראה לי שמי שחושב שהחיים הם משחק שחמט, רוחק את עצמו למשבצת בלתי אפשרית".

איך אתה במשבצת של הספרות?

"מה שלא מוצא חן בעיני זה שצריך לעשות הכל לבד. אני, מטבעי עצלן, אבל המחשבה שלא אכתוב הופכת אותי ליצור בלתי נסבל לעצמי ולזולת. הכתיבה זאת עבודה סבוכה. המתרונות הנדרשים צריכים להיות אינטלגנטיים, לא מזוייפים והעיקר – כתובים טוב. כשלא הולך זה מטריד, כי־הכל זה מפעל של איש אחד. אין עוזרים, ואין סגנים".

והצלחה?

"למולי כבר הייתי ילד גדול ומגובש כשההצלחה פגשה אותי. זה נעים ונחמד אבל צריך להחזיק פרופורציות, כי כל הזמן לוחשים לך באוזן שכאן וכאן וכאן לא הצלחת. יהודים לא מפרגנים עד הסוף. יש קטנוניות, ואחר־כך, במפגש הפרטי עם עצמך, אתה גם מבין שאתה לא בן יחיד. יש אחים וטובים. וגם הבורסה עובדת. היום ככה, מחר יכול להיות אחרת". ם

לילי פרי־אמיתי ודוד שיץ: שש שכבות צבע ופרץ רגשות.

לילי פרי אמיתי: "אם מוכרחים לגעת בבטן הכואבת, אז בעדינות. אני מעדיפה הרגשת אי־נוחות איומה, אפילו חיוכים מיואשים, רק לא בכי קולני".

דוד שיץ: "החיים הם משהו כמו שש־בש. יותר גלגלול קוביות ממה שאנשים חושבים. נראה לי שמי שחושב שהחיים הם משחק שחמט, דוחק את עצמו למשבצת בלתי אפשרית".

ציור "מקובל"? אין דבר כזה

אבשל 2000
אמנות

השמות נשלפו ללא היסוס, ושניים שחזרו והוזכרו היו מיכל נאמן וצבי גולדשטיין. ציירת צעירה שפונקה על־ידי הביקורת, עבודותיה מדברות בשתי שפות, מבליטות לשוניות ויזואלית, ואמן קונספטואלי, אידאולוגי, שאומרים עליו כי הקדים את זמנו.

מאת אביבה מץ

הממליצים שלנו בנושא האמנויות הפלסטיות לא הרימו גבות כששאלנו אותם על כוכבי העתיד – אלה שעבודותיהם עשויות לגדוש את המוזיאונים בשנת אלפיים (רק עוד שלוש־עשרה שנה). כולם שמחו להשתתף בהרפתקאה הנבואית ולהמליץ על מי שהם חושבים שיעמדו בראש הנבחרת הלאומית באותן שנים. השמות נשלפו ללא היסוס. אפשר היה לחשוב שהממליצים חיכו שנפנה אליהם.

רן שחורי, מנהל "בצלאל", הציע את יאשה צ'רינסקי, לארי אברמסון, גבי קלזמר ופיליפ רנצר. ד"ר מיכה לוין, אוצר מוזיאון תל־אביב, חשב על גבי קלזמר, צבי גולדשטיין ודרורה דומיני. יגאל צלמונה, אוצר לאמנות ישראלית במוזיאון ישראל, המליץ על צבי גולדשטיין, ציבי גבע, נחום טבת, בילו בלוך וגבי קלזמר. רפי לביא, צייר ומורה במדרשה לאמנות ברמת־השרון, היה היחידי שהעריך גם נשים באמנות. המלצה שלו כללה ארבע ציירות מבטיחות: מיכל נאמן, יהודית לוין, נורית דוד, דגנית בריסט ושני ציירים לאיזון: גבי קלזמר וציבי גבע.

הבחירה היתה קשה. רוב השמות שהועלו ידועים למדי כבר היום. אמנים עובדים ויוצרים. כל אחד מהם הציג את עבודותיו במוזיאונים ובגלריות שונות בארץ ובעולם. חלקם אף ייצגו את ישראל במסגרות רשמיות ומכובדות כמו הדוקומנטה בקאסל והביאנלה. קבוצה של בני שלושים־ארבעים, שבעוד שלוש עשרה שנה, עד כמה שניתן לחזות, יהיו הבולטים בתחומם.

מיכל נאמן. ציור שמודע לעצמו

את מיכל נאמן פגשנו בבית ישן ברחוב ביאליק בתל־אביב, שמשתפץ מבחוץ. מיכל מחלקת את דירתה וחייה עם המוסיקאי יוסי מר־חיים. את החלק שלה בדירה היא מחלקת עם כלבה ענקית ומדפים עמוסים במאות ספרים. היא ציירת, בת 35. קטנה ורזה, מעשנת בשרשרת, עם תסביך משקפיים. ילידת קבוצת כנרת שמגיל 13 גדלה בלוד. בת לאב שהוא פרופסור, מרצה להיסטוריה באוניברסיטת תל־אביב, ואם שהיא מורה. ילדה טובה שמנסה אולי להתעמת עם הבית הטוב באמצעות הבלגן האמנותי אצלה בחדר.

הציור של מיכל נאמן אינו נקי מהשפעות ספרותיות. הצד האינטלקטואלי אצלה מאפיל אולי על זה הנקרא חזותי במובן המקובל.

"מה זה ציור 'מקובל'?", היא מודרות לשאול. מיכל סיימה בית־ספר תיכון בלוד ותואר ראשון בתולדות האמנות וספרות כללית. בשלב ההוא היה לה ברור לגמרי לאן תמשיך. במקביל ללימודים באוניברסיטה התחילה ללמוד בבית־הספר הגבוה לציור וכמדרשה למורים לציור.

"אף פעם לא שאלתי את עצמי אם אתעסק באמנות, כי זה מה שעשיתי כל הזמן. המלאכה של הציור נטו לא סיפקה אותי. רציתי גם ללמוד את תולדות האמנות, איך הדברים התחברו עם אנשים באופן היסטורי. למרות שאם הייתי צריכה לבחור – הייתי בוחרת דווקא בספרות. תמיד חיפשתי להבין את המכניקה של טקסטים מילוליים".

איך את מקשרת את הטקסטים אל הציור?

"בשביל לעשות את המהלכים שאני רוצה, אני צריכה להיות משוכללת בשני התחומים. לדעת עליהם טוב כמובן התרבותי ההסטורי".

הציורים של מיכל מורכבים בשתי שפות. מבליטים את הלשוניות הויזואלית – ולהפך. מטפלים בעולם הדימויים הפרטי שלה באמצעות שני כלים: ריטוי חזותי, וכותרות. משפחת האדם מתוארת על־ידי אבא זמן, אמא חלל, ילד זאב. כיתוב שמסביר את כוונת הציור – ילד/קוף/ זאב. מיכל לא רואה סתירה בלצייר כיתובים. להפך: "המאה העשרים יודעת להבליט את השפה. כל המהלכים שלנו מתרחשים בשפה כלשהי. אז למה לא ציור? הציירים של פעם ציירו טהור. איך אנחנו קולטים היום ציור של פעסז בצורה מילולית. עולם הדימויים שלנו כולל שפה, לכן אין סיבה לא להשתמש בה בציור בדיוק באופן בו היא נקלטת בתודעה. זה לא מולטי־מדיה. זהו תרגום פשוט של עולם הדימויים".

יש בעבודותיך רצף סגנוני?

"אחד הדברים שאני לא יכולה להגיד על עצמי זה שיש לי סגנון. אני מוותרת להאמין בסגנון ועל המראה הקבוע של עבודה פר צייר. זאת תכונה שאני די מכוונת אליה. מאוד מרוצה מכך שאין לי סגנון אחיד".

מיכל נאמן מציירת 15 שנה בצורה מקצועית. ב־72' הציגה בפעם הראשונה בתערוכה קבוצתית. ב־83' נפתח הביתן הישראלי ב"הלנה רובינשטיין" בתל־אביב עם תערוכת יחיד של מיכל נאמן.

הצלחה?

"זה נתן לי חמצן להציג את הרצף של העבודות שלי. שרשרת דימויים אישיים, שאינם מתחברים ביניהם באחדות סגנונית. בגלל שאין לי סגנון, קשה להבחין ביד שלי, התערוכה עשתה לי שרות גדול".

יותר משרות, זו הכרה מוסרית. אפשר להגיד שהביקורת פינקה אותה. מיכל לא מודה בכך בפה מלא, אבל ברור שמאחורי החיוך המעט נבוך יש הרבה סיפוק והסכמה. היא עובדת בסטודיו שלה בכל יום, מציירת בלי לדעת איך זה ייראה גמור: "לפעמים עבודות גורמות לי לעשות דברים, לפעמים אני גורמת לעבודות שלי להיראות כך או אחרת. יש הפתעות".

למרות הרצינות בה היא מתייחסת לעצמה ולעבודותיה, היא אינה מתפרנסת מציור. לפרנסתה היא עובדת בהוראה, במדרשה לציור, ככר שבע שנים.

לשאול אותה על שנות האלפיים זה כמו לשאול אותה מה דעתה על לטוס לירח. היא בקושי יודעת מה יהיה מחר: "זה כמו להגיד 'בשנה הבאה בירושלים'. משהו ערטילאי. אני רק יודעת היום ועכשיו. בשנת אלפיים אעסוק בציור רק אם זה עדיין יעניין אנשים לראות. אני לא מציירת למחסן. יש לעבודות אופי ציבורי. אסור להחביא אותן".

האם העובדה שאת חריגה תשמר אותך כאמן גם בעוד 13 שנה?

"לא בטוח. אולי. מצד המטאה והדימויים אצלי זה חריג במידה רבה. יש בציור שלי הרבה זיקנה ונעורים ביחד. קוקסינליות של עירוב בין שפה לחוותי, ישן עם חדש".

למרות ההתכחשות לסגנון אחיד, יש בעולם הדימויים שלה הרבה משפחתיות וחזרות. חיות, ציפורים, בני אדם בתהליכי חיים שונים – קשרים של הורות. שרשרות של דימויים שמתהפכים כמו ציפור עם מקור שסוגרת מעגל אל הזנב של עצמה. ציור שמודע לעצמו. כמו השאלה הנצחית מה קדם למה; הביצה או התרנגולת.

צבי גולדשטיין, אמן אידאולוגי

את צבי גולדשטיין פגשנו במחלקה לאמנות של "בצלאל", שם הוא מלמד. בן ארבעים, בלא שום מאפיינים מה"אב־טיפוס" של האמן המשלומפר. לבוש בקפידה. מסרב להקרא אמן ישראלי. ישראלי, בעיניו, זה כל מה שהוא מנסה לא להיות – ולא מטעמים אנטי־פטריוטיים.

"אי אפשר לתחום אמנות לתוך רגיונליות", הוא אומר.

צבי גולדשטיין נולד בעיר קלוז' שבטרנסילבניה. ב־58' עלה עם משפחתו לארץ, לקרית־גת. שרידי המיבטא עדיין מעידים על זרות מסויימת, אבל לא רק המיבטא, את נטיותיו האמנותיות גילה מוקדם יחסית. פסנתר בגיל שבע, ציור בגיל שמונה. בצורה אובססיבית, כדבריו, כל יום, אחרי בית־הספר, בילה שעות מול מחברת הציור. ברומניה הוא היה הילד היהודי הזר, ובקרית־גת הילד המשונה. הכיוון בבית היה ללמוד מקצוע מעשי. ציור לא נחשב כפרנסה אפשרית. למרות הלחץ, הגיע צבי אחרי הצבא ל"בצלאל".

"למדתי ב'בצלאל' אבל לא סיימתי. בשנת '69 הרגשתי שקורים דברים אחרים בעולם. נסעתי לאיטליה, לקחת חלק במה שנקרא אז 'סצינה אוונגרדית בינלאומית'. למדתי במילנו באקדמיה של 'ברדה'. ליתר דיוק הייתי רשום שם, אבל את הציונים קיבלתי על סמך התערוכות. תשע שנים הייתי בחוץ. שנים קשות, חיים של קלושאר, מן היד אל הפה. ב־72', בביקור בארץ, הראיתי את העבודות שלי ליונה פישר ממוזיאון ישראל. שלוש שנים אחר־כן הוא הזמין אותי להציג במוזיאון בירושלים. הצגתי גם בגרמניה, ואז קרה משהו לאמנות. היתה חזרה אל

(המשך בעמוד 59)

מיכל נאמן (מימין) וציור (למטה): "עולם הדימויים שלנו כולל שפה, לכן אין סיבה לא להשתמש בה בציור".

צבי גולדשטיין (מימין) ועבודת מתכת (למעלה). מתקשה לכנות את עצמו בכינויים. אחרים אמרו שהוא מסל. הוא לא בדיוק מסכים.

ליקוי מאורות

בתקופה בה קצב התרבות הוא "60 שניות על" והתיאטרון מתחיל להיראות כאמנות דועכת, אורך חיי הכוכב כאורך חיי העש. אין להתנבא על דמויות מובילות ובולטות, אך ממליצים בחום הצביעו על שניים בעלי פוטנציאל מתממש, ענת וקסמן ואוהד שחר, המצטרפים לעוד כמאה שחקנים שיש לקוות כי ב־2000 יגיעו אל היסוד האותנטי שלהם.

מדברים על שנת 2000 בתיאטרון, אבל אצלנו מעקצץ חשד: "תיאטרון זה מין דבר שמזכיר טקס נשכח. עושים את זה פחות או יותר ולא יודעים בדיוק למה, מפני שכולם הולכים לקלנוע". ניסים אלוני כתב זאת לפני כמעט 20 שנה, ועכשיו – לך ותתנבא על דמויות מובילות ובולטות.

הטלוויזיה והקולנוע מצמקים בדור האחרון את ההערצה לאמנות הבמה. והתיאטרון עצמו בליקוי מאורות. בארץ לא נולדו מעולם כמאיס־מנהיגים בעלי שיטת משחק אינדיווידואלית והשקפת עולם חברתית. קשה לדבר כאן על דמויות־על מובילות. התפקיד הלאומי שהיה לו התפורר. נעלמו כוכבי העבר של "הבימה" ונמוגה גם הכוכבות החדשה שנוצרה במרד "הצעירים" של "הקאמרי" בהנהגת יוסף מילוא.

מסוף כנות ה־60', התיאטרון הישראלי משתמט מהעלאת מחזות קלאסיים ומתרכז בגיבורים שמוטי כנף, שמגלמיהם לא יכלו לזנק למדור הכוכבות. ומלבד זאת בישראל, כמו בכל העולם, קצב התרבות הוא "שישים שניות על". אורך חיי הכוכב כאורך חיי העש. בתי־הספר למשחק מנפיקים בכל שנה גדודי שחקנים. ההצפה בולעת את כוכבי האתמול ושולטת את כוכבי היום בקצב מסחרר.

גם תהפוכות גורלו ואופיו של השחקן מקשים על הניבוי לשנת 2,000. שחקנים מוכשרים נשלטים מהמערכת כאי־רצון לשמש כפקידים לכל תפקיד. רעה חולה נוספת היא שהתיאטרון אינו מטפח שחקנים. רפרטואר אינו נבחר על פי השחקן ויכולותיו. גם השחקנים אינם מטפחים עצמם בהשתלמויות.

לא נבחרו כאן מחזאים שיבלטו בשנות ה־2000, שכן חנוך לוין ויהושע סובול כבר כשיאם, ניסים אלוני בהמתנה, בין שתי תקופות. מחזאים משמעותיים אחרים לא צמחו עדיין. גם במאים כמו חנן שניר, ואילן רונן לא נושאים עוד בשורה רעננה. במאים מבטיחים שנולדו בפסטיבואל עכו כמו מיכאל כהנא ואגנס פולוראש נבלעו תוך שנתיים בתהום הנשייה.

השחקנים המבטיחים שבחרנו טובים אישא כמו אחרים שלא נבחרו: הקומיקאית הנפלאה תמי אלון ("מקס ומוריץ", "מלך ישראל", ועכשיו במחזה החדש של מתנדי), משה איבגי, צדלי צ'פלין אגרסיבי ונפלא ("מקס ומוריץ", "הקריידיסט"), רב נבון המרגש בתערובת של הומור ופגיעות ("קדוש", "חבלי משיח"), רונית פורת שמביאה לבמה איכות דראמטית מיסתורית ("המסע של אמא תבורי"), רבקה גרימן ("רכוש נטוש") המעולה עם המרירות התמהונית והרגישות הגבוהה. ועל כל אלה – יורם תבורי, גדול השחקנים החיים כיום בארץ, אשר לא נבחר מכיוון שאין הוא כבר בגדר הניבוי.

אנשי מקצוע שנתבקשו להמליץ – המבקרת שוש אביגל, המשורר אשר רייך ד"ר תום לוי מאוניברסיטת ת"א ויעקב אגמון – היו מסויגים. לא רוצים לשחק באסטרולוגיה. ובכל זאת, מנהל "בית צבי" גרי בילו ומנהלת תיאטרון באר־שבע ציפי פינס, סמכו ידם על הבחירה באוהד שחר וענת וקסמן כבעלי פוטנציאל לשנים הבאות. אמיר אוריין הצטרף לבחירה בהסתייגות שהשניים מצטרפים לעוד כמאה שחקנים שיש לקוות כי יגיעו בשנת 2000 אל היסוד האותנטי שלהם.

מאת שרי בת־יעקב

ענת וקסמן. ליצנית בוכה.

גינדור ביישני, ליצנות פגיעה, לא נסתרת מאחורי מחלצות מיסייפות. בתפקיד עליזה ב"רכוש נטוש", תפקיד הבת הפחות אהובה, היותר אמיצה, בכית מתפורר, משחקת ענת וקסמן כמו שחקנית שלא תחוס על קרביה אם תידרש לחשוף אותם.

שחקנית טרגי־קומית. מיצרך נדיר. לפני שלוש שנים צפיתי בה בסדנה שקיים תיאטרון באר־שבע לעיני קהל. העין קלטה שחקנית אנרגטית, המציצה בכל תרגיל מעבר לכתף של עצמה לראות אם הקהל הבחין כמה היא מקסימה. היא היתה או מקסימה מעצבנת. עכשיו, לאחר תהליך התבגרות מכאיב בתיאטרון, צמחה ענת לתוך ענווה שהיא התפכחות, ידיעת גבולותיה.

אחרי שמילאה בבאר־שבע שורת תפקידים, כחלכה, לא הרבה יותר מכך, אחרי שהזילה דמעות בושה ושנאה עצמית כשלא נישאה שם על כפיים, לומדת ענת שההצלחה אינה נשיאת חן מיסטית אלא כרוכה בעבודה שהיא התפתחות. "המעבר משחקנית טיפוח לשחקנית בלהקה היה כרוך במשבר. כבר לא סולחים לך על טעויות, עליך לקבוע את מעמדך אצל הקהל והביקורת, יש מאין. ב'בית צבי' דיברו איתנו על פריצה. לפרוץ, לפרוץ, במנועים אדירים. אסור היה לחשוב במונחים כאלה."

ענת מוכרת את סיפור חלומותיה הגרנדיוזים ושבירתם במאניירה ליצנית, המדגימה תנועת הערצה: "רציתי, כן רציתי להיות כוכב חדש בשמי התיאטרון, תראו, תראו. וזה לא קרה. ואני שמחה. אני עוברת עכשיו שלבים שהם רק לטובתי. אצטרך לעבוד לאט ולעומק. בכל פעם שהייתי עולה לבמת באר־שבע עם סלימן ב'מיזנטרופ' של מולייר, שאני לא מתחברת איתה בשום אופן, שחסרים לי בשלות ונסיון חיים כאשה – באו ירידים אל מאחורי הקלעים, ובמקום לומר משהו פשוט ליטפו את ראשי כאילו הייתי פודל רטוב. ידעתי: את כבר לא ילדת פלא. הלקאתי את עצמי: את מאכזבת, את לא שווה, ואנשים חשבו ש... את התקווה שנגוזה. אבל שחקן הוא נתוס־תקום. מתעשת מהר. יודע כי חוסר ביטחון הוא כישלון ודאי. אתה לא יכול ליצור מתוך חוסר ביטחון. אתה מרגיש חר... סליחה, אתבטא ביתר עדינות. אתה מרגיש זבל, אתה מייצר זבל. עכשיו אני בסדר?"

כיוון שלא רדפו אחריה בתום תקופת באר־שבע, הלכה לאילן רונן, מנהל הקאמרי, והוא, אמרה, עשה לה חסד וקיבלה בלי אודישן. נפתחה תקופה של הוויה מתקנת. עליזה ב"רכוש נטוש":

"בשבילי זהו מחזה על הנתק מן הבית, המאבק לחיים עצמאיים. אבל שלא כעליזה, אינני מפלסת דרכים, חיל חלוץ מעשי. להפך. אני נוטה לעולם הפאנטאזיה, להסדר עם מה שיש, להשלים עם הגורל ולפצות עצמי בחלומות. די כנועה. לא כועסת. הייתי רוצה להיות מין עליזה כזאת. לעמוד על שלי, עם עקרונותי עד הסוף. להינתק מן הבית".

...לא שם זין" נחרטת ענת בזיכרון בזכות אותם רגעים ..., שוב בצומת הטרגי והמגוחך, בהם נכנסת הגיבורה ...ליצנית לחדרו של חברה המשותק. ...מתפלרטטת עם קטועי ומשותקי החדר, ורק הגבר שלה, ...עם חולתו, מגרש אותה בבושת פנים מן החדר. ליצנית ...את הצליחה להימלט ממלכודת הקיטש.

...האמת היא ליצנית מקצועית. הופיעה במשך שנים ...ואפילו בשמחות משפחתיות. לליצנית שלה, שבה, ...: "ליצנית נשית, קוקטית, קצת חנפנית. רוצה לעורר ...מעט כאוטן נאוש. ליצן הוא תפקיד מסוכן. אתה מוציא מן ...אגרסיה. מושכים לך בכובע, מתעצבנים שאת מחייכת. ...רק ילדים. אתה לא מוגן, שכן אינך על במה. פעם ...עלי קבוצת ילדים על רשא וכמעט הרגה אותי. הייתי ...טרף".

..."לא שם זין" לא היה חידוש גדול. אביה נכה ...השואה. יד אחת לא מתפקדת. ילדיו מכפתרים לו ...קורים לרכוס נעליים. פעולות של מה בכך, מעוצמות ...הלידות השואף לאידילי כחורבן. אב המלטף ביד אחת. ...עם הקיטש הזה. צריך לבחור סיום לכתבה. הנה. ענת ...את מקומה בין פאנטאזיה למציאות. צפויים לה מכאובים ...ושעות תהילה המעמעמות לרגע את פחד המוות.

אוהד שחר. "או שאהיה שחקן טוב, או שאשב על ספסל".

שחקן, אומר אוהד שחר, הוא הכל, אך הוא שום דבר. הוא חייב להיות מאגר ממנו ניתן לדלות נשמות אין ספור, ועליו ...גם שום דבר כדי שיוכל לפסל את עצמו מן האין. הדברים ...ביניהם בהקשר לדבריו של הפילוסוף דני דידרו על ...: "נפשו של שחקן גדול בנויה מן האלמנט הדק והעדין ...את החלל המקיף אותנו, והוא לא קר ולא חם, לא כבד ...קל, אין לו צורה מוגדרת. ובהיותו מכיל את כל הצורות אין ...אף לא אחת מהן".

אוהד שחר בן ה־30 מביא עימו לבמה תרכובת של חולשה ...הגזיות, הדרה עצבנית עם סף פגיעות נמוך, גמישות פתלתלה, ...אירוטית. דריכות מפני המכה הבאה.

...תפקידו הבלתי־נשכח היה מריק, "איש הפיל", תיומור של גוף ...קטמיות גופנית שהכילה נשמה טהורה של אדם חריג, ...נמלחיים, כעל מוסריות אינסטינקטיבית המעמידה ...את החברה הגבוהה המקיפה אותו.

"על הבמה, השחקן הוא תמיד הוא עצמו, כי הרי אנחנו פסיפס ...כולו גלוי לעין. כשחקנים על במה, אנחנו יכולים להאיר ...חלקים בתוכנו שאינם באים לידי ביטוי בחיי היומיום. גם ...עושה משהו הפוך ממני, אני עושה את עצמי. הרי גם ...קיים בנו, גם החוק קיים בתוך חולשותינו, גם הנשי בתוך ...על הבמה אתה זוכה באפשרות לשנות את האיזון העדין ...הניגודים שבך. 'איש הפיל', מריק, השתלט עלי. אדם כל־כך ...התאהבתי בו, גם מתוך הקריאה ביומנו. היתה פה נשמה ...כתוך מפלצת, נשמה טובה שהתעלתה על התנאים ...שהחיים זימנו לה.

"ואני – ערני ועצבני מכל דבר קטנטן. אני רחוק מן הטוהר ...הזה, מן היכולת להתעלות על התנאים. היתה לי חוויה ...להיות בתוך עורו המכוער־היפה של איש־ילד המתפעל מן ...המרגש מטוב ליבם של בני־אדם, שאינו תובע דבר מן ...שאינו לוקח כלום כמובן מאליו. אל דמותו של מריק ...דרך עבודה גופנית. בכל פעם שמצאתי עיוות נכון – של ...של הפוער, של הגב – הגעתי לעוד מפתח באישיותו. זו ...הסקה פיסית אדירה, לעוות את גופך, ללכת נגד הגוף. ...על גופי מפני נזקים על ידי שימוש בשיטת פלדנקרייז.

"אנחנו הרי הגנו הגוף שלנו, אם נכבד אותו – הוא יחזיר כבוד. ...אתה נשימה. מי כמוני יודע זאת, אני הרי חולה אסטמה. ...היתי עסוק בלנשום בלבד. לא, האסטמה כבר לא ...לי".

אוהד שחר, בנם של זוג רקדנים חיפאים, נושא סוג של ...המתקשרות עם חולי אסטמה. זכרון של ילד לא ...חסר אונים, קשור לבית. בעבודתו בתיאטרון קשרו את שמו בשנה האחרונה, בה עבר מתיאטרון באר־שבע ל"הבימה", עם יהירות. נדמה לי שהחליפו יהירות עם אינדיווידואליזם וחרדה מפני כישלון. מאז ימי בית־הספר, "בית צבי", נטעו בו ציפיות אדירות מעצמו. אם לא ינסוק אל גובה הציפיות, נדמה היה לו שמצפה לו תהום. סיפרו שהתערב, או הביע מורת רוח מפני במאים עימם עבד ב"הבימה".

לכשעצמי ריחמתי עליו השנה שלוש פעמים: כשגילם את הצעיר המטורף החושב שהוא נאצי ב"בינוף", כששקע ב"שקיעה", וכששוטט מיוסר בין מסגרות ברזל בהפקתו של סטיבן ברקוף: "המשפט". הצגת המשפט היתה יפהפיה, אך כרקוף מעוניין בהעמרה בימתית נוקשה, השחקן הוא חייל ממושמע בתוך מקהלה. אין דמויות אצל ברקוף, אלא סקיצות.

"כן, היה לי קשה ב'המשפט'. עבדתי כואקום. זו היתה עבודה קבוצתית. אין כאן מקום לעבודה פסיכולוגית. הצגה מאוד חיצונית. אם אינך הולך עם שפתו הייחודית של ברוף, אינך משתלב". סוג של שיעבוד.

"נכון, אני לא מסמר המסיבה. איני מושך אלי אהדה. לא מתאמץ. האם אני עלול לחבל בקריירה שלי? כנראה שכן." כילד חולה אסטמה, מפוחד ככל שהיה, אומר אוהד כי נהג להציק לגדולים ממנו ולחטוף מכות. סוג התגרות בגורל ממנה לא נגמל עוד. עכשיו, לאחר שלא נעשה חביבו של מנהל "הבימה" לאחר שדחה לדבריו אפשות לעבודה קבועה בתיאטרון, הוא מעמיד עצמו לרשות כל דורש. המחיר הוא מתח מתמיד מן הבאות. אך חרות. הבחירה תפצה. אולי.

הוא זוכר, תמיד יזכור, מתי תווה לראשונה את תחושת האשם שלא באשמתו, תחושתו של יוסף ק. גיבור "המשפט", תפקיד שגילם. פעם העלילו עליו שני חברים שידה אבן בפנס מכוניתו של אבי אחד מהם. האב תבע החזר הוצאות. אוהד מחה. לא הוא שידה אבן. אביו של אוהד לחץ עליו במשך שלושה ימים לומר את האמת. אם תאמר אמת – הבטיח – לא נעניש אותך. לאיטה, הזרחלה תחושת אשמה אל אוהד הילד. ככל שניסה להוכיח את חפותו, הלך והפליל עצמו. התהליך של יוסף ק. פתאום החל חושד בעצמו, שאולי, כאשר ידה אבן בתתול, נשבר פנס. שכבע עצמו באשם. הודה במעשה שלא עשה.

כעבור שנים קשר לכיסא אותו ילד שטפל עליו את האשמה ואילצו להודות כי היתה זו הוצאת ריבה. את התיסכול, הוא אומר, לא פרק מעולם. "לא חשוב מה תעשה, הם יכולים לומר עליך הכל. אתה חייב לדעת מי אתה. ואני עומד על כך שאני הוא אני, גם אם איני מוצא חן בעיני כולם."

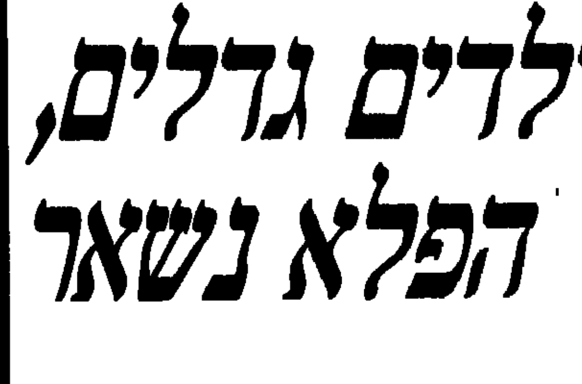
אם ברוב תפקידיו נחבא מאחורי תפקידי אופי מסוגננים,

(המשך בעמוד 59)

אוהד שחר: "סוגרים אותך בתוך משבצת – המיוסר, המגוחך, המאצ'ו. רוצים תוצאות מיד. ומה עם התהליך? הייתי רוצה להאמין שהמוכשרים ישרדו, וזה לא ככה. לא הכל תלוי בכישרון ויכולת".

ענת וקסמן: "אני נוטה לעולם הפאנטאזיה, להסדר עם מה שיש, להשלים עם הגורל ולפצות עצמי בחלומות. די כנועה. לא כועסת".

ענת וקסמן (בעמוד הימני) ואוהד שחר (למטה, משמאל) בצילום מהסרט "החולמים" (במאי: אורי ברבש; הפקה: "סרטי בלבו").

אבשי 2000
מוסיקה

הילדים גדלים, הפלא נשאר

ישראל היא קרקע פורייה לגידול ילדי פלא. הכנרת שירה רבין, הפסנתרן שלומי שם־טוב, אומר זובין מהטה, "מייצגים בהצלחה את שפע הכשרון הקיים כאן".

הרחבה של היכל התרבות בתל־אביב שוקקת אדם. על דלתות הכניסה צובאים המונים, מאוחרים בתשוקה להאזין לכוכבי הערב. כרזות גדולות בפתחי ההיכל מבשרות את שמותיהם. זובין מהטה? דניאל בארנבוים? יצחק פרלמן? פנחס צוקרמן? שלמה מינץ? יפים ברונפמן?

או אולי שלומי שם־טוב, שירה רבין, אוהד בן־ארי, רן צמח, ארנן ויזל, דניאל גורטלר, התאומות מיה ויסעת ולטמן, גיל שהם, רועי שילוח, אילן רכטמן, אסף זוהר, התאומים הלל וניתי צורי, אליאב פריאל ועוד מפרחי־הסולנות שנבטו בארץ בשנות ה־80, ויצליחו להמריא בשנת 2000 לשמי המוסיקה העולמית?

מי יהיו כוכבי המוסיקה הישראלים בשנת 2000? צרש חז"ל כשהפקידו את מלאכת הנבואה לאחר חורבן הבית בידי שוטים ותינוקות. קרן שרת, למשל, מעניקה את מילגותיה רק אחת לשנה, בעקבות מבחנים קפדניים. מוסיקאים כזובין מהטה, אריה ורדי, פנינה זלצמן, שלום רונלי־ריקלים ואחרים, שנתבקשו לנקוב בשמות בעלי־הסיכויים להגיע לצמרת בשנת אלפיים, סירבו בתוקף להתנבא.

"כל שנתיים צץ מישהו. פשוט לא חינוכי ולא הוגן לציין שמות", אומר מהטה, וורדי מסביר: "אמן־מבצע חייב להיות בעל תרכובת כימית של כל־כך הרבה תכונות, שדי בחסרונה של אחת מהן כדי לקלקל את כל השאר".

הצלחות הצעירים הישראליים על בימות העולם נכונות, איפוא, ל־87'. ב־2000, אם עוד נהיה כאן, נהיה חכמים יותר. בינתיים הכל פתוח והרשות נתונה. כך גם לגבי הכנרת שירה רבין והפסנתרן שלומי שם־טוב שבחרנו לתהות על קנקנם יותר מקרוב כנציגי אותו "שפע מרהים של כשרון מוסיקלי בארץ", כדברי זובין מהטה.

מאת חנה ידור

שירה רבין (למטה) ושלומי שם־טוב (בצילום המרכזי): כשרון משתולל, קסם וחיוניות, רגישות ועומק הבעה.

שירה רבין. מדברת עם הכינור

בגיל עשר רצתה שירה רבין לדמות ליצחק פרלמן. בנייגילה חלמו או על סטיב אוסטין מסידרת הטלוויזיה הפופולארית, או. אולי על המורה להתעמלות, אך היא בחרה לה כידידים את יצחק פרלמן, אייזק שטרן, פנחס צוקרמן, הנריק שרינג ויהודי מנוחין. גם לקרייזלר, היידן וויוואלדי הקדישה את מיטב זמנה. ויניאבסקי היה מלווה אותה בדרכה לישון.

שמונה שנים עברו מאז. הילדה החמודה והכשרונית מבית שומר־מצוות גדלה והיתה לנערה מצודדת עם מיזוג נדיר של נחישות ושלווה פנימית, ובטחון עמוק של אדם שיודע מנין הוא בא ולאן הוא הולך. מלותיה נמדדות בקפידה. מבטה מחפש תוך כדי דיבור את המבט של אמה, דבורה, כמבקש אישור או עידוד. הורה צמוד כצל, הדואג לכל עניין, פעוט כגדול, השומר על האיזון הנכון בחייו של ילד פלא, הוא כורח המציאות. ואמה של שירה עשתה, כמתברר, עבודה מצויינת מאז ההתחלה שהוניקה את הילדה אל בימת התזמורת הפילהרמונית הישראלית, כשהסולנית הקטנה בקושי הגיעה לגובהם של נגני התזמורת שישבו על כסאותיהם.

המרחק בין שירה לבין פרלמן התקצר קצת בינתיים, אם כי פרלמן יש לפי שעה רק אחד. שטרן, צוקרמן, שרינג ומנוחין הם כבר לא רק שמות מודפסים על גבי תקליטים. הם קולגות, עם עבר של הופעות משותפות שהחלו בקונצרט בלתי־נשכח ב"שבוע הוברמן" עם הפילהרמונית, ונמשכות עד היום ברחבי העולם.

אל הכינור הגיעה שירה בהשראת אחותה, זהבית, הבוגרת ממנה בשנתיים. שירה הפעוטה הצטרפה אל שיעורי הכינור של זהבית ואחר־כך דיווחה בהתלהבות לגננת: "היום למדתי מה זה מיתר רה". כך גם למדה קרוא וכתוב בגיל ארבע וחצי. פעם שלחה שיר פרי־עטה ל"דבר לילדים", אך השיר הוחזר אליה משום שהעורך סירב להאמין שילדה כתבה אותו. בגיל עשר כבר חשבה ש"דבר לילדים" ילדותי מדי והעדיפה את "מעריב לנוער", שבלי שום קשר זיכה אותה באותו זמן בפרס ראשון בתחרות לכשרונות צעירים. את לימודיה התיכוניים בבית־הספר התיכון הדתי לבנות צייטלין סיימה בגיל 16, לאחר שקפצה מכתה ח' ישר לי"א.

הסיפורים על ילדות עשוקה לא כל־כך תופסים לגביה. חברים, סרטים, ספרים, בריכת־שחייה או מחול אירובי מעולם לא היו מחוץ לתחום, גם אם במקום לצאת לטיול העדיפה לנגן בבית או להשתתף במתנות מוסיקליים לאמנים צעירים. רגש המחוייבות שלה בא מבפנים, כפי שמעיד עליה אביה, דוד, העוסק בעסקי מו"לות. "היא שרותפת את התורים. אנחנו מנסים למתן את הרצונות שלה או, לפחות, לתת לה יד חופשית". הכנר הנריק שרינג, ששירה הופיעה לצידו עם הפילהרמונית בעונה שעברה, הגדיר אותה כ"מנוע אטומי המסוגל לפעול בתנאי לחץ עצומים ובודרגת מחוייבות שהיא נדירה בגילה".

מגיל עשר היא בת־טיפוחים של קרן שרת לאמנים צעירים שליד קרן התרבות אמריקה־ישראל. אייזק שטרן הוא נשיא הקרן. יום אחד מקבלת שירה, אז תלמידה בכתה ה', טלפון מן הקרן: "בואי לנגן בהיכל התרבות לפני שטרן". שירה מתייצבת בהיכל ומוצאת שם גם את המנצחים זובין מהטה ולוקאס פוס, את הפסנתרן אריה ורדי ואת מורת הכנרים הנודעת אילונה פהר.

"הם ציפו לראות נערה בוגרת, והנה הופיעה לפניהם ילדונת [...]כינור 'שלושה רבעים'", סיפרה אז האם. כשסיימה את נגינתה [...] שירה לנשיקה מפיו של שטרן ולהזמנה לשוב כעבור שנה. "[...] השמן הזה", תהתה הקטנה אחר־כך, בלי שידעה עד [...] תהיה חסותו על הקריירה שלה ככנרת.

[...] ימים אחדים נעתר זובין מהטה לבקשתנו להגדיר את [...] של שירה: "היא ניחנה בעומק הבעה בלתי־רגיל. מה [...] אותה שנה מאחרים הוא בגרות ההבעה בגיל כה צעיר. [...] חושנית מאוד. היא מדברת עם הכינור, מסוגלת לצחוק, [...] לרדת לעומקו של יאוש. רק מעטים מסוגלים לכך [...]".

[ב]גיל 16 כבר טעמה מלוא חופנן את טעם החיים שבחרה [...], בלי אשליות, בלי להסתנוור, עם הרבה פכחון וחכמה. [...] מתחרות מסויימת בעבר לימד אותה יותר מהצלחות רבות. [...] למרה להיות קודם־כל המבקרת של עצמה, חריפה [...]. היום היא צוחקת למראה ציטוט מדבריה בגיל [...] כי היא לא מתרגשת בעת הופעה לפני קהל, משום ש"רובם [...] לא מבינים". לזכות הקהל אפשר לומר כי מאז עלה [...] בדרגה, ולזכות שירה – שעם הגיל באה גם הענווה.

היום היא בניו־יורק לאחר הופעות בגרמניה, לוס־אנג'לס [...] אספן בקולורדו. קרן שרת סייעה לה לצאת ולהרחיב [...]. אייזק שטרן היה בעד צאתה למרכז מוסיקלי גדול, אם כי [...] נמנע במתכוון מלעורר בה ציפיות. אמה של שירה מרצינה [...] אומרת: "אנשים לא יודעים איזה הימור זה כשלוקחים ילד [...], מעמידים אותו על במה ומתחילים לפתח ציפיות. הדרך [...] קשה, ומורכבת מיום ועוד יום ומההתמודדות של אדם עם [...]. אנחנו מכירים ילדים שהתחילו עם שירה ונשרו בדרך, על [...] התגשמות הציפיות".

שירה ממשיכה. מגיל עשר היא מייצגת את ישראל בעולם, [...] למוסרות שנים בארץ ומחוצה לה לאסוף תרומות, סוחטת [...] התרגשות מעיני רבים, הקימה לה קהל מעריצים גם בקרב [...] ובני־נוער ועוד ידה נטויה. הקונצרט של אתמול לא היה [...] היא תנסה להיות טובה יותר.

שלומי שם־טוב. כוח, רגישות, כאריזמה

"[ז]ה נאון מוסיקלי", פסק המלחין חיים אלכסנדר שעה שהאזין [...] לקלטת שהכילה את "לאליוה" של בטהובן מנוגנת בשתי [...] ועוד כמה אילתורים מדהימים. "אם כך מנגן ילד בן [...], הרי הוא גאון". הוריו של שלומי שם־טוב חשדו שתופעה מוסיקלית יוצאת־דופן מתפתחת בביתם הצנוע בבת־ים, וביקשו את חוות דעתו של מוסיקאי עתיר־נסיון. "מכונית גלידה שעברה [...] השמיעה משפט אחד מתוך יצירה של שופן הציתה את [...] של שלומי כבר בגיל שלוש", נזכר אביו. "וכך, עם אצבע אחת כמה, היה רץ אל החלון, מקשיב לצליל הממוכן ומנסה לחקות את המנגינה על הפסנתר של אחותו הגדולה. "כעבור [...] כבר ניגן את המנגינה כולה בלי שגיאות".

לפני שנתיים היה שלומי שם־טוב לשיחת היום בארץ לאחר

(המשך בעמוד 60)

הלביא שימריא

ההתמקרות שלנו בצעירים מאוד. הם עדיין לא הבטיחו ועדיין לא הכזיבו. להקת הנח"ל, למשל, מחדשת ימיה כחממה לכוכבי העתיד.

מאת תלמה אדמון

ראובן לביא, 21. הרבה בטחון עצמי בלי להשתחץ, הרבה חששות בלי לפחד.

מרעיבי המירקחת הבימית שאחרים קוראים לה הצלחה, מסתוריים הרבה יותר מנוסחת "קשה קולה". לך תחוה את כוכבי שנת אלפיים. בהנחה שאין זה שטר ערבות, ושכולם יהיו בריאים, והכשרון לא יתאדה לטובת איזו אהבה ניכובת בקמצ'טקה, אפשר לשער, שריטה ורמי עדיין יהיו כאן, ובמקום בולט. צדי צרפתי צופה, מתוך שעשוע של מהמר, שרמי קליינשטיין יתפתח כיוצר, וריטה תעבור משברים שיבנו אותה.

יש לשער שגם אחוד בנאי יהיה כאן. ומר־יוצר בעל יחוד ואישיות שאינם צמודים לגיל. בנאי, לא יובל ולא מאיר, ימלא היטב את המשבצת של שלום חנוך. ואולי תהיה שם במקום או לצד ירדנה ארזי – לימור שפירא מפסטיוואל ערד.

אחוד מנור מוכן להמר על כל חברי להקת הנח"ל הנוכחית. בלהקה יש שלושה כשרונות מרכזיים: יואב צפיר, הבדרן טוביה, איילה אשרוב, הבת־של דליה ומישה, וראובן לביא. מלהקת המפח"ש מנבאים טובות לשרון כהן.

ההתמקדות בצעירים מאוד נובעת מעודף זהירות. כל ההפתעות שמורות. לא הבטיחו ולא הכזיבו. יואב צפיר עשוי להיות קומיקן גדול, או זמר. איילה אשרוב היא זמרת מגישה מעולה. צדי צרפתי בטוח שהגעליים של רביץ לא יהיו גדולות ממידתה. ראובן לביא כבר חתום לתפקיד מרכזי בתחומר "סלח שבתי", יחד עם רסנה דקל בוגרת להקת הנח"ל.

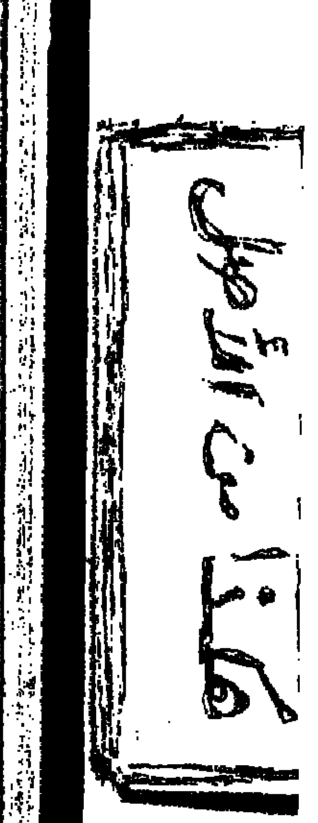
אבל עד שנת אלפיים יש עוד 13 שנים. מאד יתכן שהכוכב האמיתי רק התחיל עכשיו את לימודיו בחטיבת הביניים אי־שם בארץ, ואפילו הוא לא יודע שזה הוא.

ראובן לביא. רוצה להיות רופא, מוכרח להיות זמר ושחקן

על מסך הטלוויזיה הוא נראה כענק גרום. לפי העובדות יש בלהקת הנח"ל שניים גבוהים ממנו בסנטימטרים רבים, אבל כמה נתונים בהופעה של ראובן לביא – או הדריר שבוה קם מצטרפים זה לזה – מושכים אליו את העיניים. משהו בזוויות החדות של לחייו ואפו, והמתח שבין הגבות המתרוממות לזוויות המושפלות של עיני הליצן העצוב שלו. החיוך האירוני הדק בזוויות שפתיו, המהילה הנכונה של נקיון חלבי ומבע בוגר. ללביא יש פנים שמבטיחים מורכבות מעניינת.

עדיין ניקוות בו גומות של ילדותיות תמימה, איזו ראיה מאמינה מופנית לעתיד, אבל יש לו כיסוי דק נוסף. משהו חכם יותר, מבין פרישה רחבה יותר של מה שקרוי עולם הבמה, או תפקידו ותפקודו של עולם הבמה בחייו של אדם. לביא, נער בן 21, מטר שמונים על ששים ושמונה ק"ג, עתיד להשתחרר מבוחות להקת הנח"ל בינואר הקרוב, מכיל הרבה שאיפות בצד ספקות

(המשך בעמוד 60)

אבשל 2000
אופנה

אילנה כרמלי: "הסיפור של אופנת העדר יגמר".

טל לנדמן: התמקדות בגוף.

נעה ברלב: "המחזוריות תימשך".

סוף תקופת העדר

האופנה הולכת גם קדימה וגם לאחור. הכל צפוי ותמיד יש הפתעות. בכל עונה צצים כוכבים חדשים. קשה מאוד לנקוב בשמות מעצבי העתיד, אך המכנה המשותף לשלושה שבחרנו מתוך כמה עשרות הוא שחשוב להם גם המסר שמאחורי הבגדים.

מאת יהודית חנוך

באופנה הכל צפוי, ותמיד יש הפתעות. מי שמע על כריסטיאן לאקרוא לפני שלוש שנים? אז הוא היה מעצב אופנה אחד מרבים אצל ז'אן פאטו, בית אופנה מליגה ב'. היום הוא הכוכב המבריק של האופנה הצרפתית, מי שאמור להוביל בשנים הקרובות. כל זה, כמובן, בערבון מוגבל, אלא אם כן יצוץ כוכב חדש, מוכשר ונועז יותר.

אולי לכן לא היה אף אחד מהאנשים המובילים באופנה הישראלית מוכן לנקוב היום בשמות כוכבי העתיד. יותר קל ופחות מחייב לנחש כיוונ"אופנה מאשר מי יעשה אותם. לא רק גדעון אוברזון, גדי מליץ ועודד פרוביזור נמנעו מלנקוב בשמות. גם איילה רז, ראש המגמה לעיצוב אופנה במכללת "שנקר" היססה להצביע על מועמדים.

השלושה שבחרנו – אילנה כרמלי, נעה ברלב וטל לנדמן – מייצגים את הדור הבא של מעצבי האופנה הישראלים. כמו כולם גם הם רוצים שהבגדים שהם עושים יימכרו טוב. ההצלחה הכספית היא חלק מההצלחה האישית. אבל לא רק זה. המכנה המשותף שלהם הוא שחשוב להם גם המסר שמאחורי הבגדים. יש בהם התלהבות של אנשים שרואים בעבודתם הרבה יותר מאריגים ותפרים. לא בטוח שהם יהיו הכוכבים של שנת 2001, אבל יש להם סיכוי טוב להיות במקום טוב באמצע, לקבוע מה נלבש בעוד עשור וחצי.

לשלושתם הצגנו את השאלה לאן הלך האופנה בשנים הבאות – וכצפוי, כל אחד רואה את העתיד קצת אחרת, אבל יש קווים משותפים, כמו באופנה העכשווית. שוב, התחזיות הן בערבון מוגבל, כי אופנה נקבעת לא רק על ידי האנשים שעושים אותה. מה שיקרה בעולם ישפיע על מה שנלבש בעשורים הבאים: גיאות ושפל כלכליים, מלחמות, שינויים חברתיים ומדעיים, מפיתוח מחשבים ועד למציאת תרופה לאיידס.

אילנה כרמלי. להבליט המיוחד

בת 32, בוגרת "שנקר", מעצבת ב"ראש אינריאני":

"בעולם המטורף שלנו קשה לקבוע תחזיות. גם אסטרולוגים טועים. מלחמה או פיצוץ גרעיני יכולים לשנות הכל. אבל אם לא יהיו כאלה, הרי ב־7־6 השנים הקרובות נראה בגדים נשיים ורכים. זה אחרי שייגמר הבלגן העכשווי של 'הכל הולך'. אח"כ יהיה מהפך: בחורה לבגדים חדים וקרים, אפילו כאלה שמעוותים את צורת הגוף, מחומרים חדשים, פלסטיק ומתכת.

"אם פיתוח המחשבים יעביר יותר אנשים לעבודה בבית – גם זה ישפיע. יפתח כיוון חדש לבגדים נוחים שאפשר ללבוש בבית, אבל גם יעשה מכל יציאה הזדמנות להתבלט בבגדים מיוחדים, אישיים. הסיפור של אופנת העדר – כשכולם הולכים לפי אותו קו, קצר, ארוך, צר או רחב – ייגמר. אנשים יחפשו להבליט את המיוחד שבהם, אולי כמרד נגד עולם ממוחשב וטכנולוגי מדי".

נעה ברלב. ריאקציה – נוסטאלגיה

בת 28, ילידת אביחיל, בוגרת "שנקר", שנתיים בתעשייה:

"השנים הבאות באופנה תהיינה לא רק שנים של שינויים בקו הבגדים עם מכפלת עולה ויורדת. כל מה שקורה בעולם ישפיע. למשל, יש לי הרגשה שמגיפת האיידס הוא רק תחילת הדרך, ואם יצוצו נגיפים נוספים – תצטרך אולי האופנה לשנות כיוון: אולי בגדים לשימוש חד־פעמי, ואולי אפילו יכסו את הראש בבועה שקופה... גם שינויים אקלוגיים ואקלימיים עלולים ליצור צורך בפיתוח חומרים חדשים, דקים אך מחממים, ובגדים ממוזגי־אוויר. נעים לחשוב שכל זה לא יקרה, אבל גם אם לא – האופנה תשנה כיוון. הטכנולוגיה תמציא חומרים חדשים, אולי כאלה שיסננו את הקרינה המזיקה של השמש. מצד שני, תנו לבן־אדם את כל השיכלולים, אבל מה עם הרוח? לכן, עם כל התחכום, יהיו געגועים לעבר. אופנה היא או ריאקציה – או נוסטלגיה. המחזוריות תימשך".

טל לנדמן. המודעות לגוף

בן 25, תלמיד השנה הרביעית ב"שנקר":

"המודעות הרבה יותר של אנשים לגופם שהתחזקה בעשור האחרון תלך ותגבר. העיסוק בספורט ישפר את הצד האסתטי וימקד את תשומת־הלב בגוף נטו. המעצבים יפשטו את הבגד עד שהוא ייראה כמעט כמו עור שני, ומעליו יוסיפו חלקים אחרים: אפודה גדולה, צעיף רך. האופנה תתמקד בצבעים, בחומרים ובאביזרים. ברור שלא כולם יירצו ללבוש בגדים שמדגישים כל־כך את הגוף, אבל כמו שבכל עשור יש צללית אחת בולטת – זו תהיה הצללית הקיצונית של העשור הבא. יהיו גם בגדים שיושפעו מכך שבזכות התפתחויות טכנולוגיות ורובוטיות לאנשים יהיה יותר זמן פנוי שיאפשר להם להתייחס יותר לעצמם. מצד שני יש גם סיכוי שכדי 'לכפר' על המודרניזציה והמיכון, תפרח הרומנטיקה, וגם זה ישפיע על הבגדים". □

שני מעצבים, שתי תחזיות אפשריות. התמקדות בגוף של טל לנדמן (מימין) ו"חגגת מקסימלית", "מן אפוקליפטי" של אופנת 2000 לפי נעה ברלב.

אפרים סידון – יומן השנה שלי

סיון

אירמה להדוס לא היתה הצלחה. מי הולך היום לראות זונה אם הוא לא שרת הבריאות?

תמוז

שבת

כל הנסיונות לחדש את ט"ו באב עולים בתוהו. מילא כרמים. אבל איפה תמצא בתולות?

שעון החורף חוזר קודם זמנו. ש"ס אינה יכולה לעמוד במשהו שהולך קדימה – אפילו אם זו שעה אחת.

(המשך מעמוד 9)
אסירים נמלטים מכלא עזה. אחד מהם כבר ודאי כותב את ספרו "ארוכה הדרך לחרות". פרץ חוזר לממשלה בעקבות הבטחות הליכוד לקבלת חוק מיהו יהודי.

●

רצח נתעב של הילד רמי חבה. הליכוד מונע פרסום דו"ח חמור של מבקר המדינה על הלביא. כבר רואים את השחור בקצה המנהרה. נאפסו שוחרר, בית המשפט העליון קובע: א. נאפסו עונה; ב. חוקרי השב"כ התכחשו לחובתם לומר אמת; ג. גימ"ל היה שם. דו"ח ועדת אבן: כולנו אשמים! רבין ושמיר אשמים יותר ופרס הכי הכי. גם ועדת רוטנשטרייך לא מביאה רעידת אדמה, בקושי לטפטוף מקומי.

שני אמנים יהודים גדולים הולכים לעולמם, דני קיי ורפאל קלצ'קין. מותו של האחרון מהווה מכה לאמנות הבמה העברית ולענף היוגורט.

סיון: מלחמת ש"ין בש"ין

משה קיבל מאלוהים על הר־סיני את התורה.
משה קיבל מאלוהים – וליהושע מסרה.
יהושע לזקנים והם לאנשי כנסת גדולה,
ומשם לתנאים ולגאונים בגולה.
ומשם היא נתגלגלה ונתגלגלה, לא עלינו –
ותראו לידי מי היא הגיעה בימינו.
(המיואש מירושלים)

מטוס ססנה גרמני נוחת בככר האדומה במוסקווה. הצעיר הגרמני הצליח להעיף לא רק את מטוסו, אלא גם את שר ההגנה הסובייטי ומפקד ההגנה האווירית. הורביץ עובר לליכוד, בניו לכונס נכסים.

מתחרשת מלחמת לבנון. יאנוש נגד רפול, רפול נגד יאנוש, בני בגין נגד שרון, שרון נגד האמת. מרגרט ת'אצר מנצחת בבחירות זו הפעם השלישית ברציפות. פרס נפגש עם ת'אצר, אולי כדי ללמוד את השיטה. אנשי קרית־ארבע משתוללים בדהיישה. האלוף מצנע: נעשה מעשה נבלה. בתגובה הוא זוכה לקיתונות בוז וחרפות מצד המתנחלים. לא ברור מי יושב שם כחסרו של מי. שמיר נוסע לאפריקה, אבו־חצירא נוסע לליכוד. צ'יצ'ולינה נבחרת לפרלמנט האיטלקי, היא לא תהסס להתייצב בחזה חשוף מול משמיציה. ולדהיים מתקבל בוותיקאן על־ידי האפיפיור. קשה להיות יהודי, חושב ישו, מזל שהוא לא היה בסביבת ולדהיים בימי מלחמת העולם השניה.

מלחמת ש"ין בש"ין, הרב ש"ך נגד הרב שניאורסון, הרבי מלובביץ'. דרעי מעיף את מילוא ממשרד הפנים. ישמרני אלי מאוהבי, חושב ודאי מילוא, עם אויבי אסתדר כבר לבד.

תמוז: אשתי בעבור ג'ריקן

תמוז הוא חודש מאוד אוהד,
כי כולם מתחילים בו לחו"ל לזוז.
נמל התעופה עמוס, והשיטות מרובות –
ואז גם אני יכול סוף־סוף לשבות.
(טייס אל־על)

שמואל תמיר איננו. שניים אוחזין בטרנספר. גנדי בעד טרנספר של ערבים לירדן, פרץ מתנגד לטרנספר של נקש לצרפת. שתי נשות החודש: שרה דורון בדיון על חוק ההמרה עושה היסטוריה. סמנטה פוקס בפארק – היסטריה. ענין הקדמת הבחירות תלוי עכשיו ברצונה הטוב של התחיה. ליבה לסקרים, והיא בסוף הליכוד. בסיום כמובן מתפשרים. הליכוד מבטיח נקודות חרשות והיא סימני קריאה ישנים. בבית גאן קרבות בין המשטרה והחברה להגנת הטבע, לבין הדרוזים. למתבונן מן הצד נראה שאולי מדובר על אחים לנשק – אבל לא מאותו אבא.

אוליבר נורת' גיבור מקומי. מנאשם על חלקו בפרשת איראן והקונטראס, הוא הופך לחביבה של ארצות הברית. אבי רן, שוערה המוכשר והסימפטי של מכבי חיפה, נהרג על־ידי סירת מרוץ בכנרת. מודעי הצטרף למתנגדי הלביא. ברית המועצות פוקחת עין חשדנית על טילי "יריחו". אנחנו מרגישים כמו גדולים.

●

42 עולים מברית־המועצות הגיעו ללוד בלי הודעה מוקדמת. כנראה שמישהו סיפר להם שפה זה ניו־יורק. הממשלה רבה על שבוע עבודה מקוצר של חמישה ימים. מובארק מבריק לשמיר אל תחמיץ את ההזדמנות לשלום. שמיר מבטיח לא להחמיץ את השלום להזדמנות.

שביתת תחנות דלק תופסת את הנהג הישראלי ללא רזרבות. רבבות מצטופפים בעיניים כלות ליד המשאבות היבשות. קריאות שבר בנוסח "אשתי בעבור ג'ריקן" נשמעות מכל עבר. חלק מן הצועקים הצליחו להחליף.

אב: היה אלוויס?

פעמיים בית המקדש חרב – באב.
פעמיים הגלינו, סבלנו וזה כאב – באב.
ולכן חובה לנהוג עתה במשנה זהירות,
כי כמו בגביעים,
פעם שלישית – זה לצמיתות.
(רואה שחורות)

בחודש אב לפני אלפיים שנה חרב, כזכור, בית המקדש – ובחודש אב השתא חרב הלביא. אפילו שההצבעה היתה רק באלול. ולא שחשיבותם של השניים דומה, אלא שגם עתה משתלבים בענין סממנים של אז. רוצה לומר: שנאת חינם, מלחמת אחים, ליבוי יצרים, דמגוגיה זולה. פעמיים היתה הממשלה אמורה להחליט על גורל הפרויקט ופעמיים נסוגה ברגע האחרון. שרים החליפו עמדות כפי שהם מחליפים גרביים, כלומר אחת לשבוע. מה שהחל כהצבעה עניינית באב, נסתיים ככלוק מפלגתי באלול. להוציא את השר ניסים שלא נסוג מעמדתו.

●

כתור חודש עצוב, אב הוא חודש די שמח. המון זמרים מחו"ל. המון מופעים. השנה עלה סוף סוף מספר האמנים על מספר הצופים. הם היו יכולים למלא בעצמם את פארק הירקון, האמנים. הקאמרי יצא עם "עלובי החיים". הקהל והביקורת השתוללו מהתלהבות. מעולם לא נראו עלובים כל־כך מוצלחים. אירמה להדוס לעומה זה לא היתה הצלחה גדולה. מי הולך היום לראות זונה אם הוא לא שרת הבריאות? גלי חום תקפו אותנו ואת הארצות השכנות. ביוון מתו אנשים כמו זבובים. מאז יהודה המכבי לא זוכרים שם כל־כך הרבה מתים. אצלנו לא מתו מהחום אלא מהמים, של הים. רק הופעת המדוזות הצליחה לעצור את גל הטובעים.

עשר שנים מלאו למותו של אלויס, ודור אשר לא ידע את פרסלי נעץ עיניים בוהות בהוריו שהזילו דמעה לזכר אליל נעוריהם. אבל מה כבר אפשר לדרוש מדור שמשתגע על אדם? כל הנסיונות לחדש את ט"ו באב, שבו היו יוצאות בנות ישראל הבתולות לכרמים, עולים בתוהו. מילא כרמים. אבל איפה תמצא בתולות?

אלול: מהכלים אל הרחוב

המתחיל בתשרי אומרים לו גמור.
ואלול מתאים תישנה לסגור.
שלום לך תשמ"ז, העלמי בעננים,
נפלאה אהבתך לי מאהבת נשים.
(רומנטיקן)

עננים וכדי התעשיה האווירית מלווים את השנה החולפת כמטחי אבנים ועשן צמיגים. לא פרידה הולמת לשנה נינוחה כל־כך. אפילו עיצומי המורים לא המתינו לנו בפתח שנת הלימודים הנוכחית – וואטוטים לא נאלצו לשנן "שלום שביתה א'". מנהיגי הליכוד מנסים לתפוס טרמפ על החלטת הסגירה, כאילו הם לא בעסק. עושה רושם שעובדי התעשיה האווירית, יותר משהם סבורים שיעלה בידם לשנות את ההחלטה, הם פועלים מכוח האינרציה.

שעון החורף חוזר קודם זמנו. ש"ס אינה יכולה לעמוד במשהו שהולך קדימה – אפילו אם זו שעה אחת. צ'רלי ביטון חוזר מפגישה עם ערפאת שכידון שור, זאת אומרת מטר, זאת אומרת אגרת, זאת אומרת הורעה בעליפה; זאת אומרת.

ירושלים החילונית מרימה ראש. פתאום מתברר שקם פה דור שמבקש לראות, רחמנא ליצלן, סרטים בשבת. הציבור החילוני מגיע באלפיו להפגין נוכחות בתוך בתי הקולנוע, וגם להתגין עלייך, מה שמוציא כמובן את החרדים מהכלים אל הרחוב. מי שחוטף בינתיים את האבנים אלה הם השוטרים. בשבילם שבת בירושלים היא שבת המלכה.

●

עוד מעט נשב לשולחן של חג,
עם תפוח מדבש וראש של דג.
ואם הצלחתם להגיע לסוף והבתה,
אז מגיע שתהיה לכם שנה טובה.

אבשל 2000
ספורט

הוא כשרון מלידה. כל מאמן מתפלל שיתמול מולו ויפול לידיו תפוח עסיסי כזה. עכשיו הוא בן 12, טניסאי מחונן או כדורגלן וירטואוז. מנבאים לו שיהיה טניסאי עולמי או כדורגלן בנבחרת. כל מאמן מוכן לאשר את זה, אבל...

האבל הוא ההסתייגות של מומחה ספורט שאינו מתיימר להיות נביא. חיפשנו את כוכבי העתיד, את הסטורטאים של שנת אלפיים, הכל בבחינת שעשוע עיתונאי־ספורטיבי ולא יומרנות עתידנית. אבל...

רעיה יובל, יועצת חינוכית, הפסיכולוגית של מרכזי הטניס בישראל, מסייגת את התפעלותה מטל הראל באומרה: "גיל 12 הוא תחילת ההתבגרות. מבחינה פיזיולוגית אלה ילדים שהתפתחותם הגופנית והמינית רק החלה. אצל חלקם היא מהירה, אצל אחרים – איטית. אם נאמר היום על ילד מסויים שהוא יהיה אלוף, בעצם קבענו עובדה ספיזית ומנטלית הוא יתפתח בצורה אידאלית – וכזה איש הרי לא מוכן להסתכן. ילדים מאוד מוכשרים נשרו, וילדים שהיו מאחור – התפתחו, רכשו בטחון עצמי וזינקו קדימה. יש סכנה בעצם הקביעה גם לגבי טל וגם לגבי טניסאים צעירים אחרים. הילד שהצבענו עליו עלול להינזק: עודף בטחון עצמי עלול לפגום במוטיבציה שלו ובהתייחסותו לאחרים. מצד שני זה גם עלול להכניס אותו ללחץ תמידי כיון שהוא ייאלץ להצדיק את הציפיות שתולים בו".

מאת יצחק בן־חורין

בעיטת פתיחה, חבטת פתיחה

המומחים אומרים: זהירות! בספורט לעולם אין לדעת. ילדים מאוד מוכשרים נשרו, וילדים שהיו מאחור – זינקו קדימה. על־אף זאת החלטנו להתמקד בשניים, בשני תחומים. טניס וכדורגל. נדמה שבמקרים הללו אין מדובר בהימור.

טל הראל, טניס. שליטה מושלמת

יום אחד בשנת אלפיים ידממו הכבישים ומיליוני אזרחי ישראל יהיו רתוקים למקלטי הטלוויזיה, צופים באיזה שוודי, אמריקני, או אוסטרלי עולה לכר הדשא המלוקק של וימבלדון למשחק הגמר של הטורניר החשוב ביותר בעולם הטניס, מולו יתייצב, לראשונה בתולדות הגרנד־סלאם, טניסאי מישראל.

יתכן שזה יקרה שנה קודם, אולי שנתיים אחרי־כן. אחרי עשר שנות פעילות אינטנסיביות ושמונים אלף ילדים שעברו דרך המסננת של מרכזי הטניס ברמת־השרון, ירושלים, יפו, חיפה, קרית־שמונה, ערד ואשקלון, מכמני קיץ לילדים בשיטה הסינית ופעילות בבתי־ספר לאיתור כשרונות – זה חייב להצליח.

לפני כמה ימים ראיתי ילד בן 12 רזה, שחרחר, יורד מאחר ממגרשי הטניס של רמת־השרון לאחר שעשה ליריב מבוגר ממנו בשלוש שנים היכרות יסודית עם פינות המגרש בהציגו מיגוון חבטות מושלם. "איך קוראים לך, ילד", התעניינו שתי טניסאיות בוגרות. "קוראים לי טל".

מומחים מעריכים שבעוד כמה שנים הוא כבר לא יצטרך להשיב על השאלה הזו. טל הראל יהיה מפורסם. מי שיצליח להתקרב אליו, כמו שתי הנשים הסקרניות ממרכז הטניס, יעשה זאת עם נייר ועט מושטים ומרפקים דוחפים, בתקווה לקבל חתימה. טיסות טרנס־אטלנטיות תכופות, לינה בבתי־מלון מהודרים, מכוניות יקרות, טורנירים נושאי פרסים של מאות־אלפי דולרים. זה יכול לקרות לו. אם צריך להצביע היום על המועמד – המומחים עושים זאת עם כל ההסתייגויות והחששות שעוד יפורטו – הם מצביעים ללא היסוס על טל הראל.

טל הוא הבחירה של ירון בזק, המאמן הראשי במרכז הטניס ברמת־השרון, ושל פרג'יו ליבוביץ', פרשן הטניס של "מעריב". גם מומחים אחרים שותפים לדעה, לרבות מומחים אירופים שצפו בו בכמה טורנירים בגרמניה.

טל הוא תושב הקטמונים בירושלים. רקע חברתי קשה, הורים גרושים. יוסף (ג'וג'ו) ליזמי, מאמן הטניס בקטמונים, ראה אותו לפני חמש שנים חובט בכדור אל הקיר, והחליט להתלבש עליו. מאז נהפך למאמנו, כמעט לאביו. חלומו: להביא את טל הראל לצמרת הטניס העולמית.

מספר טל: "לפני חמש שנים פתחו את מרכז הטניס בקטמון. באתי לשחק, סתם על הקיר. ג'וג'ו ראה אותי ואמר שיש לי כשרון ואני יכול להצליח. הוא התחיל לאמן אותי חוק, יום־יום".

ג'וג'ו: "ראיתי שבילד הזה יש משהו, והתחלתי לעבוד איתו, בהרבה סבלנות. נתתי לו שיעורים פרטיים. מהר מאוד ראיתי שכדאי להמשיך להשקיע בו. ולהשקיע זו לא סתם מלה: להשקיע זה לבוא בחורף למגרש ולייבש את השלוליות כדי שהוא לא יבזבז ימי אימונים; לרוץ איתו קילומטרים כדי לשפר את הבושר הגופני שלו; לממן לו מורה פרטי ולחשוב כל לילה מה צריך לעשות איתו מחר, מה צריך לשפר בטכניקה, בפסיכולוגיה. כל הזמן אני חוזר ואומר לו שהוא הולך להיות אלוף".

טל לומד עתה בכיתה ז' בגבעת גונן בירושלים. הוא תלמיד טוב, אבל חייו סובבים סביב הטניס. ג'וג'ו מכתיב לו אורח חיים ספורטיבי קפדני. את הטלוויזיה הוציאו מהבית כדי שהילד לא יתמכר לה. רוכשים בעבורו ספרים.

טל אינו מתמרד. כמעט אינו מכלה. הקיץ לא היתה לו חופשה של ממש. בחודש אוגוסט השתתף בלא פחות מעשרה טורנירים מפרכים במקומות שונים בגרמניה. במקומות אליהם נסע התרכזו טובי הכשרונות של אירופה. בברוט בחרו בו המומחים כשחקן הטכני ביותר מבין 128 המשתתפים בזכות שליטתו המושלמת בכל סוגי החבטות. בתחרות בברלינגן הגיע לגמר, ובבוסטל – זכה בטורניר. כבר שלוש שנים הוא מנצח ומנצח, כמו מכונת טניס משומנת. עכשיו עבר בהצלחה את המיפגש הראשון עם טניסאים אירופים בני גילו.

ראה אותו גינתר בוש, המאמן שגילה ועשה את בוריס בקר, והתלהב. "אתה תהיה כמו מנסרורף", ניסה המאמן המערב־גרמני להחמיא לטניסאי הצעיר.

טל לא כל־כך התרגש. החלום שלו מרחיק לכת הרבה יותר. בני ה־12 ממרכז הטניס חולמים על הצמרת העולמית. החלומות שלהם אינם מפריעים לשלו. בינתיים, הוא הטוב ביותר. שמות כמו וילנדר, בקר, לנדל לא מפחידים אותו. הוא חושב שיוכל להיות כמותם. הוא מדבר ללא התרברבות, ברצינות, נאיביות של ילד שבטוח בעצמו ואינו יודע כמה כשרונות דומים לשלו הכזיבו. נשברו. ג'וג'ו, המאמן שלו, מביע את חששו במשפט אחד: "אנחנו פוחדים מהחשיפה המוקדמת".

חשיפה מוקדמת מדי אכן עלולה להזיק, וגם רעיה יובל, יועצת חינוכית, הפסיכולוגית של מרכזי הטניס בישראל, הביעה את הסתייגותה (ראה פתיחה). אולם לאחר ההקדמה הזהירה היא קובעת:

[...] לגבי גילו – טל יוצא־דופן, גם מבחינה מנטלית. יש לו בטחון עצמי רב, הוא עומד בלחצים המופעלים עליו [...] שלו ספורטיביות. הוא מתנהג כמו אדם מבוגר. יש לו [...] של ילד שהוא מוציא מחוץ למגרש, אבל התנהגותו [...] – בוגרת. ההתפתחות הגופנית שלו טרם התחילה. [...] פיסית מואצת עלולה לגרום לירידה זמנית בהישגים. [...] התנועה הנובעת מצמיחה מואצת. בתקופה זו יש ירידה [...] ואם הילד לא מוכן לזה והסביבה לא מספיק תומכת – [...] קל להישבר".

טל יודע שהתקדמותו תהיה עקב בצד אגודל, ומוכן לזה. [...] טוב. בבית הוא אינו אוהב שמדברים אתו על טניס. [...] הוא נכנס כמו טניסאי בוגר, בטוח בעצמו, פטור [...] המשתקת אחרים ופוגעת בביצועים שלהם. הוא [...] מצוייד בשלושה מחבטים, וכמו מהפנט את עצמו – מתעלם [...] ומתרכז בנעשה במגרש. לא משליך מחבט לקרקע, לא [...], ג'נטלמן. כבר שלוש שנים הוא מוכתר כאלוף ישראל [...]. עכשיו הוא אלוף ישראל עד גיל 12.

[...] אותו מול כמה יריבים, חלקם כבר גדולים, בנויים [...] של עדיין קטן, אבל החבטות המשוכללות והמתוחכמות [...] את ההבדל. הנבואה – אתם יודעים למי ניתנה. ובכל [...] את השם. טל הראל.

עידן שום, כדורגל. נולד לזה

[...] ספק שעידן שום יהיה שחקן קישור של נבחרת ישראל גם [...] שנת אלפיים. שום? איזה שום? לא יצחק שום, הקשר שהיה [...] להישגים הגדולים ביותר של הכדורגל הישראלי [...] ואליפות העולם במכסיקו לפני כעשרים שנה. [...] בנו, עידן שום. רק בן 11 וחצי וכבר צופים לו עתיד של [...] מזהיר.

[...] רז, מאמן נבחרת הנערים של ישראל, אומר עליו: "הוא [...] מעל כולם. שחקן חכם, קשר שנותן הרבה גולים. אם אני [...] להצביע על מישהו שיבלוט בעתיד בכדורגל הישראלי, הרי [...] כל החשש להתברות ועם כל ההסתייגויות, אני מהמר עליו. [...] יהיה שחקן".

[...], מאמן נבחרת הנוער של ישראל: "אי־אפשר ללמד [...] להיות שחקן. אפשר לשפר, ללטש. או שנולדים עם זה – או [...] עידן נולד שחקן גדול. כמו שזה נראה היום, אם לא יהיו [...], הוא יהיה אחד מהטובים בארץ, שחקן נבחרת".

[...] יצחק שום, כיום מאמן בית"ר תל־אביב מצמרת הליגה [...]: "עידן הוא כשרון בקנה־מידה רציני לגילו. הוא גדל [...] של כדורגל. כדורגל מעל כל דבר אחר. מדברים כדורגל, [...] כדורגל ונהנים מהמשחק, אבל מנסים לתת לילד גם [...] אחרים. הוא תלמיד מצטיין".

טל הראל, טניס (מימין) ועידן שום, כדורגל (בצילום התחתון, עם אבא יצחק שום).

יצחק שום פרש מהכדורגל בשנת 1983 אחרי 18 שנה. 500 משחקי ליגה, אליפות אחת ושני גביעי המדינה במדי הפועל כפר־סבא, 78 משחקים בין־ארציים. בשלהי הקריירה שלו היה "קפטן" הנבחרת. עידן ראה את אבא משחק ולמד ממנו. במישחק הפרידה מיצחק שום הלך עידן על כר הדשא והניף כרזה – "תורה לך כפר־סבא". עכשיו עידן בעצמו שם, מפגין את כישוריו המיוחדים. לפני שנה כבש 17 שערים במדי קבוצת הילדים של הפועל כ"ס, והשנה יחושו את נחת רגלו השמאלית קבוצות הנערים באיזור המרכז.

"אם הוא יהיה 'כלי' (רציני – כז'רגון של הכדורגלנים – יב"ח), הוא יגיע לקבוצה הבוגרת בעוד ארבע שנים, מקסימום חמש. אם יבחר במקצוע הכדורגל, אני רוצה שיהיה יותר טוב ממני, או לפחות שיגיע להישגים שלי", אומר אבא־שום. עידן תולה באביו מבט מעריץ. בניגוד לילדים אחרים, לו יש בבית כוכב פרטי.

כשכפר־סבא זכתה באליפות המדינה השליכו השחקנים את חולצותיהם לעבר קהל האוהדים. שום העביר את החולצה לבנו. יצחק שום: "אתה לא מגדל ילד להיות כדורגלן, אבל בבית שלי חיים ונושמים כדורגל. אם לילד יש כשרון, הוא לא יכול לפספס. כשעידן היה קטן בחנתי אותו על הדשא וראיתי שהוא עושה דברים מיוחדים. מעתיק טוב מה שאני עשיתי כשחקן. שמירה על הכדור, הובלה, מסירה מדוייקת, קריאת משחק, מהירות, כניסה חזקה. בגיל שבע שלחתי אותו לבית־הספר לכדורגל של הפועל כפר־סבא. קשה לי לתת לו מחמאות, אבל על המגרש הוא מנהיג. חלק מהתכונות שלי עברו אליו בירושה".

עידן שום הוא קשר תוקף. מסוגל לפרוץ דרך הגנה, לעבור שנים־שלושה שחקנים ולהבקיע. מחוץ למגרש הוא ביישן גדול, ילד־טוב־כפר־סבא. אבל על כר הדשא – חוצפן גדול. בועט, מתקל, נוזף בחבריו, מקלל.

הוא תלמיד כתה ו' בבית הספר ע"ש בן־גוריון בכפר־סבא. "אני תלמיד בסדר", מציין עידן, "אבל בשבילי המשחק בשבת זה הדבר הכי חשוב בחיים. כל השבוע אני חי כדורגל. חוזר מבית־הספר ומכין שיעורים ומיד למגרש. שלוש שעות בכל יום. שלוש פעמים בשבוע אימונים עם הקבוצה, ובשאר הימים – עם החברים בשכונה".

כשישבנו בבית משפחת שום הטלפון לא הפסיק לצלצל. כתבי ספורט מבקשים לראיין את יצחק שום, מאמן בית"ר תל־אביב שהובילה את הטבלה לאחר שני נצחונות.

יצחק: "עידן רואה כמה זה יכול להיות טוב. הפרסום והצד הכלכלי".

עידן: "אני רוצה להיות שחקן טוב. כולם חולמים להיות בנבחרת. גם אני. אני זוכר את אבא בתור שחקן, ורוצה להיות כמוהו".

האחות עדי אומרת ש"אצלו זה לא חלום, זו מחלה".

עד עכשיו הכל בא לו די בקלות. נולד עם כשרון טבעי, בבית של כוכב כדורגל. צופים לו עתיד מזהיר, אבל מעבר לכשרון ולתנאים – זו גם שאלה של אופי. יצחק שום אומר: "זוהי דרך זרועת מוקשים. פציעות, בעיות חברתיות בקבוצה, בעיות של גידול. אם עידן יעבור את זה בשלום – הוא יהיה שחקן מצויין".□

טל. עכשיו הוא אלוף ישראל בטניס עד גיל 12. מצוייד בשלושה מחבטים, וכמו מהפנט את עצמו – מתעלם מסביבתו ומתרכז בנעשה במגרש. לא משליך מחבט לקרקע, לא מקלל, ג'נטלמן.

עידן. קשר תוקף. מסוגל לפרוץ דרך שנים־שלושה שחקנים ולהבקיע. מחוץ למגרש ביישן גדול, ילד־טוב־כפר־סבא. על כר הדשא – חוצפן גדול. בועט, מתקל, נוזף בחבריו, מקלל.

ד"ר אלכס בטלר: "כבר עכשיו יש בארץ יותר מדי רופאים".

של רופא איזורי, משפחתי, שיהיה בקשר הדוק יותר עם בית־החולים.

"באופן כללי, ברור שתהיה התקדמות ויהיו פיתוחים חדשים ברפואה, אבל בגלל המחיר הם לא יהיו אפשריים לכל אוכלוסיית העולם. אני מניח שימצאו תרופה לאיידס, שיהיה פתרון לחלק מסוגי הסרטן שאין להם טיפול כיום או שהטיפול בהם אינו מוצלח, אבל יהיו בעיות אחרות – כי כשפותרים בעיה אחת, מתגלה אחרת. 13 שנה ברפואה זה טווח די ניכר, תצוצנה בעיות חדשות, ואין גם ספק שתיפתרנה הרבה תעלומות. זה מעודד, כי אם החברה תהיה מספיק נכונה לספוג את הדברים, הנזק יהיה הרבה יותר קטן מהתועלת.

"והמחקר שלנו, על תזונה קלינית, יהיה – אני מקווה – עדו נרבך בבניין שיביא להתקדמות במובן של פיתוח תרופה, הכנת מחלה. אמנם, כשמגלים לבסוף תרופה היא אינה נקראת על־שם כל אחד שעסק בפיתוחה, אבל אני לא חושב שזה כל־כך חשוב. כל אחד המעורב במחקר תורם לפתרון".

ד"ר אלכס בטלר עניינים שבלב

איך אני רואה את עצמי בעוד 13 שנה, בשנת אלפיים? אני מקווה שבכלל עוד אראה את עצמי", אומר הקרדיולוג ד"ר אלכס בטלר, "אני בגיל המסוכן".

הוא יודע. נוסף לעובדה שהוא רופא בכיר במכון הלב, מרצה בכיר באוניברסיטת תל־אביב וחוקר שימוש בלייזרים בטכניקות צינתור, נראה שהוא מקפיד למלא חלק לא קטן מתוך רשימת הכללים המעשיים לאיך לקבל התקף לב המתנוססת אחר כבוד על הקיר בחדרו. "אבל אני לא מעשן ולא וורקוהוליק של ממש", הוא מחייך. רק מקדיש לעבודה "שעות רבות, יוצא מהבית מוקדם וחוזר מאוחר".

עניינים שבלב. תחום רפואי של ויקוקי ריינור, אסוציאציות מידיות של השתלות לב, של נגיעה ממשית במושג הצלת חיים, של טכניקות כמו שאולות ממדע בדיוני ורופאים בעלי הילה של כמעט־מלאכים. מתברר שגירוי הדמיון של התחום הזה אינו נחלתם הבלעדית של מי שנמצאים מחוצה לו. גם בקרב לומדי הרפואה, קרדיולוגיה (וכמובן גם ניתוחי לב) הוא תחום "מפוצץ", "כי זה מעניין טווח עצום של אנשים, זה נושא קשה שיש בו תחרות גדולה", מסביר ד"ר בטלר.

אלכס בטלר אמנם תמיד רצה להיות רופא, והאגדות המשפחתיות יודעות לספר שהרצון הזה קדום אפילו יותר מזכרונו האישי בעניין, אבל לא תמיד חשב להיות קרדיולוג. בראשית דרכו בבית־הספר לרפואה בירושלים "רציתי להיות כירורג, כמו כולם". המסלול לביה"ס לרפואה היה ישיר ומהיר. יליד ישראל שגדל בגבעתיים – "אני זוכר שאחת המתנות הראשונות שקיבלתי היתה מיקרוסקופ" – לימודים עם דגש על ביולוגיה, הצטרפות לעתודה האקדמאית כסטודנט לרפואה. "השיקול המנחה היה ששירות צבאי במקצוע יכול להיות מעניין. אפשר לומר ששירתתי ביחידות טובות, בין היתר גם בסיירת מובחרת, והשירות היה מעניין ועד כמה שאפשר להגדיר זאת כך – מהנה".

לקרדיולוגיה הגיע במקרה. בשנה הרביעית בבית־הספר לרפואה פנה אליו ואל סטודנט נוסף (שגם הוא היום קרדיולוג) פרופ' שלמה רוגל, קרדיולוג מבית־החולים הדסה, והציע להם עבודה כלבורנטים במעבדת חקר הלב שלו בהדסה.

"ככה התחיל הרומן עם הקרדיולוגיה. זה תחום יוצא מן הכלל שיש בו כל מה שמחפשים: רפואה פנימית, קצת כירורגיה, בפרוצדורות פולשניות כמו צינתור; ישנו הלב שהוא איבר יוצא מן הכלל, שיש בו דינמיקה, פעילות, מערכות הולכה חשמלית – קצת אלקטרוניקה ופיזיקה – המון אספקטים. זה מושך מאוד, ומכאן ההמשך היה לגבי ברור".

למכון בתל־השומר הגיע בגלל קשר קודם שנוצר עם בית־החולים הזה שסיפק עבודה בחופשות לסטודנטים שגם צריכים להתפרנס, ואלכס בטלר ביניהם. נוסף לכך המכון כבר התפרסם כמרכז בעל שם עולמי בתחום, והמשפחה היתה באיזור תל־אביב. ד"ר בטלר בא כמתמחה, ומאז הוא כאן.

היום, בן 41, הוא עומד בראש פרוייקט מעבדת המחקר של המכון: "זה אחד הדברים המרכזיים שאני עוסק בהם עתה – הקמה וארגון, ריכוז המחקר, מהבסיסי ביותר דרך ניסויים בחיות, ניסויים קליניים ואינטראקציות. כשיקום המכון – אנהל אותו. אני צופה שהמכון ימשיך להיות בעל שם בינלאומי. זהו אחד המקומות היחידים בעולם בהם מיפוי לב הוא חלק מהמכון. המכון עומד בראש מחקר ענק של מניעה שניונית אחרי התקף לב, ובנושא של שימוש בלייזר אנחנו במקום טוב על המפה הבינלאומית".

הלייזר הוא תחום המחקר שבו הוא עוסק גם כחוקר. "ניקוי עורקים באנרגיית לייזר בתהליך צינתור, כמו אינסטלטורים", הוא מסביר בחיוך.

עד היכן מסוגלים הוא ועמיתיו להגיע בתחומם?

"השאיפה היא תמיד להצליח למצוא שיטות טובות יותר לאיבחון וטיפול במחלות לב של העורקים הכליליים. לא נקרא לזה פרס נובל, אבל דברים יחודיים שיצאו ממעבדה כוו נראים בעיני בעלי סבירות וסיכוי לגמרי לא רעים". אנדרסטייטמנט. כמו הדיבור השקט, כמו החיוך שלא פולש לגבולות הצחוק.

שנת אלפיים בעיניו קרובה – ורחוקה. "ההתפתחויות הטכנולוגיות באיבחון וטיפול בתחום הלב בעשר־עשרים השנים האחרונות הן חסרות תקדים. צינתור לב כלילי קיים רק 30 שנה; ניתוחי לב ומעקפים קיימים רק קצת יותר מ־20 שנה; שימוש בבלון לפתיחת עורקים כרוטינה קיים כחמש שנים. טיפול מיידי בהתקף־לב – כך שאדם יוצא 'כמו חדש', כמו למשל במקרה של יוסי שריד – קיים רק שנתיים־שלוש. מיפוי לב – לפני עשר שנים, כשהייתי בהשתלמות בארה"ב, רק דיברו על זה. היום זו שיגרה. ההתפתחות אדירה בטכנולוגיות, אמצעי ניתור ותרופות, כך ש־13 שנים, עד שנת אלפיים, זה המון זמן.

"אישית אני רואה עצמי עומד בראש המכון, באינטראקציה עם מחקר פעיל וקליניקה, שאני מאוד אוהב. אני מצנתר ובודק, מעורב במחקר קליני ורואה עצמי גם עוסק בפקטורים אדמיניסטרטיביים. הכל בחלקיות של זמן, כמובן, אבל זה מה שהופך את החיים למעניינים". וחוץ מזה, כבר אמרנו, הוא גם מרצה עתה באוניברסיטה, ואולי גם בכך ימשיך.

ואולי ימשיך גם במה שהוא מכנה "פעילות פוליטית מסויימת" – חברות בנשיאות המועצה המדעית בהסתדרות הרפואית. כרגע הוא מסיים שם תפקיד, אבל אולי עוד ישוב. "זה נותן ראייה יותר רחבה על כל האספקטים של הרפואה בארץ, ואין זה סוד שברפואה יש בעיות. זו מערכת ישנה שעוכרת על קונספציות ישנות. אני מאמין שתהיה תזוזה. זה החל במאבק הרופאים שלא הייתי שלם איתו, נמשך במאבק האחיות שלא הייתי שלם איתו, וכל אחד הוא עוד סדק בחומה".

דבר אחד בטוח: בעוד 13 שנים "אני רואה את עצמי בארץ ישראל, חד משמעית. כשאני בוחן הכל במבט לאחור – טוב לי, מכל הבחינות. ירידה? בשום אופן. היחס שלי למדינה הוא כמו יחס של הורים לילד מפגר: הוא כזה, ובכל זאת לפעמים אוהבים אותו יותר. הדברים רחוקים מלהשביע רצון, לפעמים זה ממש פחד לפתוח עיתון, אבל הפתרון איננו ללכת, אלא להישאר ולהילחם, ולפעמים אפילו מצליחים לכופף קצת את המערכת".

ועד אז הוא כנראה ימשיך למצוא את הזמן לעבור קצת בגינה ולנסות להניא את בנו בן החמש וחצי מהרצון להיות רופא. את הרצון הזה, של הצעיר מבין שלושת ילדיו, הוא רואה "כישלון חינוכי". כבר עכשיו יש, הוא אומר, יותר מדי רופאים.

אורית הראל

ד"ר ישראל מטות: 'תהיה התקדמות ויהיו פיתוחים חדשים ברפואה, אבל בגלל המחיר הם לא יהיו אפשריים לכל אוכלוסיית העולם. אני מניח שימצאו תרופה לאיידס, ושיהיה פתרון לחלק מסוגי הסרטן שאין להם טיפול כיום או שהטיפול בהם אינו מוצלח'.

ד"ר אלכס בטלר: 'מיפוי לב – לפני עשר שנים, כשהייתי בהשתלמות בארה"ב, רק דיברו על זה. היום זו שיגרה. יש התפתחות אדירה בטכנולוגיות, אמצעי ניתור ותרופות, כך ש־13 שנים, עד שנת אלפיים, זה המון זמן'.

מיעוטים

(המשך מעמוד 40)

נג'ד אלחאג' הוא ללא ספק נציג המנהיגות הצעירה והמשכילה הצומחת במיגזור הערבי. כרטיס הביקור: בן 36, נשוי, אב לשלושה ילדים. חי בשפרעם, עם על. את לימודי התיכון סיים בבית־ספר הרוזקי בחיפה. תואר ראשון בסוציולוגיה וספרות עשה באוניברסיטת חיפה. תואר שני בסוציולוגיה – באוניברסיטת ירושלים. את הדוקטורט סיים באוניברסיטת בראון בארה"ב. אלחאג' משמש כיום כיו"ר ועדת המעקב לענייני החינוך הערבי – ועדה מטעם הועד הארצי של הרשויות המקומיות הערביות. הוא גם יו"ר המועצה היהודית־ערבית לשלום באוניברסיטת חיפה, וראש האקדמאים הערבים.

"אני מבחין בין אמונה לבין ראיית מצב המציאות", הוא אומר. "על פי מה שקורה היום אני רואה תמונה ורודה. הקרע בין הקבוצות השונות בחברה הישראלית הולך ומתרחב, והקרעים הללו מעמידים את בעיית האוכלוסייה הערבית במקום שלא שתוקדש לה די תשומת לב.

"מצד אחר מתחיל במיגזור הערבי תהליך מודרניזציה מואץ שמביא להגברת הציפיות של האוכלוסייה. המודרניזציה חשפה אותה לאוכלוסייה היהודית ונתפסת כקבוצת השוואה. כל זה מביא להגדלת הפער בין המצוי לרצוי. וככל שגוברים הפער והציפיות לו, כן גוברים הניכור, האכזבה ורגשות הקיפוח. כיום ישנה מגמה ברורה בין ערביי ישראל לבין המדינה. תקופת ההמתנה והציפיה של הערבים הסתיימה מזמן. הערבים אימצו לעצמם אסטרטגיה של הסתגלות, שילוב, וכשיגיעו לכך – הם רוצים תשובה ברורה מהחברה והמימסד הישראליים. בין היהודים יש היום אנשים שמדברים על טרנספר, ועדיין חיים בתקווה שאפשר יהיה להרחיק את האוכלוסייה הערבית. זו שטות גדולה, הם לא מבינים, מה קורה היום בציבור הערבי. זו טפשות מאין כמוה."

האם עשרה שנה, לדעתך, הם זמן מספיק לשינויים משמעותיים?

"כן. אני מאמין שהשינויים שהתחוללו בקרב האוכלוסייה הערבית הביאו לידי כך שבמשך 4־3 שנים קרו דברים שלא קרו בשני העשורים האחרונים. הדברים מתפתחים במהירות כזו ש־13 שנים כהחלט יכולות להיות זמן מספיק.

ומה אם זה לא יתרחש?

"זה רק יגרור תהליך גובר של ניכור. יותר עויינות למדינה, יותר הקצנה, יותר מתחים שכבר ממילא קיימים. המרירות לא תישאר בגדר רגשות בלבד כפי שהיה בעבר, כי מדובר באיכות אחרת של ציבור ערבי. לדוגמה – יש היום 14 אלף אקדמאים ערבים, וכל שנה בוגרים עוד כ־1200. בשנת 1960 היו רק 350. זו חבית חומר־נפץ. האקדמאי שמסיים את לימודיו רוצה להתקדם בחיים – אבל דרכו חסומה. היום בחור ערבי גומר את לימודיו עם שתי תעודות ביד: תעודת אקדמאי ותעודת מובטל, והכל בגלל תעודת הלידה. זה מצב מסוכן שהחברה תידרש לתת עליו את הדעת.

"הצעירים הערבים לא יהגרו, אבל מצד שני הם גם לא ירצו להמשיך ולעבוד בהדחת כלים במסעדות או כפועלים בתחנות דלק. ערביי ישראל לא ישלימו עם מצב של עם עובד ועם מעביד. ולכן יידרש השינוי – מתן הזדמנויות שוות. לא רק יידרש, אלא יגיע לידי הכרח. כבר היום הערבים יוצאים לרחובות, שובתים שביתות כלליות, וככל שיעבור הזמן ודבר לא ישתנה, המחאה תלך ותחריף וחס וחלילה היא עלולה לגלוש למימדים אלימים יותר.

איך תשפיע הלאומנות הגוברת בחברה הישראלית?

"תופעות הפשיזם בחברה הישראלית היו קיימות כבר בעבר, אבל כיום הן מתחדדות, וגרוע מכל – הן מקבלות לגיטימציה גם מצד המנהיגות הפוליטית. תופעת הכהניזם, למשל, אינה שואבת אך ורק מכהנא האיש – אלא מהאווירה העויינת הכללית. וההוכחה לכך – בסקר של מכון 'דחף' שנערך ב־84' התגלה שהפופולריות של כהנא בקרב בני נוער ירדה, אך פופולריות הדעות שלו – עלתה. זו מחלה שמתפשטת. עכשיו עושים הרבה רעש סביב מחלת האיידס. לדעתי כדאי היה להפנות חלק מהרעש הזה למחלה שיותר מסכנת את החברה הישראלית – הלאומנות הגוברת, חוסר הסובלנות וההקצנה. זו מחלה של המונים ולא רק של יחידים.

"אני מודע לעובדה שהסכסוך היהודי־פלסטיני והנושא הכללי של הסכם שלום עם מדינות ערב משפיע על יחסי יהודים־ערבים במדינת ישראל. חלק מהאוכלוסייה הערבית נתפש כמיעוט עויין, ויש באוכלוסייה היהודית חשש מהציבור הערבי. קיימת תחושה של מדינה במצור או של רוב החושש להיהפך למיעוט. זה מגביר את החרדה והסגירות.

"אבל מצד שני, עד היום לא נעשה כל נסיון ממשי של המימסד לקבוע מדיניות ברורה כלפי האוכלוסייה הערבית. נוסף על כך קיימת חוסר פתיחות בממשלה לגבי תהליך השלום. לכן יש חשיבות רבה לשני האספקטים – שלום כולל, ושיפור זכויות האזרח. אני כערבי ישראלי לא הייתי משהה את ההתקדמות בנושא שוויון הזכויות האזרחיות עד השגת השלום, כי במקרה כזה המצב יכול להתדרדר וקשה יהיה לפתור אותו.

כיצד תיראה המנהיגות הערבית־ישראלית בשנת אלפיים?

"היום האוכלוסייה הערבית מאורגנת סביב הוועד הארצי לרשויות המקומיות הערביות. זה גוף חזק מאוד שאירגן מספר וועדים כמו ועדת החינוך, ועדת המעקב וכדומה. הוועד דוחף בכיוון של אינטגרציה והשתלבות בחברה הישראלית, והיום יותר מאי־פעם יש דחיפה חזקה מאוד בכיוון של ישראליזציה. קבוצה זו באה במקום מנהיגות החמולה המסורתית. המנהיגות החדשה, המשכילה, חשופה למה שקורה בחברה הישראלית, ועל־פי זאת היא קובעת את האסטרטגיה שלה.

מה תהיה נקודת השבירה האישית שלך?

"לא יודע אם תהיה כזו. אולי אם המצב ישאר כמו שהוא היום – הזילזול, האפלייה, ההתעלמות מהמאמצים הכנים של הציבור הערבי להגיע לשוויון זכויות – יגיע גם היאוש. אינני יודע אם אעזוב את האקדמיה והחיים הציבוריים לטובת פוליטיקה מפלגתית. אולי. מי יודע".

מיכל קפרא

אמנות

(המשך מעמוד 45)

'הציור החדש', מורה לפיגורטיבי, בעיקר באיטליה ... לא רציתי שום קשר עם התופעה הזאת. ... לישראל (לארץ) והחלטתי שאני עובר לבד".

... חזר לישראל. בינתיים התחתן ונולד לו ילד. ... קונספטואלי שישב תשע שנים בשוחה וחיכה ... ונגע לאותה תקופה באמנות בה ... בטקסטים שבאו למלא את החלל ...

... התפשטות 'הציור החדש' באירופה, היה שיא ... הקונספטואלי: זה צמח כרדוקציה למופשט. קילוף ... ממשמעויותיו, מעבר למה שעשו ... הקונספטואליזם לא התעסק עם צורות, ... ומושגי כלכד. זו פילוסופיה שלמה של ... למשל, צריכה לייצג רק את עצמה ואין ... משמעות מעבר. הקונספט בא להתמודד עם ... הלינגוויסטיות של השפה. אפשר בקלות ... את המלה 'קוביה' במקום לצייר אותה. וזאת ... אינטלקטואלית. 'הציור החדש' לא רצה יותר ... עם האינטלקט, הוא ניסה לחזור אל ... של האקספרסיוניסטים. אנשים כמוני, ... את האמנות כתהליך של חשיבה אסתטית, ירדו ... אני לא רציתי לשתף פעולה עם משהו ... כך".

צבי גולדשטיין רואה עצמו כאמן אידאולוגי. ... שלו היתה עיקר יצירתו האמנותית ... אמנות מודעת לעצמה, כחלק מורם בספרות ... היום הוא מתקשה לכנות את עצמו בכינויים, ... שהוא פסל. הוא לא בדיוק מסכים עם ההגדרה. "זאב בודד" נראה לו יותר מחמיא. כפשרה נאלץ לעבוד בהוראה כדי להתפנס. "מצפים ממני לומר שאני אוהב את הסטודנטים שלי, אבל האמת היא שנמאס לי להיות שסתום להעברת אינפורמציה".

העבודות שלו עשויות מתכות צבועות. העבודה האחרונה שנוסעת איתו לתערוכה בניו־יורק מגיעה לגובה 21 מטרים.

האמנות הישראלית בעיניו היא ואקום שעוד לא נוצר. "להתחפר בעמדות לוקאליות – זו אינה אמנות. כמו שה'לביא' איננו מטוס ישראלי, כך אין אמנות ישראלית. אנחנו צריכים לשאוף לאמנות אתאיסטית, שתבטא חברה פתוחה, שתנסה להתמודד כרמה העכשווית עם בעיות האמנות בכלל. הישראליות תיבחן באותן נקודות כהן תצליח להוסיף מרכיב מעניין לתרבות הבינלאומית. היום אין בסיס להתחיל את השחייה האמנותית כארץ, ואולי אין בכך צורך. לא חייבים במסורת ארוכת־שנים כדי ליצור. אפשר להתחיל כאן ועכשיו, מכלום".

צבי גולדשטיין אינו מתלונן על קיפוח. מעריכים אותו כאמן, למרות שאין לו חברים באמנות בארץ. גם מציגים אותו במוזיאונים.

על שנות האלפיים הוא מוכן להסתכן ולומר שעל־פי הנתונים היום, הקאמבק שלו ודאי – האמנות הולכת לקראת תהליכים אינטלקטואלים. "האמת של האמן זה לעשות דברים כמו שהוא מבין, אבל עוד לפני שהם מתרחשים". אחרים אומרים עליו שהוא הקדים את זמנו בכמה שנים.

אביבה מץ

תיאטרון

(המשך מעמוד 47)

כשגילם את קוסטיה, המחזאי היומרני, קורבן הפאנטאזיות האמותיות והרומנטיות שלו, ב"השחף" לצ'כוב, נחשף אוהד לעצמיותו. הוא אומר שלא אהב את קוסטיה. אולי לא אהב את קוסטיה שבו. "לא חשתי נוח בתוכו. היו בו דברים שאינני אוהב בעצמי. קופץ גבוה כליכך, התלהבות ואמביציה של אמן צעיר בעל רחפי הרס עצמי. אני? הרס? לא, לא, זה לא מאיים עלי. אני מאוד מציאותי בציפיותי... אני חושב. כלומר... הולך ונעשה מציאותי ...הנה, אני מאמן עצמי לשתוק, לא להתערב בעבודת במאים. אבל היה בקוסטיה משהו ממני. התאהבותו ביופי, האובססיביות שלו. הטוטאליות שלו."

הוא חוזר עכשיו לתיאטרון באר־שבע לשחק ב"ברווז הפרא" לאיבסן. "אני מצטער לומר שתיאטרון באר־שבע טוגה סביב שחקנים יותר מ'הבימה'. לו טיפחו שחקנים בתוך המערכת לאורך שנים, היו כל הצדדים נשכרים. אבל לא. הם סוגרים אותך בתוך משבצת: המיוסר, המגוחך, המאצ'ו. הם רוצים תוצאות מיד. בן עשרים ומשהו, וכבר עליך למכור תוצאות. ומה עם התהליך? הייתי רוצה להאמין שהמוכשרים ישרדו, וזה לא בכה. לא הכל תלוי בכישרון ויכולת".

ומה בעניין שנת אלפיים?

קול המתכת המתוח של אוהד כמעט מיבב: "לעזאזל! אולי לא אחיה עד אז! אולי אהיה מאותם יושבי ספסלים בשדרה, המטופלים פעם בשנה; רוחצים את עורם, מכבסים את בגדיהם".

אני חושדת שזו פוזה, אבל הולכת ומשתכנעת שמאחורי הדימוי הפואזי נסתר פחד לאבד הכל.

שרי בת־יעקב

מוסיקה

(המשך מעמוד 49)

הופעה מהממת בטלוויזיה הישראלית עם התזמורת הפילהרמונית בניצוח זובין מהטה. ילד כבן 13, צנום ומתולתל בלורית, חולל מעשה־אהנה עם פסנתר גרל־מידות ועם הקונצ'רטו מס' 1 של בטהובן. "עצמת את העיניים ויכולת לחשוב שלפניך אמן בשיא בשלותו", היתה הדעה שחזרה ונשמעה אחרי־כן מפי מוסיקאים ותיקים.

בגיל חמש וחצי התחיל שלומי, בן לאם ילידת עיראק ולאב יליד מצרים, את לימודיו אצל הודסה ביריבים, מורתו עד היום. "ההתחלה היתה איטית. לא רצינו להעמיס עליו יותר מדי. רצינו שתהיה לו ילדות נורמלית – משחקים, אופניים, כדורסל. בכתה ב' היה אלוף ריצה", מספר האב יוסף, מנהל השכונות, שמצא עצמו יום אחד שקוע עד צוואר במוסיקה שהיתה כמעט זרה לו, ובתפקיד של "מזכיר ועגלון".

ואז נודע למורה על תחרות לכשרונות צעירים בקול ישראל. ברגע האחרון החליטה לשלוח את שלומי. הוא היה צעיר המתחרים וקטף את הפרס הראשון. חשיפה ראשונה בגיל תשע, וזכיה ראשונה בסידרת הצלחות דומות (קרן שרת, פרסי קלרמונט). אך שלומי נשאר שלומי, טבעי, ספונטאני, עם נשמה גדולה. נער מלא קסם וחיוניות, בחיים ובמוסיקה. "רגישות יוצאת מן הכלל וכאריזמה מעניינת ביותר", כדברי הפסנתרן אריה ורדי. "יש לו הכוח הנדיר לגרום לאנשים לרצות להקשיב לו".

המיפנה חל עם ההופעה הראשונה בטלוויזיה. "עד אז הוא לא הרגיש שהוא מופיע לפני קהל", אומר האב. "הוא הופיע במכון וייצמן, ב'צוותא', אך לא התרגש, התנהג בטבעיות. הטלוויזיה שינתה אותו".

"אמנם הייתי קטן", נזכר שלומי, "אך כל המודעות שלי השתנתה. התחלתי לדאוג לדברים שלא חשבתי עליהם קודם, כמו הופעה, צורת לבוש, ישיבה. גם הטעם המוסיקלי שלי השתנה. הסידור ביגר אותי. הבחנתי בדברים שלא הסכמתי איתם, כמו חופש טמפו וכל מיני הגזמות".

למנצח שלום רונלי־ריקליס מזכירה נגינתו של שלומי את ארתור רובינשטיין. "את רובינשטיין אפשר תמיד לזהות בתקליטים. גם לשלומי שס־טוב יש משהו אישי מאוד. מעניין איך הוא יתפתח". הפסנתרנית פנינה זלצמן, ששמעה את נגינתו לראשונה כאשר נזקק להמלצתה כדי שקרן קרת תשאיל לו פסנתר־כנף ראוי לשמו, אינה יכולה לשכוח את הרושם שעשה עליה. "הוא מצא חן בעיני, לא מפני שהיה ילד קטן, כי אם מפני שהוא אמן. יש עוד ילדים מוכשרים, אך נגינה כזו היא יוצאת־דופן. שמעתי אותו מנגן סונאטה של בטהובן במי במול מאז'ור. כל האמנים הגדולים מנגנים אותה במיטב המסורת הקלאסית. ושלומי, כבר בצלילים הראשונים, ניגן בכל כך הרבה אהבה, כל כך הרבה רכות. מעולם לא שמעתי איש מנגן את היצירה בצורה כזו. מרוב מסורת שוכחים שאפשר לנגן כך. פתאום בא נער כמו שלומי ומגלה את זה מחדש. לי הוא מזכיר את מוריי פרחיה באוורירות, בחלומיות, כפי שאולי אוהד בן־ארי (פסנתרן מחונן בן 12, תלמיד של חנה שלגי, המקיים לעיתים מיפגשים מוסיקליים עם פנינה זלצמן) מזכיר לי קצת את בארנבוים".

היום, בן 15 וחצי, שלומי הוא תלמיד כתה י' בבית־הספר לאמנויות ע"ש תלמת ילין. חברו לכתה הוא אוהד בן־ארי, שקפץ שתי כתות. שלומי החל את שנת הלימודים באיחור של עשרה ימים, משום שהתעכב כמסע לימודים וקונצרטים בגרמניה שאירגן הכנר חיים טאוב לקבוצת צעירים מחוננים מישראל בשיתוף עם "לופטהאנזה". שלומי, שוב, היה הצעיר בחבורה. פעם ראשונה שיצא את הארץ בלי אחד ההורים. בעבר, כשהוזמן להופיע כסולן באירופה ולונדון, פאריס, בזיסל, דיסלדורף – בשניים מן הקונצרטים נודמן לו להופיע לצידה של שירה רבין), היה תמיד מי שידאג לממן טיסה ושהייה גם לאביו. הפעם טעם שלומי את טעם הבדידות, שהיא חלק בלתי־נפרד מתמיסו של סולן־נודד, אך התעשר מבחינה מוסיקלית, בעיקר מוסיקה קאמרית. "למדתי להקשיב לאחרים, לנגן עם אחרים, להחליף דעות, לקבל ביקורת".

המוסיקה היא דרך־חיים, אך שלומי אינו פאנאטי. די לו בשתיים־שלוש שעות אימונים ביום. חשוב לו גם להתמסר ללימודים, להתפתח, לעסוק בספורט והוא משתוקק למחשב משלו. הוא לא מוכן לוותר על בית־הספר, כפי שיש מי שמנסים לשכנע אותו לעשות. גם על הצבא לא יהיה מוכן לוותר בבוא העת, בתקווה שיזכה במעמד של "מוסיקאי מצטיין" שיאפשר לו לא לזנוח את הנגינה.

הציפיות לעתיד נרחקות מפני ההווה, כפי שהנאות הרגע נרחקות מפני המטרה. "כשאני מתכונן לקונצרט והילדים למטה משחקים כדורגל, הפיתוי גדול, אבל אני יודע שהוויתור ישתלם לאורך זמן". אך גם להזמנות לקונצרטים הוא מנסה להיענות באיפוק. כשביטל המנצח ג'יימס לוויין את הופעותיו עם הפילהרמונית בעונה שעברה והוחלט לגייס אמנים צעירים במקומו, שלומי היה הראשון שפנו אליו, אלא שהיתה לו התחייבות קודמת לנגן במוזיאון ישראל והוא דחה את ההזמנה המכובדת. השנה מוזמנת לו הופעה עם התזמורת הקאמרית הישראלית ועוד הזמנה מבלגיה, ששלומי והוריו טרם החליטו אם להיעתר לה. "הוא לא מחפש פרסום", אומר האב, המקווה לעמוד בלחצים. "צריך לתת לו קצת שקט ורגיעה".

ושלומי משתדל לא לחשוב על העתיד על כל החששות הכרוכים בו. "יש לי גישה אופטימית לעניין. מה שמעניין אותי כרגע הוא פשוט להמשיך ולהתקדם".

חנה ידוז

בידור

(המשך מעמוד 49)

במידה הנכונה. אם אפשר להיות שופע בטחון עצמי בלי להשתחץ, לחשוש בלי לפחד, לדעת שיש לך עוד מה ללמוד בלי לסבול מרגשי נחיתות, ראובן לביא נחן ביכולויות האלה.

אומרים שהוא נראה כמו השקה בין חיים טופול לגידי גוב. אבל ההופעה שלו מעורנת משל טופול וחסרים לו חיספוס, ואולי גם הפנמה, כדי להיות גוב. ההשוואות לבוגרים ממנו יתאדו, ממילא, ברגע שיקנה לו שם בזכות עצמו. יש לו עיני תכלת עדינות, שיחה תרבותית שופעת ניסוחים דייקניים בקצב מהיר ובקול מאופק, ויכולת הקשבה שאינה מקובלת. קרקע גידולו תורמת הרבה לאישיותו על הכמה ומחוצה לה. אמא שלו באה משוויץ בגלל הציונות. אבא שלו הגיע מאמריקה. הם גידלו את בנם בכורם בצהלה, באהבה גדולה ובלי חיכוכים של מרדנות גיל הנעורים.

רוּבן, כפי הוריו (בבית מדברים צרפתית), הוא ילד בהומנה. מנומס, שופע רוך, חיוך והתחשבות, התלמיד הכי טוב בבית־ספר, תעודת בגרות נוטפת עשיריות, מיועד לפרויקט מחוננים בצה"ל, מוסיקלי כמו אביו, גר לברטוב, לברטוב, ויולן ראשון בתזמורת הקאמרית הישראלית, לא לחץ על הבן בעניין המוסיקה. כך התפתח הבן קרוב למוסיקה, אבל לא קרוב מדי. לברטוב, אמן סולן בעל שם עולמי, מתקן לבנו זיופים של התחלה ורובן לא מתעצבן מזה. להיפך. לצעיר, שנולד בארה"ב, יש שלושה דרכונים: שוויצי, אמריקני וישראלי. בגלל אהבה לנערה אוסטרית שקד פעם על גרמנית ועכשיו הוא שולט בארבע שפות. מה עוד. צריך קול עמוק ורך, כשרון משחק אינטואיטיבי. כאריזמה. אפילו כושר מנהיגות, שתורם לגיבוש צוות מופיע על במה. יש לו את כל אלה.

"רואים שברגע שפקח את העיניים הוא רצה להיות על הבמה", אומר אורי פסטר, במאי. פסטר לא עבד עם לביא מעולם, הוא רק ראה אותו בהופעותיו בלהקת הנח"ל, ועדיין לא הגיעו לשלב השיחות והאינטימיות. והתחושות שלו לגבי רצונות הילדות של לביא נובעות מהאופן שבו עומד הבחור על במה, הכתפיים השמוטות, המיזוך הקל, חוסר המאמץ בהגשת שיר, רק הרגליים יציבות, כל השאר משוחרר, כולל הקול, וזוהי זרימת הדם של האמן המגיש בחן הנונשאלאנטיות. פסטר ביקש מראובן לביא שיבטיח את השתתפותו בחומר שיביים ב"הבימה". "תיבת נוח" של אהוד מנור ייכנס לשלב החזרות כש"סלח שבתי" כבר יעלה על הבמה מדי ערב. לביא חתם השבוע על זכרון דברים עם "הבימה" לגבי סלח, וכבר מובטח לו עוד מחומר.

הוא לא יצנח לתהום חייו של אמן־אורח־מובטל. השנתיים הבאות מבטיחות לו תעסוקה אינטנסיבית. יש לו ככר מפיק צמוד, צביקה כגן, המפיק של להקת הנח"ל. ככר עכשיו הוא עסוק באיסוף חומר לתקליט הבכורה של לביא. כגן לא מדבר במונחים של תקליטי שדרים. זירזוף אל הרדיו, גישושים בסולמות מצעדי הפזמונים. מבחינת כגן הקריירה של לביא פרושה לבטח לכיוון שנת אלפיים דרך שרשרת תקליטים אריכי־נגן בלבד, כולל שני מופעי יחיד. "אני מאמין בו", אומר המפיק. "הוא יוצא דופן באינטליגנציה שלו. הכרתי אותו כשהיה בן 11 והופיע בפסטיוואל שירי ילדים. הוא מוסיקלי מאוד, מגלה טעם טוב בבחירת חומר. ממושמע. הוא מאלה שמספיק להעיר להם פעם אחת, פעם שניה ככר לא ישגו. מזמן לא מצאתי מישהו כמוהו שהייתי רוצה לטפח אותו מרגע שישתחרר מהצבא".

פסטר לא יודע את זה, אבל האמת היא שלביא רצה להיות רופא ילדים. בין ההופעה בפסטיוואל שירי הילדים לגיוס לצה"ל, נסדק קולו ועבר תהליך התבגרות ממושך עד שהתיצב על גבול הבאס. לביא השתוקק להיות חבר בלהקת צופי ת"א, פיסגת שאיפות הנוער שאינו מקים להקת רוק. הקול שיצא לטייל אילץ את הנער לחכות עד השמינית לפני שקיבלו אותו ללהקה. אז ככר החליט להיות רופא, נירשם והתקבל לעתודה האקדמית. הבחינות ללהקת הנח"ל סיכלו בינתיים את מימוש שאיפת החלוק הלבן. ההורים של לביא לא נאבקו במגמות האמנותיות, הפתות רציניות. הם ידעו שהוא רוצה להיות רופא, אבל מוכרח להיות זמר ושחקן.

צפייה בקטעי הופעות טלוויזיוניות של לביא בשלוש שנות שרותו בלהקה הצבאית, מבחינה בהתפתחות נחשונית. מילד רזה, שאינו מעז לפתוח קול, התגבש לאמן מגיש. יש לו עדיין דרך ללכת, אתרת אי אפשר היה לנבא לו מקום בעוד שלוש־עשרה שנים, אבל הוא מוכיח יכולת אדירה להתפתח, ללמוד מן הנסיון והמדריכים. המדריך שלו בלהקה, צרי צרפתי, סבור שאם ימשיך באותו כיוון, הוא יהיה זמר חשוב. פסטר מדבר על יכולת המשחק המבטיחה שלו. "הייתי מייעץ לו לא ללכת ללמוד", הוא מוסיף, "שלא יקלקל את התמימות הזאת, את הפיצוצים".

לביא לומר פעם בשבוע פיתוח קול אצל עדי עציון. הבחור לא מסוגל לחפף. מוכרח להצטיין, ללכת עד הסוף, לחבין עד היסוד. הוא מצליח לעשות את זה בלי שכולם ישנאו אותו, בזכות איזו ענווה ענוגה ונוה שמתלווה לכל הניפלאות הזאת. קצת מן הענווה הזאת בא מחינוך אירופי וכל תפשות הקיץ היה מבלה בז'נבה עם סבתא, קצת ממחלה קשה שעבר לפני שנה. התגלה אצלו חור בריאה. אחרי כמה אישפוזים וטיפולים מכאיבים עבר ניתוח, שהותיר אותו חלוש ונחוש החלטה. ההורים שלו שמעו אותו מבטא רצון עז מתמיד להצליח על הבמה.

מי שמכיר אותו בטוח שבשנת אלפיים לביא יהיה נשוי לאשה יפה במיוחד ויגדל שלושה ילדים בתל־אביב. ילדים הם תנאי ראשון והכרחי לעתידו האישי והמאושר. אולי יהיה אז כבר בעיצומה של בניית קריירה באירופה. זמר שאנסונייר שגדל על מונטאן ואזנבור לא צריך לעבור בשער האירוויזיון כדי לבוא באולמות פאריס או בריסל.

על רקע ריצודי תמונת העתיד המפוארת הזאת, נכמר הלב לראות את לביא מחביא פיהוק של ילד כשהוא מקפל ברכיים אל סנטר, בשעת המתנה ממושכת מדי לצילום הבא באולפני הטלוויזיה בהרצליה. אולי בשנת אלפיים הוא יהיה בכלל רופא ילדים.

תלמה אדמון

יש לך על מה להשען

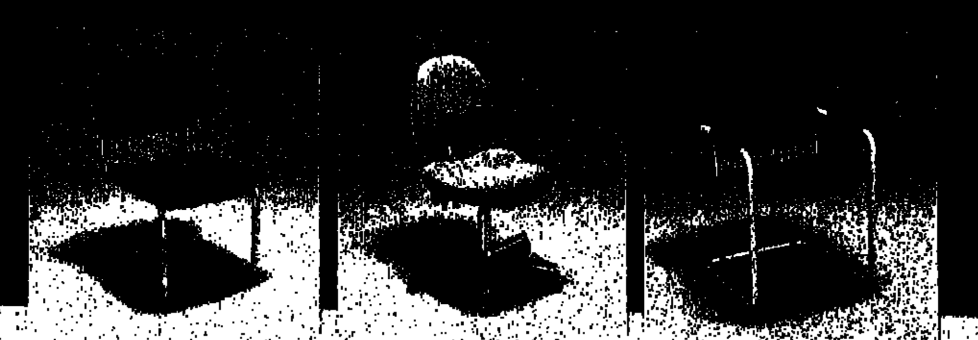
בכנען – רהיטי צרעה, יצרנו עבורך קו מוצרים יפהפה, במבנה אורטופדי משופר המתחשב במיטב שקולי הנדסת אנוש.

המעבדה הארגונומית שלנו, בשילוב מעצב בינלאומי ובגיבוי של טכנולוגיות מפעלנו, (שהוא הגדול, החדיש והיחיד מסוגו בישראל) מבטיחים לך איכות ונוחות יום יום, שעה שעה ולשנים ארוכות.

אנו מעמידים לרשותך מגוון עשיר במיוחד ליצירת נקודות עבודה וניהול אופטימליות: כורסאות מנהל, כורסאות אירוח, כסאות מזכירות, שולחנות תואמים - כולל שולחנות מחשב וקו מוצרים מיוחד לריהוט מוסדי: בתי מלון, אולמות ומסעדות.

הכל בעיצוב חדש ואלגנטי, בצבעוניות שובת עין ובאיכות בינלאומית עם תו תקן ישראלי, אירופאי ואמריקאי.

אתה חושב כמו שאתה יושב

יש קשר ישיר בין מצב הגוף בעבודה לבין יכולת התפקוד והתגובה שלך. כדי שתוכל להפיק מעצמך יותר אתה צריך ריהוט שמבין עקרון חשוב זה.

אליך

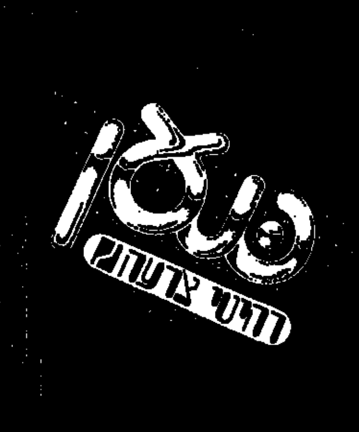
- תוכל למצוא את הריהוט המתאים

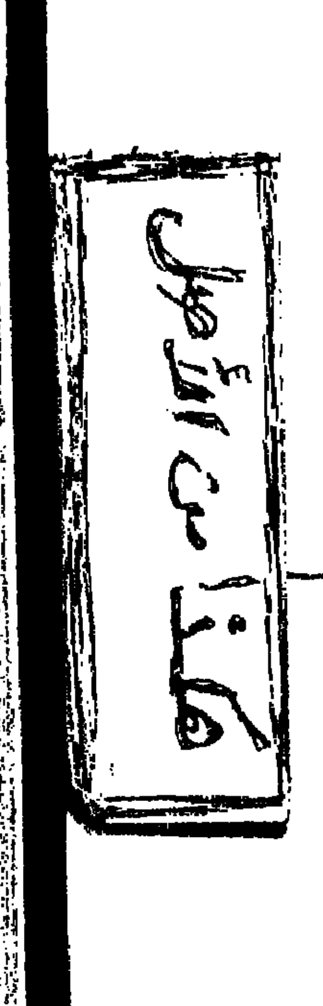
מובחרים לריהוט משרדי בכל

שירות ב**אולם התצוגה**

- **חולון - רח' הנפח 10**

5591660, 03-807806.

פגוש אותנו בביתן 32 (בנין הקונגרסים) בתערוכת רהיטי ישראל